UNIVERSAL
LIBRARY
OU_204750
UNIVERSAL
LIBRARY

OUP—731—28-4-81—10,000.

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. T82.6 N14S Accession No. 1495

Author నాగభూషణం (శాస్త్రి), మంగిపూడి

Title సుభద్రా కల్యాణము. 1946

This book should be returned on or before the date last marked below

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

సుభద్రా కల్యాణము

(నాటకము)

రచయిత

బ్రహ్మశ్రీ ముదిగొండ నాగవీరయ్యశాస్త్రి.

సికింద్రాబాదు శివాజి ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడియె.

రెండవ కూర్పు 500 ప్రతులు.

1946

కాపీరైటు] [వెల 1–4–0 బి. జి.

పీఠిక.

ఇప్పటికి సుమారు ముప్పదియైదేండ్ల క్రిందట, అనఁగా, నేను కవనమభ్యసింపఁ బ్రారంభించిన వెనువెంటనే యొక నాటకసమాజమువారిచేఁ బ్రేరేపింపఁబడి యీ నాటకము నెట్లో చాపలంబున వ్రాసితిని. అంతఁ గొన్నినాళ్ళకే కొందఱు మిత్రులద్దాని నచ్చునకుఁ దెచ్చి ముద్రింపించిరి. కవనము పరిపాకదశ నొందకమున్నె, యిద్దాని రచించుటచే నందందుఁ గవనంబుదోసంగులు పొసంగినవి. వీనితోఁ బాటచ్చుతప్పులు మఱియు వెల్లివిరిసినవి. నేఁటికి శ్రీపరమేశ్వరానుగ్రహముచే రెండవ కూర్పు సంఘటించుటచే నిందుఁగవనంబు దోసంగులను నచ్చుతప్పులను జాల భాగము సవరించి యచ్చొత్తించితిని. ఇందుఁగూడఁగన్నులుఁగప్పి కొన్ని యచ్చుతప్పులు చేరినవి. తొలినాఁటి కవనఁబగుటఁ గవనంబు దోసంగులుగూడఁ గొన్ని మిగిలి యున్నవేమో. పరిశీలకు లారసి యెఱింగించినఁ గృతజ్ఞతతో నవ్వాని మున్ముందు దిద్దుకొనియెదను. అచ్చుతప్పులను శుద్ధపత్రికలో సవరించుచున్నాను.

ఇఁక నీనాఁటిక, అకారణకారుణికులై శ్రీమద్రాసు విశ్వవిద్యాలయమువారు వాత్సల్యముతో నీనాటకంబు నాంధ్రవిద్వత్పట్ట విద్యాపఠనీయ గ్రంథముగఁ గైకొని యనుగ్రహించినందులకు వారికనేక కృతజ్ఞతాపూర్వకాభివందనంబుల సమర్పించుకొనుచున్నాను.

ఇట్లు

విద్వత్కవి విధేయుఁడు,

ముదిగొండ నాగవీరయ్యశాస్త్రి.

ఈనాటకమునందు వచ్చు పాత్రలు

		అంకములు.
౧	ధర్మరాజు	౧
౨	భీముఁడు	౧
౩	అర్జునుఁడు	౧, ౨, ౩, ౪, ౬
౪	నకులుఁడు	౧
౫	సహదేవుఁడు	౧
౬	విశారదుఁడు	౧, ౨, ౩
౭	మైత్రేయుఁడు	౨, ౩
౮	శారదాముఖుఁడు	౨
౯	మాధవదీక్షితుఁడు	౨
౧౦	బలరాముఁడు	౩, ౬
౧౧	కృష్ణుఁడు	౩, ౬
౧౨	సుముఖుఁడు	౫

స్త్రీలు

౧	ఉలూపి	౨
౨	నిపుణిక	౨
౩	సుభద్ర	౪, ౫, ౬
౪	మధుకరిక	౪
౫	మాలతిక	౪
౬	సత్యభామ	౫
౭	లక్షణ	౫

ఈపుస్తకమువలయువారు యీక్రిందివిలాసమునఁ బడయఁగలరు,

ముదిగొండ నాగవీరయ్యశాస్త్రి,

నెం॥ 45, సత్యనారాయణ గుడి వీధి,

శికింద్రాబాద్—దక్కన్.

శుద్ధపత్రిక

పుటసంఖ్య	బంతి	తప్పు	ఒప్పు
5	10	ప్రవీణుడు	ప్రవీణుఁడు
13	7	కోరుట కోరుట	కోరుట
13	26	భజించు	భజించుము
28	7	మోదుకొనుము	మోదుకొనును
29	24	సంఘములారా !	సంఘములార !
32	20	వాఅందరు	వారందఱు
38	6	చెల్లెసి	చెల్లెలి
41	4	గోదవా	గోదవా ?
43	4	సితృశాల	సతృశాల
48	11	వెక్కుడ	వెక్కిడ
67	6	నాలి	నాళీ
77	3	పెరుఁగు	పెరుగుఁచు
85	6	సైని	సైనిక
9	13	పోషము	పోషకము
33	2	భాగ్యధనంబు	భాగ్యఫలంబు
43	5	భూభుజాగార	భూవరాగార
51	16	వరులనేల	నరునేల
55 57	20 23	తంబునన్ (దూ)	తంబుననన్
58	1	సు-	సు-భూ
73	6	విభముగ	విభవముగ
82	6	భేద	భేదా
92	14	చెలువొంద్రుత	చెలువారుత
84	16	వసావాదివతులన్	[illegible]

శ్రీ శివాభ్యాన్నమః

శ్రీమహాగణపతయేనమః

శ్రీశారదాంబాయైనమః

సుభద్రా కల్యాణము

ఉ॥ శ్రీమదఖండవిష్టపవి ♦ శిష్టభరావహుఁడయ్యు భిక్షుక
గ్రామణియై నిరస్తసుమ ♦ కాండుఁడునయ్యు మహీధరాత్మజా
స్వామియునై సమస్తజన ♦ సన్నుతులొందుచునున్న రాజచూ
డామణి సేయుఁగావుత దృ ♦ ఢంపు ముదంబును మీకునిచ్చలున్॥

సూత్రధారుఁడు—(నాంద్యంతమునఁ బ్రవేశించి తెరలోపలి సంగీతము నాలకించుట నటించి) ఏమీ కలనాదము? సంగీతమా! నాశిష్యులును శిష్యురాండ్రును జంత్రిగాత్రంబుల మేళగించి హాయిగఁబాడుచున్నారు.

ఉ॥ తంతులమేళగించి విహి ♦ తమ్ముగ గాత్రముతోడజంత్రమున్
బొంతనచేసి రాగమున ♦ పూర్వముగా వెలయించితాళమ
త్యంతముగ్రాలగీతికను ♦ హాయిగ గానముసేయుచుండ న
ల్లంతదగన్ గరంగెడుఁగ ♦ దా పుడమిన్ బొలుపొప్ప రాలునున్॥

వాణియు నీ సంగీతంబు నారసఘనంబగు సాహిత్యంబుతో దీటుగ నెంచియే తాఁ జనుగవగ ధరించినది.

సీ॥ రమణీయవల్లకీ ♦ రాగచాతురంబు,మృదులశయ్యాలతా । మేళకంబు
కమనీయకిన్నరీ ♦ గానాభిరామంబు, లలితరీతికిసాల ♦ విలసతంబు

సాంద్రఘనాలింగ్య ♦ చటులతరనదంబు, సరసవృత్తికుసుమ ♦ సంకులంబు
తతసంగతక్రమ ♦ తాళవిస్తారంబు, మధురపాకమరంద ♦ మంజులంబు

తే॥ గీ॥ నైన సంగీతమును హృద్య ♦ మైతనర్చు
నాయలంకృతిశాస్త్రము నానెసంగు।
గిరియుగంబును విజపయో ♦ ధరయుగముగఁ।
దాల్చిరసములనిను నల్వ ♦ దయిత, మహిత

కావున నే యీసంగీతమ్మున నిమ్మహాజనులిందుఁ జిత్రితప్రతిమల భంగి నిశ్చలులై హాయినొంది యున్నారు. (కలయఁజూచి) ఆహా మహాజనభూయిష్ఠంబగు నీ సభాభ్యుదయంబు గణ్యంబు

తే॥ గీ॥ రాజితాజాత శాత్రవా ♦ గ్రజయుతంబు
భవ్యయమభీమనర నేత్ర ♦ బంధురంబు
అర్హసుకలాధికవిశార ♦ దార్యపాద
జాతమలరెను మిగుల స ♦ భాతలంబు॥

ఇట్టియెడ నొక నూతననాటక ప్రదర్శనంబున నీ సభ్యులకుం బ్రమోదము రచించి నేఁ గృతార్థుండ నయ్యెదను. (తెరవంకఁజూచి) ఆర్యురాలా!

నటి—(ప్రవేశించి) ఆర్యపుత్ర! ఇదిగోవచ్చితిని. ఏమి సెలవు?

సూత్ర—నేఁడు మన రంగమందిరంబునకరుదెంచిన సభ్యులఁ గాంచితివా?

నటి—(కలయఁజూచి) కాంచితి నందఱుఁ గవులునుఁ బండితులునై యున్నారు.

సూత్ర—వీరిని రంజించు నాటకంబొకటి యోజింపుము.

నటి—ఆర్యపుత్రా! మాయన్న విజయవర్మ తీర్థయాత్రాగతి విని మీ ముద్దుచెల్లెలు భద్రాంగి తన పెండ్లి దూరంబయ్యెనని మిగులవగలఁ బొగలియుండ విజయవర్మ సత్వరంబుగ రాఁగలఁడనియును నన్యోన్యరక్తులగు మీ యిరుపురకుఁ గల్యాణము తప్పక కాఁగలదని

యునఁ జెప్పి నామేధనంతయు నుపయోగించి యీమెం దేట్పివచ్చి తిని. దాన నా మనము శ్రాంతంబగుట నించుక యోజించి

(అను అర్ధోక్తిలో)

సూ—బుద్ధిమంతురాలా! ఇఁక నేమి యోజించెదవు ఉక్తాంశమున నే నాయభిమతంబును సూచించి నామనంబును గూడ దేట్చితివి. ఇఁక నే నిపుడు నవరసభరితమగు సుభద్రాకల్యాణ నాటకంబును బ్రద ర్శించెదను.

నటి—ఆ నాటకం బేకవి రచియించె?

సూ—ఉ॥ విశ్వజనీన పండితకవి♦స్తుత తిర్పతి వేంకటేశ సూ
రీశ్వర శిష్యుఁడుఁ సరస♦హృద్యవచోరచనాప్రవీణుడుఁ
శశ్వదుమామహేశపద♦సారసస క్తుఁడునైన నాగవీ
రేశ్వరశాస్త్రి దీనిఁగలి♦కీవిరచించె బుధుల్ బళీయనఁ॥

నటి—అత్యంతాధునికంబగు నిక్కృవికృతి రసాస్వాదనిపుణులగు నీసభ్యు లను రంజింపఁ గలదా?

సూ—క॥ ఆధునికమనఁ జిరంతన
సాధితమన నేమిఁకఁర ♦ సమునకెయెందుఁ
బ్రాధాన్యం బీకావ్యం
బాధారము నవరసముల ♦ కరయఁగవలదే॥

అదియునుగాక

తే॥ గీ॥ "వరగుణాలంకృతులు రస ♦ భరితకావ్య
రంజితములగు రసము స్ఫు ♦ రత్పదార్థ
విలసితంబగు నవికీర్తి ♦ విమలచరితు
నేతఁగాంచినఁ దముదామె ♦ నెగడుఁగృతుల"॥

అనెడు కవితల్లజుల యనుశాసనము చొప్పున నుత్తమనాయకప్రతి పాదకంబగు నీ నాటకంబు రసజ్ఞులను రంజించుటకు సందియములేదు. ఇఁక నొక్కింత నీ సంగీత కౌశలంబుఁ జూపుము,

నటి—ఏఋతువు ననుసరించి పాడవలయును!

సూ—కనులకుఁ గట్టినట్లగుపడుచున్న వసంతఋతువుండ నొండొక దాని నేల?

నటి—తే॥ గీ॥ కాంచుమా! సమవర్ణముల్ ♦ కాకపికము
లైన కాకము హైన్యంబు ♦ నందఁబికము
భారతీవైభవోద్దామ ♦ పాటవమునఁ
బడసెఁగీర్తి సుభద్రాప్తి ♦ నొండికముగను॥

మఱియును.

ఉ॥ బాగుగ రాగసంపదవి ♦ భాసిలఁగాఁ జిగిరించి తావులన్
మూఁగఁగఁగఁజేయఁగా నెసఁగు ♦ మొగ్గలనుందగి పూఁచి భోగ్యలీ
లాగరిమంబునందనరు ♦ లాలితమాలతి కర్వ శాఖసం
యోగముఁ గూర్చు మాధవుని♦యోగ్యత శ్లాఘ్యముగాదెయేరికిన్॥

సూ—చెలీ! బాగుగఁ బాడితివి ఇఁక నాటక ప్రయోగంబునం దించు కేనిఁ బ్రమాదము కలుగకుండఁగా నాకుఁ దోడ్పడి యుండుము. ప్రమాదముఁ గొంటిమేని భరతవంశంబున కపయశంబునార్జింతుము సుమీ.

నటి—తే॥ గీ॥ వినుము భరతాన్వవాయము ♦ విమలకీర్తి
ఘనము నయశాస్త్రసంవిదా ♦ కరము సమయ
సముచితకలాప్రయోగ కు ♦ శలము సఖుఁడ!
దాసి కపకీర్తి గల్గదు ♦ తగదుచింత॥

(తెరలో)

కుశీలవసీమంతినీ ♦ చక్కఁగ వక్కాణించితివి. ఇందునకే కదా.

చ॥ అపయశమించుకైన భర ♦ తాన్వయ మొందకయుండుఁగాకయం
చపరిమితానురాగమున ♦ హాయనకాలము తీర్థయాత్ర నే
నిపు డొనరింపఁగాఁ గడఁగి ♦ యేకదతైర్థికవేష మొంది నీ
తిపదులకగ్రజాతులకుఁ ♦ దెల్పఁగఁ బోవుచునుంటి నిట్టులన్॥

సూ—కాంతా! సీతమ్మ యిప్పుడె యర్జున వేషంబు ధరించి సఖునితోఁ బ్రవేశించుచున్నాఁడు. మన మిఁకఁ బోవుదము రమ్మ.

(నిష్క్రమింతురు.)

(అర్జునుఁడు యథోక్తవేషముగా మిత్రునితోఁ బ్రవేశించి)

మిత్రమా! విశారదా! వింటివికదా! కుశీలవులవచనంబులు లోకులకు మనవంశమం దింత విశ్వాసంబుండినపుడు మనమిట్లే దానినిఁ బోషింప వలయునుగదా.

విశా—అవునిట్లే! లోకులకును నిట్టి మీ చరిత్రంబే యట్టి గట్టినమ్మిక నిడుచున్నది.

తే॥ గీ॥ మీరలిటుధర్మమార్గంపు ♦ సారమెఱిఁగి
యుంటచేఁగద జగమట్టి ♦ యూహఁగొనుట
తండ్రియైననుదప్పుడు ♦ దారిఁబోవు
వానిఁగనిరోయరేయెందు ♦ వసుమతీశ!॥

అర్జు—మిత్రమా! ఆ విశ్వాసమునకుఁ గారణభూతుఁడు మాయగ్రజుం డని తెలియుము.

చ॥ కరము ప్రజానురంజకము ♦ గా నిల నేలుచునున్న మేటియె
వ్వరికయినన్ రిపుండనెడు ♦ వాదునుగాంచని పుణ్యశాలి ద
బ్బఱయిసుమంతయేనిఁ బొర ♦ పాటున సైతము పల్కనట్టి ధ
ర్మరతుఁడు పాండవాగ్రజుఁడు ♦ రాజ్యము సేయఁగ వేఱుదోఁచునే॥

తే॥ గీ॥ కడుపు చల్లఁగనక్కుంతి ♦ గాంచినట్టి
కానుపున నెవ్వఁడెక్కువ ♦ యైనకీర్తిఁ
గాంచెనాధన్యుఁడాపుణ్య ♦ గణ్యగుణుఁడు
భరతకులభూషణంబయి ♦ పరఁగుఁగాదె॥

విశా—మిత్రమా! యిందిఁకఁ దక్కువవారెవ్వరు?

చ॥ రిపుజనభీముఁడొక్కఁడు మ ♦ ఱిన్నఱిశూరులమెప్పుఁగొన్న శౌ
ర్యపరుఁడు సవ్యసాచియొకఁ ♦ డాహవ రంగయముల్ మఱిద్వయున్

గృపకునిధానమైకడిఁది ♦ కీర్తికిగీమయి రాజరాజులం
దపచితిఁగొన్న పాండునకు ♦ నల్వురు పుత్రులుగాఁదనర్తురే?॥

అర్జు—సఖా! మాయన్నగారు సోదరులతోఁ గొల్వుఁదీర్చి యుందురు. మనమిఁక సత్వరంబుగ నటకేఁగవలయును.

(పరిక్రమింతురు)

ధర్మరాజు—(భీమనకుల సహదేవులతోఁ గొల్వుఁదీర్చియుండును.)
(తనలో)

మ॥ మనమా! దుష్టపథంబుఁగాంచకుమ! ర ♦ మ్యామధర్మమా! పజ్జకెం
దుననైనన్ బొరపాటునొందకుమతీ! ♦ దుర్వాదమొక్కింతయున్
గొనకోనాలుక! రాజ్యమామనుమ! యే ♦ ఘోరంబులున్ లేక! నా
యనుజుల్ గూర్తురుగాక భారతులదీ ♦ వ్యత్కీర్తికభ్యున్నతిన్॥

(కొలువునుఁజూచి)

ఏమియిది తమ్ములలో నర్జునుఁడు గన్పట్టఁడు అతఁడు కొలఁది దినములనుండియుఁ గొల్వున నొక్కనిమేషంబేని నిల్వక మొకముఁజూపించి పోవుచున్నాఁడు. ఈదినమున రాకయేమూనె, కారణమేమో గోచరము గాదు, అకటా, తమ్ముఁడు రాకయున్నందున నీ సభ చాల వెలితిగా నున్నది.

చ॥ మురిపపుమోములేనగవు ♦ మోసముసేయఁగఁజిన్ని వెన్నెలన్
సరసపుపల్కులాయమృత ♦ సారము సారెకుఁ జేరుచుండఁగా
నరయుచునత్తతిన్ గురుజ ♦ నాప్తతఁగాంచియుఁ జందమామనన్
నిరసనసేయు నర్జునుఁడు ♦ నెక్కడనుండిన గోష్ఠియొప్పునే॥

ఇఁక సోదరులయొక్కయు నాయొక్కయు విధంబు విచారింపనేల.

ఆ॥ వె॥ విజయలోకబంధు ♦ విప్రయోగాపన్న
పాండవాస్యపద్మ ♦ పంక్తియిటుల
వికసనంబుదక్క ♦ వెల్లనై యుండుట
యద్భుతంబటంచు ♦ నరయరెందు॥

ఓహో, ఏమిది, తమ్ముం డెందులకో నేఁడు కొల్వునకు రాకయున్న మాత్రమునకే విప్రయుక్తస్మృతి నొందితిని. తమ్మున కెంచేనిఁ బ్రయాణము కలుగదుకదా.

ఉ॥ రాజులనెల్ల నుగ్రసమ ♦ రంబున గెల్చఁగఁబూని సేనతో
నీ జగమెల్లెడన్ దిరుగ ♦ నెంచి ప్రయాణముఁజేయునో హరిన్
భ్రాజితసజ్జనున్ బరమ ♦ బాంధవుఁజూడఁగఁబోవునో యెటుల్
యోజనసేయరాదిఁక గు ♦ ణోత్తము నానరు నారయన్వలెన్॥

అర్జు—[విశారదునితో సమీపించి ధర్మరాజ భీములను గాంచి] అగ్రజులకు జయము.

విశా—ప్రభువులకు జయము.

ధర్మ—(తనలో)పాండవమనంబులతోఁడ సభాలయంబు ప్రసన్నంబయ్యె. (తేఱిచూచి ప్రకాశముగా) తమ్ముఁడా! ఏమి యీవేషము?

అర్జు...కీర్తిపోషము.

ధర్మ...ఎట్లు?

అర్జు...అవధరింపుఁడు. గతదినంబునఁ జోరహృతధేనుండగు నొక బ్రాహ్మణుండాతురతతో రాజమార్గంబుఁజేరి యీరీతి నెలుగెత్తి పలవింపఁదొడఁగె.

చ॥ చెనటులనెల్లరన్ వెదకి ♦ శిక్షయొనర్చుచునున్న మేటులున్
గనుఁగొని సజ్జనావళినిఁ ♦ గాఁచుచునున్న దయామయాత్ములున్
మనుకొని ధర్మమున్ బుడమిఁ ♦ బోషణసేయుచునున్న పుణ్యులో
యనఘులు భారతుల్! ద్విజుని ♦ యావునుఁ గావఁగఁబూనరేకృపన్॥

ధ...[తనలో] భరతవంశ్యులకీర్తికిఁ గళంకము రాకుండుఁగాక. [ప్రకాశముగా] అనంతరము.

అర్జు...అనంతరమా భూసురుఁడు రాజమార్గమునుండి యట్లే మొఱలిడుచువచ్చి చేరువ చల్వచప్పరంబుననున్న నన్గాంచి పేరాస నాయుదంతంబంతయు నెఱింగించి తుద కిట్టులనియె.

క॥ సంరంభంబునఁ దస్కరు
సంరోధించి సురభిని నొ • సంగు వరధను
స్సంరావ "దుర్బలస్య బ
లంరాజా" యన వినవె యి • లన్ విదితముగాన్॥

ధర్మ...(ఆతురతతో) అప్పుడు నీవేమి చేసితివి?

అర్జు...తస్కరుఁడు దవ్వేగుటఁగని యప్పాఱున కథయఁబొసంగి వేగముగఁ బాంచాలీ మందిరంబున కరిగి చాపంబుంగొనిచని యాదుష్టుం బొలియించి గోరత్నంబును గ్రమ్మఱ భూదేవున కొసంగితిని.

ధ...నయవేదివగు నీ కిది తగినదే.

అ...అయిన నసమయంబునఁ గృష్ణామందిరప్రవేశము పూర్వనియమనిరోధకంబయ్యెఁగావునఁ బ్రతిజ్ఞాప్రకారమొక్క వత్సరము తీర్థయాత్రన్ జేయ నెంచితిని.

ధ...(తనలో) తెలియఁబడె. తీర్థయాత్ర సేయఁబూనిన తమ్ముని నివారించుటయును పంపి వియోగము ననుభవించుటయును సమ కష్టంబులే.

క॥ నయమెట్టులైనను దమ్ముని
పయనంబున కనిపి పిదపఁ • బ్రతుకం గలనే
నయదూరులు పాండవులను
నయశముఁ గొనఁగలనె యాత్ర • నాఁగి హృదయమా॥

అయిన నిట్లు శాస్త్రరీతిఁ జెప్పెద. (ప్రకాశముగా) తమ్ముఁడా

ఉ॥ ఇంద్రియకాండమందు మన • మే కరమెక్కుడు గామమోహయు
క్తిం దుప్రపదాత్మజాతవస • తిన్ గ్రమమెంచక చేరరాదటం
చుం ద్రిదశర్షి నారదుని • చోదనఁ జేసినబాసకిష్టు ని
స్తంద్రనయుండ! నీదుకృతి • తప్పగునే పరికించినన్ మదిన్.

మఱియును

మ॥ కనఁగా గోపరిపాలనంబు సకలా • ఘధ్వంసకంబందు వి
ప్రునకుంగూడ మహోపకారకమునై • పొల్పారునీయాకృతిన్

ఘనపుణ్యోదయమొందు దక్కనిఁక నొ ♦ క్కండుండు దోషంబునాఁ
జనునే! యీసుకృతంబు దోషశతముల్ ♦ జక్కాడదే! యక్కనన్॥

అర్జు... నేనీ మహావిద్వాంసుని నీతివచనంబుల మెప్పించుట దుర్లభము. ఇఁక లౌకికోక్తుల సెలవుఁ గాంచెద.

శా॥ నీతింబారముగా నెఱింగినఘనుల్ ♦ నీబోటు లార్యోత్తముల్
చేతోమోదముగా భవద్వచనముల్ ♦ స్వీకారముల్ జేతు ర
య్యా! తథ్యంబు నెఱుంగనట్టి జనులా ♦ హా! పాండవుల్ పూర్వసం
కేతంబౌనల బాసఁ బాసిరని దు ♦ ష్కీర్తిన్ బొసంగింపరే॥

కావున వేవేగ నానతియిడినఁ బ్రతినఁ జెల్లింపఁబూనెద.

ధ—(తనలో) ఇఁక నేమిచెప్పినను బ్రయాణమును మానఁడు. (ప్రకాశముగా)

ఉ॥ తమ్ముఁడ! నీవు పల్కినవి ♦ ధర్మ్మదలంచి భువిన్ జరింపనిన్
సమ్మతితోడఁ బంపనెటు ♦ సాధ్యము దూరతరంబు లెల్ల తీ
ర్థమ్ములు వానిసేవగుఁ ♦ దద్దయుఁ బ్రొద్దులు వానినేయుపా
యమ్మునఁ బన్నఁగాఁగలనొ ♦ యారసిచెప్పగదయ్య! యొయ్యనన్॥

తే॥ గీ॥ భీమసేనుఁడు నకులుఁడు ♦ పిన్నతమ్ముఁ
డమ్మహాదేవి కుంతియు ♦ యాజ్ఞసేని
యును భవద్విరహంబును ♦ నోర్వఁగలరె
భంజితాహిత సముదాయ! ♦ పాండవేయ!

భీ—తథ్యమే

ఉ॥ చిన్నతనంబునుండి పలు ♦ చింతలవంతలఁ గుందికుంది యీ
మొన్నటినుండికాదె మది ♦ పొందికఁ గంటిమొ లేదొ నేఁటినీ
పన్నికనారయన్ మరలఁ ♦ బాల్పడెఁగష్టమటంచుఁదోఁచెనే
పన్నిదమైన నిద్దెసలఁ ♦ బాయఁగఁజాలమనుంగుతమ్ముఁడా॥

ఇఁక నెవరేని మననీతివిక్రమం బెఱుంగక దురుక్తులాడుదురని తలఁచితివా? అప్పాపులగుండెలఁ బగుల్తునుజుమీ. ఆపాపులనఁగా నెవ్వరు?

మన కెగ్గుదలఁచువారా ధార్తరాష్ట్రి హతకులేగదా?

కం॥ నీటంబడఁద్రోయించిరి
కూటవిషంబిడిరి కాల ♦ కుండలితతులన్
గాటులనొందించిరి కడుఁ
గాటపుపగలక్కయిలును ♦ గాల్చిరికట్టా॥

కానిమ్ము, కాలజవై గుణ్యంబున వారిం బరాభవింప లేకుందుమా, ఇఁక నిపుడీవు కనికరంబు వీడి మమ్ము దిగనాడి తీర్థయాత్ర సల్పుదు నన్నను.

క॥ రాకాసుధాంశుబింబ
శ్రీకరవదనా! సుధాంబు ♦ సీకరవచనా!
మాకు నిను వీడశక్యము
కాకున్నది యేమిసేయఁ ♦ గలవారమిఁకన్॥

అర్జు—అన్నా! నీకు నేను బదులు చెప్పఁగలనా?

తే॥ గీ॥ నీతిశాస్త్రార్థ వేదని ♦ నీవు ప్రతిన
బహులబుధసన్నిధినిఁ జేయఁ ♦ బడినది బహు
జనులు నయసూక్ష్మనిర్ణయ♦జడులు మార్గ
దర్శకులము మనము మదిఁ ♦ దగవరయుమి॥

నకు—(వినయముతో) అన్నా! ధనంజయ!

క॥ వినుమా! యన్నల పల్కులఁ
గనుమా! శాస్త్రోక్తములను ♦ గా వానిఁ గృపన్
గొనుమా! తమ్ములయెడ మా
చనుమానముఁ దీర్పనిదియె ♦ సమయంబు సుమా?

అర్జు—(తనలో) అకటా విద్యాబుద్ధులం బ్రౌఢులైనను జిన్నతనమునను నాయందలి చెలిమివలనను నను విడఁజాలని యీ నాతమ్ములనెట్లు సమాధానపఱచెద. (నకులునిఁ జూచి ప్రేమతో)

ఉ॥ అన్నల పల్కులందెపు డ ♦ నాదరముండదు తమ్ముఁడా! నయం
బున్న తెఱంగునన్ మెలఁగు ♦ టొప్పగు మెప్పగు నెందునన్నలన్
నిన్నును జిన్నతమ్మునిని ♦ నే విడనోడుదునైన యాత్రిగా
కున్న మనంబు సంతసము ♦ నొందదు పొందదు కొందలంబునన్॥

సహ—(తనలో) హా యేమిసేయుదు. వలదని తక్కిన నా యన్నలెల్లఁ జెప్పినను వారలకుఁ దగురీతి నుత్తరంబు లొసంగి యాత్రఁ జేయ సమకట్టియున్న నీ యనఘునకు నేనును యాత్ర మానుమని కోరుట ~~కోరుట~~ ప్రయోజనం బావంతయు లేక 'పిష్టపేషణం' బగును. అయినను ఇదపఁ జింతింపకుండుటకుఁగా నిట్లర్థించెదను.

క॥ రాదా! దయ మాయెడ నిటు
వాదా! సోదరులతోడఁ ♦ బగతులకుఁ గడున్
గాదా! నగు మనయెడయిక
నీదాపున్ నీడఁజాల ? నేనిఁక నసఘా!

అర్జు—(సహదేవునిఁజూచి ప్రేమతో)

ఉ॥ ఒజ్జలకెందునీతి సమ ♦ యోచితరీతి నెఱుంగ సేయుదం
చిజ్జనులెల్ల నిన్ను గణి ♦ యింపఁగ నెప్పుడు విందుఁ దండ్రి! ము
న్నజ్జడదారిపంపున ర ♦ యంబునఁ జేసిన బాసదాఁటినన్
ముజ్జగమందు పాండవులు ♦ మోఱకులంచపకీర్తి పర్వదే॥

ఇఁకఁ బగతులు మనయెడఁ బాటుఁగని హసించెదరందువా! వినుము.

తే॥ గీ॥ ధర్మశాస్త్రపథంబునఁ ♦ దనరువారిఁ
బగతులేకాక పెఱవారు ♦ పరిహసింప
రకట చెడుత్రోవవారల ♦ సకులుదక్క
నందఱిస్సీయనుచుఁ దూల ♦ నాడఁ గలరు॥

ధర్మ—

ఉ॥ మాటికిఁ జెప్పుటంత ఘన ♦ మా! చనుమా! కొని నీదు మిత్రులన్
గాటపు పుణ్యభూములను ♦ గాంచి భజించు మించుకూర్మిమై.

హాటకముల్ బురంబుల ♦ ధరామర వర్యులకిమ్మ! వేగ నీ
యేటినిఁబుచ్చిరమ్మ!ముద♦మేర్పడ మామదులందుఁబొందుగన్॥

అర్జు—దేవరయానతిని మార్గ దాల్చితిని మాన్యంబగు భీమన్నగారి యానతినిఁ గాంచినఁగదా కృతార్థుఁడనగుదును.

భీ—

చ॥ తలుచుగ దుండగంబుల ని ♦ తాంతముగూర్చుచునుం్ద్రుమార్చురె
త్తటి నెట నేని మోసముల ♦ దా కొనకుండగదయ్య! సుంతయే
మఱక సఖాళిగొల్వఁగ స ♦ మస్తమహీతలపుణ్యభూముల్
బిఱబిఱఁజూచివచ్చి మముఁ ♦ బ్రీతులఁజేయఁగదయ్య! తమ్ముఁడా!

అర్జు—కృతార్థుఁడనైతి అన్నలారా! గురుజనాంతఃపురజనమ్మునకీ ప్రయాణము నెఱింగించియే వచ్చితిని. అభివాదనం బొనరించెద.

ధ. భీ—కల్యాణమస్తు.

అ—(నకుల సహదేవులతో) తమ్ములారా! తీర్థయాత్రకేగుచున్నాను.

న, స...చిత్తము.

వి...భర్తలకు నమస్కరించెద.

ధ. భీ...శుభమగుఁగాక.

ధ...(విశారదునితో) కుమారా! నిరతంబేమఱక విజయునకు సహకారివై యుండుము.

అ, వి...(పరిక్రమించుదురు)

ధ...తమ్ములారా! ఇఁక గొల్వుఁజాలించి విజయయాత్రగతిచే వికలితస్వాంతయగు కుంతీమహాదేవి నూఱడింతమురండు.

(ధర్మజ భీమ నకుల సహదేవులు నిష్క్రమింతురు)

అ...సఖా! మనచెలికాఁడు మైత్రేయుఁడు తడవేలచేసె.

వి...మనము చెఱువుదగ్గఱకు బోవువఱకతండు మన పరిజనముతోఁ జేరరాఁగలఁడు.

అ...అట్లయిన మనము పోవుదము.
(తనలో) ఓనామనోబ్జవాసినీ! సుభద్రా!

ఉ॥ నీదుమనోజ్ఞరేఖలను ♦ నీదువిలాసవికాసభంగులన్
నీదులసత్తనూజ్వలత ♦ నీదుకలాపరిపూర్ణచాతురిన్
నీదుగరిష్ఠశీలమును ♦ నెయ్యుఁడు నాకొకఁడగ్నిమిత్రుఁడన్
భూదివిజుండు దెల్పికర ♦ మున్ దనరించెఁదలంపుసీపయిన్॥
అది మొదలుకొని నేనతనుతాపంబున వేగుచు

చ॥ కలికి మిటారి! నిన్నుఁ గను ♦ గాటపు పేరిమి నేఁడొ రేపొయా
న్నలకడనానతిన్ గొని చ ♦ నందగుదార్వరకకంచు నెంచవా
టి లె నిటుపుణ్యభూమిగతి ♦ నీవులకాకరమైన నీదుమేల్
గలకలనవ్వుముద్దుల మొ ♦ గంబుఁ గనుంగొనుభాగ్యమెన్నఁడో॥

చ॥ కురుపతికీయ నిన్ను హాలి ♦ గోరెనటంచని విఁటినీమనం
బరయఁడతండు పౌరజను ♦ లంత సుభద్రికిరీటిలోలయం
చటిముటిగావచింతురు ధ ♦ రామరుఁడట్టులె చెప్పెనింక సుం
తయుమయలేకనిగ్గనెద ♦ నగ్గలికన్ సురలెత్తివచ్చినన్॥

ఇఁకను

తే॥ గీ॥ శైశవమునుండి నీయందుఁ ♦ జనువునొంది
మరల భూసురముఖమున ♦ మరులుఁ బొంది
గడియ మదిఁబాయకుండిన ♦ గట్టిబాళి
వ్రతము ముగిసెడుదాక న ♦ వ్వదలుఁగాక॥

(ప్రికా) మిత్రమా! యాత్రారంభమందిష్టదేవతా ధ్యానం బావశ్యకము.

మత్తకోకిల॥ గోపికానటనాభినందితు ♦ గోపవేషవిరాజితున్
గోపతిస్తుతపూతవర్తనుఁ ♦ గుత్సితోరగమర్దనున్
బాపభంజన పాదపంకజుఁ ♦ బాలితాశ్రితులనుపరిక్షన్
బ్రాపుఁగోరిభజింతు నే నుప ♦ పన్నభద్రవిధాయకున్॥

(నిష్క్రమింతురు)

ఇది ప్రథమాంకము.

సుభద్రా కల్యాణము

ద్వితీయాంకము.

మైత్రేయుఁడు (కన్నులఁ దుడిచికొనుచు నాక్రోశముతోఁ బ్రవేశించి) ఓరీ! ఎవఁడురా నిలుము! నిలుము! ఈబుడిచెంబు దెబ్బతో నీబుఱ్ఱ బ్రద్దలుకావలసినదే, (నలుదిక్కులఁ జూచి) ఎందునను లేఁడు. గాసిసెకొడుకు పాఱిపోయినాఁడు. అబ్బా యీతొత్తుకొడుకులతో నాకు జావు వచ్చినది. మూడవజామైన తిరుగలేదపుడె యొకతుంటరివచ్చి చెవి దగ్గఱ ధామ్మని కేకవేసి ప్రయాణమగుచున్నారు లెమ్ము లెమ్మని యఱచి నానిద్దురఁ జెఱిచిపోయె కన్నులు తెఱవనిచ్చుటలేదు. ఒడలి యందు వాఁతఁబెట్టిన సగము మెల్కనెడు నేనీ యడవి పయనముఁ బట్టి పెద్దపులుల బెంగన మోటు నిద్దురం బోవకుండుటఁ జేసి యిట్లు నిద్రా భంగంబు నొందితిని. ఇందులకై వీరల నెన్నితడవలు శిక్షించినను సిగ్గు లేక నన్ను మేల్కొలుప మానరు. ఒక మారొకనిని శునకంబువలె కఱచితిని మఱియొకనిని గాడిదవలె నడుములు విఱుగునట్లు తన్నితిని వేఱొకనిని గోతివోలె ఱాల ఱువ్వితిని ప్రయోజనము లేదు నెయ్యుని కేని యీ నాతిప్పలు చెప్పిన నతఁడు నన్నే యెగతాళిసేయును గాని వారలను మందలింపఁడు ఈలాఁటి చెనఁటి పయనంబని యెఱిగియే బాబో నేను రాను కుయ్యో మొఱ్ఱోయని కేకలిడితిని ఇదిగో తొందరగా మరలవచ్చెదమని చెలికాఁడు తోడుకొనివచ్చె నేనేమి సేయుదును ఇఁక నీయరణ్యంబున నారోదనంబు వినువారెవ్వరు ఇపుడిటనుండి యీక నఁబడెడు గుళ్లుగోపురములుగల కాశికాపురినిఁ జేరుదురఁట అవ్వీట

సుమారు నూఱుకోట్ల లింగంబులుండునఁట. దానిఁగాంచిన మానిసులకు దోసంబు వీసంబేని యుండదఁట పున్నెంబున నటఁ జచ్చినవారెవ్వరేని నిక్కంబుగ శివలింగంబులగుదురఁట చెలికానికట మూడు నెలలు కాపురంబాటచే నుండ లేకనే నాసరికి లింగంబునగుటకు సందియంబే లేదఁట (తూర్పువంకఁజూచి) నిద్రామాంద్యంబున నేనింకను రాతిరియున్నదను కొంటిని తెల్లవాఱు వేళయైనదే.

తే॥ గీ॥ కాలపురుష సమాగమ ♦ లీలఁదనిసి
యినుని గర్భమునందాల్చి ♦ యెసఁగుపూర్వ
దిగ్వనిత మూలుఁచిన్నచేఁ ♦ దెల్లనయ్యె
ననఁగఁ దూఱుపు తెల్లనై ♦ యతిశయించె.

ఇంతకు నాకీనాఁడు చీవాట్లు రావలసియున్నవి (తెరవంకఁజూచి బిగ్గరగా) ఓరీ వసంతకా! యజమానలు రాజమంత్రు లిపుడేమి సేయుచున్నారురా! (వినుటనటించి) ఏమనుచున్నావు "మూఢుఁడా! అల్లరుగో బయలుదేరి నీకోస మెదురుసూచుచున్నార" నియా అదిగో చకారగుడులకారంభమైనదే. (తెరవంకఁజూచి) తోత్తుకొడుకా! నీకెంతకావరమున్నదిరా! నెమ్మదిగాఁ జెప్పలేవా! (వినుటనటించి) ఏమనుచున్నావు "నీవదరుటకేమిలే వేగిరముగా" రమ్మనియా! మొదలేయట్లు చెప్పరాదా వపట్కారములతోఁగాని బుద్ధికలుగదు ఇదిగో చెలికాండ్రను గలిసికొనియెద.

(అర్జున విశారదులు ప్రవేశింతురు)

మై—(సమీపించి) జయము రాజమంత్రులకు.

వి—(చిఱునవ్వుతో) మైత్రేయా! నిద్రతెలిసినదా?

మై—ఇంకను బూర్తిగాఁ దెలియలేదు.

వి—నేనెవరినో చెప్పగలవా?

మై—చెప్పకేమి,

వి—ఏదీ! చెప్పుము?

మై—నక్షిముక్కునాగయ్యవుగావా! (నవ్వును)

వి—(నవ్వి) వదరుబోఁతువు.

అ— (మిత్రులతోఁ బరిక్రమించి) మిత్రములారా! ప్రభూతానందరాశి యగు నికాశీక్షేత్రంబు ప్రవేశించితిమి. ఇఁక నిందు జూడుఁడు.

సీ॥ ఎచ్చోటఁగనిన నే♦ వేసియంతస్థులో, ప్పెడు చప్పరంబులు♦ పెంపుఁజూపు
ఏదిక్కుఁజూచిన♦నీశ్వరాలయ హేమ,తుంగ శృంగంబులు♦ రంగుఁగడగు
ఏ వైపుఁగనుఁగొన్న♦నిందుధరార్చనా, వస్తుకోలలు సుప్ర♦శస్తిఁదనరు
ఏదిశఁగనగంగ♦ కేగి తీర్థములాడి, వచ్చు జనుల ప్రోఁత♦భక్తిఁగొలుపు
తే॥ గీ॥ ఎందువిన వేదనాదమిం ♦ కెందువినినఁ
దారకధ్యానమెందు శా ♦ స్త్రరవంబు
ఏడు జన్మంబులందునఁ ♦ గూడుఁకొనిన
పుణ్యఫలమునఁ గంటిమీ ♦ మోక్షపురిని॥

(నిరూపించి) ఆహా!

ఉ॥ మేలికడానిపూఁతలును ♦ మేలగు మౌక్తికతోరణంబులున్
నీలపు రత్నవేదికల ♦ నీటుగఁదీర్చిన విగ్రహంబులున్
జాలగనున్న యాత్రికుల ♦ సందడియుం దగు విశ్వనాథ దే
వాలయరాజ మల్లదియె ♦ హర్ష మెసంగఁగఁ జూడుఁడీ సఖుల్!

(సమీపించి) సఖులారా! ఈయాలయద్వారంబున కొక్కమారు దండం బిడి లోపలికిఁ బోవుదము.

(మిత్రులతోఁ బరిక్రమించి విశ్వనాథలింగంబుఁగాంచి సంతోషముతో)

అర్జు— శా॥ కాశీ యస్యసధర్మిణీ సకలలోకాళీ సముజ్జ్వలినీ
స్కందోయస్య సుతస్సురేంద్రతనయో నందాను సంధాయకః
శేషోయస్య సహస్రమౌళికిరణో న్మేషో లసద్భూషణం
సోయం విశ్వపతిర్హిమాంశుమకుటో గృహ్ణాతునో వందనం

మందాక్రాంత వృత్తము.

విద్యుద్వర్ణాం విబుధవిసరత్రాణవిస్తారతూర్ణాం
తారాకారస్ఫురదురుమణిస్నిగ్ధతాటంకకర్ణాం
భక్తాభ్యర్ణాం పరశివతపోయోగతీర్ణా మపర్ణాం
వందే పూర్ణాం కువలయనభోగోళయో రన్నపూర్ణాం

మై—ఓ సామీ !

సీ॥ పుట్టపెంకులలోన ♦ బోనంబు నొనఁగూర్చి, పులితోలు వల్వఁగాఁ ♦ బొసఁగఁ జేర్చి
దయ్యాలమూఁకల ♦ నెయ్యంబు నెలకొల్పి, కాటినిఁదగు బసఁ ♦ గాఁగ నిల్పి
త్రాఁచుపామును జన్ని ♦ దంబుగా మెడ వైచి, జింకపిల్లను నొక ♦ చేతనుంచి
వలచి మిన్నేటిజ ♦ వ్వనినిఁ దలను జెంది ♦ కాటిబూదిని మెండు ♦ గా నలంది
తే॥ గీ॥ వెలి ముసలియెద్దు మూపెక్కి ♦ విసము మెక్కి
తివిరి యూరూరుఁ దిరుగుచుఁ ♦ దిరిప మెత్తు
దొరవు నీచేఁత లెల్ల నా ♦ కరిదిఁ గొలుపు
వలయు దండాలఁ గొనుము నీ ♦ వాఁడ వినుమ!

[నమస్కరింతురు]

అ—ఇఁకఁ బవిత్రజలవాహినియగు మందాకినిఁ జేరుదము రండు.

[మిత్రులతోఁ బరిక్రమించి గంగను గాంచి]

చ॥ అలతటినీవతంసఁ గనుఁ ♦ డబ్జకిరీటజటాపరిష్కృతన్
జలదురువీచికాజనిత ♦ చారు సమీరకిశోరభూషితన్
గలకలకృన్మదభ్రమర ♦ కాంతకుశేశయభూషితన్ సుసం
కులసురసిద్ధసాధ్య నర ♦ గుహ్యకనాగసుతాభిసేవితన్ ॥

[నాగకుమారికలగు సులూపియు నిపుణికయుం బ్రవేశింతురు.]

ని—చ॥ కలువలఁ గోయుదానఁ జెవి ♦ కమ్మల జంటకుఁగా సులూపిరో!
ఉ— యలవిరితమ్ములం జిదుపు ♦ మమ్మరొ! మారునిఁ బూజసేయఁగాఁ
ని— గులుకునడల్ దగన్ బెడఁగుఁ ♦ గుల్కెడు హంసలఁ బొంచిపోదమా!
ఉ... జలమున మున్గి రత్నములఁ ♦ జాలగఁ దెచ్చితిఁ జూడు నెచ్చెలీ!

ని... సఖి! యిమ్మహోదయపర్వంబునన్ భాగీరథిన్ దీర్థములాడ నేగుదెంచిన నీమనుష్యుల చెయ్వులన్ గాంచుదము ఇటురమ్ము.

అ... మైత్రేయా! యీసాగరమనోరమన్ గాంచినకొలఁది నామనము సమస్యాప్రవణం బగుచున్నది.

[గంగను నిరీక్షించి.]

అమ్మా! గంగా! నమస్కారము.

క॥ అంగజసూదనవిపులపి
శంగజటారంగ! చారు ♦ సాంద్రనినదచ
క్రాంగరథాంగవతంగా!
భంగముసేయుము! మదీయ ♦ భవములగంగా!

వి...తల్లీ! గంగా! నమస్కారము.

క॥ రంగారుచుందువహా సుత
రంగా! నవవికచపద్మరసలాలససా
రంగా! పరిసరవర్తిశు
రంగా! వశవర్తివృషతురంగా! గంగా!

(అర్జునునితో) మిత్రమా! ఇటుకనుము.

ఉ॥ స్నానముఁజేయువారలును ♦ సంధ్యలవార్చెడువారు భూరిగా
దానములిచ్చువారలు సు ♦ ధాకరశేఖరు పూజకై నడిం
బూనిజలంబు బిందియలఁ ♦ బొందుగఁజేకొని పోవువారు గం
గానుతులంచుఁ బద్యములఁ ♦ గౌతుకమొప్పఁ బఠించువారలున్

ఇఁక నిటుఁగనుము.

తే॥ గీ॥ పూలఁ బూజించి గంగఁ గ ♦ ప్పూరఁపు టార
తులను బట్టెడు పుణ్యాస ♦ తులును మూసి
వాయనంబుల వృద్ధసు ♦ వాసినులకు
భక్తినిడి మ్రొక్కుచుండు సౌ ♦ భాగ్యవతులు॥

అ...మిత్రమా! యీగంగావైభవంబసామాన్యము.

(నాగకన్నియల నిరువురనుగాంచియందునులూపిని విస్మయముతోఁ బరికించి) (తనలో)

క మెఱుపు దీపయుమో! చం
దురుతేకయొ! వేల్పుతేని ♦ తోఁట నమరుమేల్
విరిబంతియొ! మేలిమిబం
గరుబొమ్మయొ! లేక దివ్య ♦ కాంతామణియో!

(నిరూపించి) నిక్కంబుగ నీమనోరమ రామయే యేమియిది తైర్థికవ్రతుఁడనగు నన్నిమనోహరాంగి యొకనిమేషములో భ్రమింపజేసినది ఎవ్వతెయో దీనిపేరెయ్యదియో ఇటకెందుండియరుదెంచినదియో పరికింప నాకారంబున నాగజాతివనితయనితోఁచు కన్నియయో కాక వేఱొకని యిల్లాలో తారసించి యాతోడిబోటి నడుగుదునా. అటులమనీషుల తెఱంగుగాదు ఉల్లమా! యింకమరలుము. యాత్రికుఁడను.

ఉ...(అర్జునునిఁగాంచి వెఱగుతో)

ఆహా దర్పకుఁగ్రేణిసేయు నీరాజనందనునిఁగాంచినంతనే నాచిత్తంబు మోహాయత్తంబయ్యె ఏలొకోయనివిచారించిన నేనకాదెందుసుందరులేని నీయందకానిఁగనినఁగ్రందుగ మరులొందుటయందు సందియంబులేదని తోఁచు.

శా॥ బంగారంబునఁ దావిసేకుఱినఁబో ♦ ల్పఁవచ్చు నెమ్మనితో
డంగందుఁగనకున్న రాజు సరిరాఁ ♦ డా? మోముతోఁబంకమం
దుంగన్పట్టకయున్నఁదామరలు క ♦ న్దోయిఁదగఁబోలునా
సింగంబేగుహఁదాఁగకున్న సరివా ♦ సిఁగాంచు విక్రాంతితో॥

మున్నల దేవమునియగు నారదునిచే విజయుని యాకార రేఖల నాలకించి యవ్వసుమతీకాంతు నాప్రాణకాంతునిఁగ నెంచి కామించి యుంటి. నేఁడు కనఁగ నీరాసుతునియందా విభ్రమంబులన్నియు భాసిల్లు చున్నవి. నాభాగ్యవశంబున నాతఁడే నేఁ డిట్లు తారసిల్లియుండు. అట్లు కాకున్న నిర్మలంబగు నాయంతరంగంబు వేఱుకడ భ్రమఁ జెందదు. ఇఁక నేనీ సమీపమునందయుండి వీరి పలుకులచే నిక్కంబరయుదాన.

(సఖితోఁ బరిక్రమించును)

అర్జు...మిత్రులారా! నేఁడు జన్మంబులుగల భాగ్యంబుఁగాంచితిమి

తే॥ గీ॥ విమలమోక్షైకనాథు శ్రీ ♦ విశ్వనాథు
నఖిలకల్యాణసంపూర్ణ ♦ నన్నపూర్ణ
సకలనిర్జరగణమాన్య ♦ జహ్నుకన్యఁ
గనుటకన్నను మేటిభా ♦ గ్యంబు గలదె॥

విశా... మిత్రమా! యాత్రికుల నావరించుచున్న నీధాత్రీసురులనుగనుము

శారదాముఖుఁడు... (విసువుతోఁ బ్రవేశించి) అక్కటా

ఆ॥ వె॥ ఎంతపర్వమైన ♦ నేమి వైదేశిక
జనుఁడనగుట నిచట ♦ గొనఁగఁగలనె
యొక్కకాసు నేని ♦ నూర నున్నట్టి పు
రోహితులవె కాక ♦ రూకలెల్ల ॥

రిక్తుఁడనగుట నిచట నీ దినంబున నా కుటుంబమున కొక్కమాసపు గ్రాసద్రవ్యంబు నార్జింపుదునని వచ్చితిని. అదియంతయు నేఁడు పూర్ణానుస్వారంబైనది కానిమ్ము. దురితనాశనియగు నీజాహ్నవింగ్రుంకి యిమ్మహాదేవు నారాధించి జన్మంబును బవిత్రంబుఁ జేసికొంటినిగదా అందునకు సంతోషించెద. ఇఁకను గృపాళువును నఖిలజగన్మాతయునగు నన్నపూర్ణాంబ నిఖిలజనంబున కన్నంబిడి రక్షించును అంతకన్నఁ గావలసినదియేమి ? పాడుబుద్ధి జన్మభూమిని విడనీయక యిట్లు గారించు చున్నది.

తే॥ గీ॥ జన్మభూవత్సలత యలసత యవిరత
కామినీసేవ భీరుత ♦ ఘనరుగార్తి
కృశత మత్తత యనునాఱో ♦ గిఱజగంబు
నందు శ్రేయఃపదవికి ద ♦ వ్వైదనర్చు

(దృష్టినించి) అట దూరంబున నిరువురు రాచకొమరులును వారలతోడ నొక విప్రుండును గన్పట్టుచున్నారు వారిని సమీపించెద.

అ॥ వి... [విప్రునిఁగాంచి] అగ్రజన్మా! యభివాదనంబుఁ జేయుచున్నారము

శా... కల్యాణమస్తు. [అర్జునునిఁగని విశారదునితో] కనులపండువు సేయు నీరాజనందనుండే రాజర్షి గోత్రంబు నలంకరించె.

వి... సీ॥ ఎవ్వని పేరిట ♦ నీఖండమెక్కుడు, కాలమునుండి ప్ర ♦ ఖ్యాతిఁగాంచె
ఎవనిజన్మంబున ♦ నిందునంశము రాజముక్తాఫలోత్పత్తి ♦ మురువుఁదొరసె
ఎవనిపాండురకీర్తి ♦ యే చక్రవాళాద్రి, కందరంబులఁ జంద్రి ♦ కనురచించె
ఎవనియజ్ఞకదంబ ♦ మెల్లభూసురులకు, లేమిడిలేమిఁ గ ♦ ల్పించెజగతి

తే॥ గీ॥ అట్టి శాకుంతలుండు స ♦ మస్తభూమి
రాజమౌళిగభస్తి నీ♦రాజితాంఘ్రి
భరతమూర్ధాభిషిక్తుఁడీ♦నరనుతునకు
గోత్రకర్త యటం చెఱుం♦గుము ద్విజేంద్ర॥

శా...[సంతోషముతో] మాన్యులగు భారతులకు మఱిమఱి విజయం బగుఁగాక. అటులే నీగుణోత్తముని స్వజనకనామంబుల నెఱింగింపుము

వి...ఉ॥ కుంతికిఁ బాండుభూవరున ♦ కుఁ గడు గారవపుం గొమారుఁడ
త్రాంతజితాత్ముఁడౌ నలయ ♦ జాతవిరోధియనంగుదమ్ముఁడో
కృంత యనీతిమార్గమునఁ ♦ గీల్కొననట్టి గుణాభిరాముఁడు
ద్దాంతుఁ డెఱుంగు మర్జునుఁడు ♦ దైవతసన్నిభబాడబాగ్రణీ॥

మేమీ నరేంద్రుని సఖులము. మమ్మందఱి నిఁక నిమ్మందాకినిఁ దీర్థములాడింపుఁడు.

శా...[తనలో] ఏమి నాభాగ్యము. పురోహితులు చుట్టకము న్నె వీరి నభిషేకింపఁ జేసెద,

[మాధవదీక్షితుఁడు ప్రవేశించి]

మా...[ఆక్రోశముతో] పేఁడెవ్వఁడో వైదేశికవిప్రుఁడొకఁడు వీరల స్నానమాడింప నెంచుచున్నాఁడు. వీఁడీ యూరి సాంప్రదాయము నెఱుంగఁడు కాబోలు.

మ॥ మదమో సాహసమో యెఱుంగవొయిటుల్♦మర్యాద లోభంబొ నె
మ్మదికిం బైత్యమొ యాత్రికోత్తములని ♦ మ్మందాకినిం గ్రుంకఁజే
సెదు మమ్ముల్ గణియింపకేఖల! నినుల్ ♦ శిక్షింపగాఁజేతు నెం
దదయుల్దోషులపట్లఁగాసియుసు బాం ♦ డ్యాల్ ధైర్యపాథోనిధుల్॥

ఓరీ! కాశీవాసులమగు మమ్ము నిరాకరించియే యాత్రికుల స్నానమాడింప నెంచితివా! దరిద్రుఁడా!

శా...(భయముతో) నే ననుకొన్నంతయే యైనది. తీర్థవాసుల నతిక్రమించి నే నిందుఁ బ్రవేశించుట నాదితప్పు. ఇఁక నీతనితో నెదిరిమా

టాడితినేని నొక్క పిడికిలి దెబ్బతో నిపుడే నన్ను స్వర్గమునకుఁ బంపఁగలఁడు. కావున నెట్లేని నీతని బతిమాలి యిటనుండి తప్పించుకొని పోవుట కర్జము. (ప్రీ) అయ్యా! వీరలు నన్ను నిర్బంధించుటచేనే నిద్దానిఁ బూనితిని. నాకై నేను తలంపను, సైరింపుఁడు,

మా...వారు నిర్బంధింతురుగాక నీవేల యిట్లు లోభంబున కొడిఁగట్టితివి?

శా...[తనలో]లోభంబునకే యొడిఁగట్టితిని. [ప్రీ] అయ్యా! తెలియక పూనితిని.

మా...పసిపాపవా? ఏల తెలియదు. నాలుగుపుష్కరములవయసున్నదే!

శా...అయ్యా! క్షమాపణము గోరిన పిమ్మటఁగూడ నన్ను ధర్షింపుట తగవుగాదు.

మా...తగవులేదు నగవులేదు, నీకుపాప్రాయశ్చిత్తము కావలెను. పాగరణఁగవలెను.

అ...పురోహితాగ్రేసరా! యీపేద బాఁపనితో నీకేల వివాదము. మేమే యీబాఁపనిఁ బిలిచితిమి, ఇపుడు నియమప్రకారము మీరే మమ్ముఁ దీర్థమాడింపుఁడు. మిమ్ముఁ బూజించిన పిమ్మట వారిని సత్కరించెదము.

మై...దీని సిగ దరగ నాకు మంత్రము జ్ఞాపకము లేకపోయినది. లేకున్న నాస్థానబ్రాహ్మణుఁడను. నేనుండఁగ మీకీదెబ్బలాటే లేకుండెడిది

మా—రాజాగ్రణీ! కాశీవాసులమగు మేము దక్క నీ గంగాతీర్థంబు యాత్రికుల కభిషేకింపఁజేయ నింకొకరి కధికారము లేదు. ఎవఁడేని నీ విప్రునిభంగి నీ నియమంబతిక్రమించినచో వాఁడు మాచే బాధ్యుఁడగును. ఇందు స్నానాదిక ధనము మాయది గుడిలో నొసగెడు ద్రవ్యము దేవునిది. ఆవల మీరిఁక లక్షలు పంచిపెట్టుకొన్నను మానుకున్నను మాకు సంతోషమే. (శారదాముఖునితో) ఓయి! దరిద్రుఁడా! నేఁటికిఁ బ్రతికి పోయితివి. ఇఁక నెన్నఁడిట్టి యనుచితం బొనరింపకు. [విశారదార్జునులతో) రాజసూనులారా మీరిఁక స్నానము సేయుఁడు పదఁడు.

అ—(శారదాముఖునితో) స్వామీ! తాము నుబోవకుఁడు. మిమ్మును బూజించెద మిటనుండుఁడు.

(అర్జున విశారద మైత్రేయులు నిష్క్రమింతురు)

మా— కం॥ ఇమ్మందాకిని విమలజ
లమ్ముల నీరాడి యుదక ♦ లవము౦ గొనినా
కమ్మున నెక్కును ♦ బెక్కుయు
గమ్ములు మనుజుండు రత్న ♦ గర్భాజానీ!

"సమస్తదోషనివారణార్థం గంగాస్నానం కరిష్యే" యనుఁడు. ముక్కు చెవులను గన్నులను మూసికొని మూడు మునకలు వేయుఁడు.

(కృతస్నానులై అర్జున. విశారద, మైత్రేయులు ప్రవేశింపుదురు)

మా—మహారాజకుమారా! అసమానంబగు నీ గంగాజలావగాహనం బీవు గాంచితివి. ఇఁక నీ యసాధారణ వితరణం బేను గాంచవలెను.

మై...ఇవన్నియు డబ్బులాగేయెత్తులు.

అ...భూమిసురాగ్రిణీ! తామెద్దియేని గోరుఁడు. దాని నొసంగుదును.

మా...పదివేల నిష్కంబు లిమ్ము.

మై....మోఁతకూలి కెవరేనిఁ గావలయునా! పిచ్చిమాటలు తలపెట్టకు మాయొద్ద నెక్కువ దొరకదు. మీకిద్దరికిఁ జెరియొక యేగాని నిప్పించెదను ఇష్టమైనఁ బుచ్చుకొనుటయు లేకున్న మానుకొనుటయు.

మా...పానకములోఁబుడకవా!

మై...అపునట్లే! లేకున్నఁగొంపఁద్రవ్వి తెచ్చి తలకెత్తుమనెదవు.

[అర్జునుఁడొక ముద్రితపత్రంబు నీయ దీక్షితుఁడు చేకొని)

మా...చాలు సంతోషము కాశీయాత్రా సంపూర్ణఫలావాప్తిరస్తు.

మై...నక్కను దొక్కివచ్చితివిపో మొదలఁదెలిసిన భాగమేనిఁ గుదిరించుకొని యుందును.

మా...రాజన్యకుమారా! ఇఁక నేఁ బోయివచ్చెదను, ఈవిప్రునిఁగూడ సత్కరింపుఁడు.

మై...ఉరకవచ్చిన నేనును నాకొడుకని గదా?

అ॥ వి...నమస్కారము.

మా...కల్యాణము.

మై...భట్టారకా! నమోనమః

మా...నమోనమః (మైత్రేయునిఁ గౌఁగిలించుకొనును.)

మై...నే బక్కవాఁడను పున్నముఁ గట్టుకొనకు జాగ్రత్త.

మా...[నిష్క్రమించును.]

అ...(శారదాముఖునితో) భూసురచూడామణీ! ఇఁక మీయిష్టంబుఁ జెప్పుఁడు.

శా...రాజన్యకుమారా! నే బీదబ్రాహ్మణుఁడను వేదాధ్యేతను బహుకుటుంబకుఁడను. నీ దయకుఁ బాత్రుఁడను.

అ...స్వామీ! నాభాగ్యవశంబునఁ దాము చేకూఱితిరి. ఇపుడు తమ యభీష్టం బేదియేనిఁ గోరుఁడు అరమరలేక యిచ్చెదను.

మై...(శారదాముఖునితో) (జనాంతికముగా.) చెరిసగాయస్వాహా

శా—(తనలో) భూదానమడిగెదను. దానివెనుక నే సకలము, స్థిరమైనది పారంపర్యముగా జరుగునది. (ప్రకాశముగా) రాజకులాలంకారా! నా పేదఱికముఁ బాపనెంచితివేని. యొక యగ్రహారంబునిమ్ము.

(అర్జునుండొక ముద్రిత పత్రింబీయఁ గైకొని.)

శా...(తనలో) నెఱదాతయగు, నీనర నేతచే నాలేమిడిటీఱె కాశీపురంబు కాంక్షితప్రదంబని యెఱుంగకదూఱితిని. (ప్ర)సార్వభౌమకుమారా! నాకిఁక సెలవిమ్ము.

అ॥ వి...వందనము.

శా॥ విజయోస్తు.

మై—ఏమిబాఁపఁడా! నీతస్సఁగోయ నేనప్పుడు చెప్పలేదా? సగమిచ్చి కదలు [అని యడ్డపడును,]

శా...పాండ్యా కటాక్షించి విడిచిపోయినాఁడుగాని యీ గ్రహము నన్ను వదలునట్టు లేదే (ప్రి) అయ్యా; నీకేమి మహారాజసఖుఁడవు నీకీ బీదవానికిచ్చిన దానిలో భాగము కావలయునా.

మై...నీవెఱ్ఱిమొఱ్ఱిస్తుతులకు నే లొంగెడువాఁడను గాను. ఇచ్చి కదలు.

శా (భయముతో నర్జునుని మొగముఁ జూచును.)

అ...పుడమిదేవరా! మైత్రేయుని వాక్కుల లెక్కింపకుఁడు పొండు.

(నిష్క్రమించును)

అ—మిత్రులారా! ఇఁక నీభాగీరథియందొక్కింత విహరింతము రండు.

మై—నీవు నాయెముకలు గొరికినను నేనురాను. మన చాకచక్యాలీ గంగముందఱ సాగవు. నీటిపాములు మొసళ్లుండి లోపలికి లాగికొని పోవఁగలవు. మీరును నామాటవిని యీఁతకు బోవకుఁడు.

అ—దొడ్డసలహా చెప్పితివి, నీవుపాఱుఁడవుకావా.

(అ. వి, లు నిష్క్రమింతురు)

[ఉలూపి సఖితో సమీపించి సంతోషముతో)

ఆహా ఏమినాభాగ్యము.

శా॥ కంటిన్ గన్నుల కింపుగల్గఁ బ్రియు రా ♦ కాపూర్ణచంద్రోపమున్
వింటిన్ వీనుల విందెసంగఁగనుఁ బృ ♦ థ్వీనాథు పల్కుల్ గనుం
గొంటిన్ నోములపంట నింకఁ బ్రియుఁడ ♦ క్కుంజేర్చి నన్నేలినన్
దంటన్ గానొకొ నాగకన్యకలలో ♦ దైవంబు తోడుండినన్॥

సఖీ! నిపుణికా! నా భాగధేయమూర్తియగు నీ రాజసూతిన్ గాంచితివి కదా అలనాఁడు నారదమునిచేఁ దెలుపఁబడి లోకాంతరంబున నుండియే నామనోధనం బపహరించిన మోసగాఁ డితఁడే.

ఉ॥ ఈతఁడె రాజులందఱు "బ ♦ ళీ"యని మెచ్చఁగ మీనయంత్రమ
త్ర్యాతశక్తిఁద్రుంచి ద్రుప ♦ దాత్మజఁ గృష్ణవరించినట్టి తేఁ
'డీతఁడె శౌర్యధైర్యముల ♦ కిల్ల'ని పెల్లుగ నెల్లరన్నఁగా
ఖ్యాతివహించినట్టి నరుఁ ♦ డార్యుఁడు నాదయితుండు నెచ్చెలీ॥

శా॥ బాల్యంబందుననుండి యీతనియెడన్ ♦ బద్ధానురాగాత్మనై
కల్యాణంబునుఁ గాంచకే దినములన్ ♦ గాఁ బుచ్చితిన్ జిత్తనై

రమ్మల్ల్యంబొప్పఁగ నేటిదాక ని ♦ పుడీ మాన్యుండుగన్పట్టెసా
శీల్యంబేర్పడపీనిఁగూర్చినను ర ♦ క్షింపఁగదే నీవిఁకన్॥

లేదేని నీ సఖి జీవింపదు.

ని—ఇంతీ! యింతచింతయేల! ఈ కనెడువారి కనులఁగప్పి నిముసములో నీ రాపట్టెఁబట్టి నీ కేళీసౌధంబుఁ జేర్చెద పదంపడి నీయిష్టం బీడేఱును

ఉ—సఖి! ప్రియమల్లునిఁ బోదము రమ్మ. (నిష్క్రమింతురు)

మై—(పరికించి)చెలికాఁడా! ఏమది యేమది.(ఉరమునుమోదుకొనును)

వి—(త్వరతోఁ బ్రవేశించి) మైత్రేయా! యేమట్లు భయఁపడెదవు. తేఁడు వినోదంబుగ మునిఁగియుండు. ఈఁత రానివాఁడా?

మై—ఈఁత యేట్లో గలిసినది. కొంప మునిగినది. చెలికాని నే నీటి దయ్యమోకొనిపోయినది. నీవు కానవు. బాబో చెలికాడా!

(మరలఁ బొట్టను బాదుకొనును.)

వి—అమంగళము శాంతమగుఁగాక. ఏమియిది నిక్కమా? మాటాడక యాకస్మికముగ మునిగెనే! లేక మాకనులకు పైత్యభ్రమ కమ్మినదా? (కనులఁదుడుచుకొని యొకమాఱు మూసికొని తెఱచి బిగ్గఱగా) మిత్రమా! మిత్రమా! (కలయఁ జూచి) ఇంకను గన్పట్టఁడే! మైత్రేయుని మాటయే నిజమైనది. హా పాండురాజనందనా! యర్జునా! (మూర్ఛపోవును)

మై—ఇపుడు నేనేమి సేయుదును నా చెలికాని నొప్పగింపుమని యిటఁ జాలుగ రుద్రాక్షపూసలఁ ద్రిప్పుచుఁ గూర్చుండిన నీ బాఁపలఁ బట్టుకొని వేధింతునా!

వి—(మూర్ఛఁ దెలిసి) హా మిత్రరత్నమా! హా వయస్యా! హా భారతకులాభరణ!

ఉ॥ హా సకలావనీరమణ ♦ హా యభియాతివితానభీషణా!
హాసముదారపావన గు♦ణాభరణా! శరణార్థిరక్షణా!
హాసుయశోవదాతహరి♦దంతదలా! హాతపాపమండలా!
హాసుమనోమనోంబురుహ ♦ హర్షకరా! నరపాలశేఖరా॥

అక్కటా! ఇఁక నెక్కడికేగిననా చెలికానిఁ గన్నులపండువుగఁ జూడఁ గందు, ఎవ్వరినడిగిన నాచెల్మికాని సేమం బుపదేశింతురు. హా కుంతీగర్భశుక్తిముక్తారత్నమా మిత్రమా! నీకిది మేరయగునా? నీ యనుంగునై నిన్నే ప్రాణధనమ్ముగ నమ్మియే ప్రొద్దు నీతోఁడినీడవలెఁ గాలంబుఁ గడపెడు నన్నీ పెన్నేటియందెడఁబాసి గాసిఁజెందించిన నేఁబ్రదుకఁగలనా. ఏపాడు జలజంతువుల కాహారంబైతివో, నీ యటులకాదు నిరర్గళభుజార్గళుఁడవగు నిన్నే జంతువు లేమిసేయఁగలవు? సర్వసంహారుఁడగు పరమేశ్వరుండిట్లస్తమింపఁ జేయనోపు. కటకటా! ప్రాణపంచకం బే సోదరపంచకంబని తలఁచు నీ యన్నదమ్ముల కిఁక జీవించు తెఱంగేది. బాల్యమునుండియు నీ యందనురాగము నొంది నిన్ను జేపట్టం దలఁచి యున్న సుభద్ర కిఁకఁ దెరువేది. ప్రళయపారావార తుంగతరంగానుకారి యైనను, నీ మిత్రవియోగదుఃఖం బీ విశారదగాత్రంబునంతరింపఁ జేయదేమి. గంగాతటినీ! నీకుఁ గడుఁగూర్చు బంధువుఁడును నాకు మిత్రుఁడును నగు విజయుని నీలో నణచుకొనుట నీకు న్యాయమా! లేక ప్రపౌత్రుని రత్నంబుల సత్కరింప నీభర్తయగు రత్నాకరుఁ జేర్చితివా! హా శరణాగతకల్పమహీరుహుఁడవగు విశ్వేశ్వరా! నీవు దయామయహృదయుండవు! సజ్జన బాధాటవీకుఠారుండవు! నీవేల యిట్లు కరుణవీడి నాసఖుఁ గాన్పింపవు. విశ్వాత్ముండవగు నీవాతని మంచి చేష్టల నెఱుంగవా! మున్ననేకుల నిన్ను భజించిన యాపన్నులను గరుణించి రక్షింపవా! నేఁడట్లు నాసఖుని నా కర్పింపుము! ఓగిరులారా! తరులారా! జాహ్నవీతరంగ నికరములారా! మీరైన నాసఖుఁ గనపఱచి పున్నెంబుఁ గొనుఁడు.

ఉ॥ సౌరభసారపూర పరి ♦ సాంద్రసరోజమరందయోగ వి
స్తారితగంధవాహశిశు ♦ సంఘములారా! చలాచలోర్మికా
వారచలన్మహోత్పల ని ♦ వారిత భృంగములార! సుందరీ
మారుబిసప్రసూనసుకు ♦ మారు మహీంద్రకుమారుఁ గానరే॥

హా భరింపఁజాల మిత్రవియోగదుఃఖాకులితమ్ములగు నీప్రాణ

మ్మల నిలిపి జీవించుటకన్న నీచంద్రహాసముఖమ్మున నాసఖుననుగ మించుటయే మేలని తోఁచుచున్నంతనే యాత్మహత్యాదోషస్మృతి యాభాగ్యంబు నవులకు గెంటుచున్నది ఇంక నుపాయం బేది.

తే॥గీ॥ బ్రతికియుండుదునా యికఁ ♦ బ్రాణసఖునిఁ
బాసిసిగ్గటె జీవచ్ఛ ♦ వంబనగుచు
చత్తునా యాత్మహత్యాదో ♦ షమునుగొనుచు
కటకటా విధి! యిద్విధిఁ ♦ గలఁపఁదగునె॥

(తెరలో)

విశారదా! ఏలయిట్లు పలవించెదవు? నీమిత్త్రుఁడు కొండొకకారణంబునఁ బాతాళమునకేగె తిరుగఁ గతిపయదినంబులలో నిటకు రాఁగలఁడు మానుమీశోకవేగము.

వి...ప్రియము ప్రియము నాసఖుఁడు పాతాళంబునకేగినాఁడా? ఆమాటనిక్కమే. మరల కొలదిదినములకిటకు రాఁగలఁడా? అదియే యంతనమ్మఁదగినదిగాఁ గన్పట్టదు. అయిన నీప్రియము చెప్పినవారలెవ్వరో వారి నెఱింగి పదంపడి విచారించెద.

(ఆకాశముఁజూచి) అయ్యా! నాయందనుక్రోశముతో నాసఖుని సేమంబు నెఱింగించిన తా మెవ్వరో తెలిపి నాసఖుఁడు పాతాళమునకేల పోయెనో కరుణించి సెలవిచ్చెదరా?

(తెరలో)

నేనాకాశవాణిని నీసఖునివృత్తాంబంతయుఁ ద్వరలోనతఁడువచ్చియే నీకుఁ దెలుపఁగలఁడు.

వి...ఈవరకాకర్ణించినది భగవతి గగనవాణివయా! ఈమెవాక్కులు నిక్కవములు. ఇఁక మేమీదుఃఖముఁదొలఁగి యీయమ సెలవుప్రకారము నాసఖుఁడిటకే తెంచెడువఱకీ గంగాతీరంబుననే వసించెదము మైత్రేయా! యిటురమ్మ.

(నిష్క్రమింతురు)

ఇది ద్వితీయాంకము.

సుభద్రా కల్యాణము

తృతీయాంకము.

—×—

[తెరలో]

చ॥ పదఁడిఁకఁ బోదమల్లదిదియో ♦ పూర్వదిశన్ దెలవాఱుచుండె నీ
యదనునఁ బోవకుండినఁ బ్ర ♦ యాణము తూఁగదు హాయి కాదు తెఁ
డిదిసమయంబు వేగనిటు ♦ లేనిదురించుచునుందురే! కనుం
డదె చనుచున్నవాఁడు సఖు ♦ లారసి మార్గముఁ జూపఁ దేఁడునన్॥

(ఇదిచూళిక)

[యథోక్తముగా నర్జునుఁడు మిత్రులతోఁ బ్రవేశించును]

వి...చ॥ ముగిసెను బుణ్యతీర్థము ల ♦ మోఘతరవ్రత! వత్సరంబునన్
ముగిసెఁ బ్రతిజ్ఞదీక్ష నిఁక ♦ ముందఱఁగన్పడుఁ జూడు! ద్వారకా
నగరము దానిఁ జేరి యట ♦ నందకుమారు భజించి కూర్మిమీ
ఱఁగ వరియింపుమా! సుగుణ ♦ రాసిని సమ్మురవైరిసోదరిన్॥

(కేలఁ జూపుచు)

ఉ॥ అల్లదె! ద్వారకానగర ♦ మయ్యదువీరులకెల్ల యునికిప
ట్లల్లదె! కోట! దుర్గమము ♦ హాయదె! గోపుర! మల్లవె! కదన్

జల్లనిపిల్లగాడ్పులను ♦ జాలఁగనోలిఁగఁ బంపుపుష్పితో
ద్యల్లవలీవనోత్కరము ♦ లల్లవె! యాపులమందలోసఖా!

అ...[సంతోషముతోఁగాంచి] తనలో

ఉ॥ బంగరుమై మెఱుంగులెల ♦ ప్రాయపుసోయగముల్ పిసాళివా
సింగనుమేల్ హొయల్ దనరు ♦ చిత్తజురాణియనన్ జెలంగు చి
త్రాంగద కేలుఁబట్టితిఁ గృ ♦ తార్థుఁడనైతినటంచు నెంచ మీ
ఱెంగద కృష్ణసోదరి వ ♦ రీత మహాద్భుత మోహనైకకృతుల్॥

[ప్రకాశముగా] మిత్రమా! మంచిదారిఁజూపితివి. ఇఁక నేనిందుఁజేరి యెటులైన నక్కాంతాలలామం బరిగ్రహించి పుట్టుకకుఁదగిన మురుపుఁగూర్చుట యుక్తము. అయిన నా కాత్రిలోకసుందరి యెట్లుచేకూరఁగలదు ?

మై—— కం॥ బూటకములాడ నేటికి
పాటిగనిన్ గాంచి నంత ♦ బాళిన్ గొనిరా
బోటివలరాజుతూపులఁ
గాటులనొందు న్నిజంబు ♦ గాఁ జెలికాఁడా!

అ...(చిఱునవ్వుతో) మైత్రేయా! పరియాచకమాడెదవా.

మై...పరియాచకమేమున్నది. నేనును నీవలె నాట్యాచార్యుని కూఁతును వర్ణింపుచుండుటలేదా భగీరథయత్నమున నిఁక బెండ్లాడనా? ఆక న్నెకు నేను మన్మథునిలాగునఁ గనబడుదునఁటనియును నాపై నాపె కన్నేసినదనియును నిరుగు పొరుగు వాఱందరందురు.

వి...[ఏకసక్కెముగా] నీవువలచినయామె యంతరూపవతియేమి?

మై...రూపవతియేమి నాకనులకుఁ బ్రత్యక్షరంభ.

అ...మైత్రేయా! మీరిరువురనురూపులై యుందురు. ఆ దేవకీతనయకును నాకును జాల యంతరముగలదు.

తే॥ గీ॥ పరువమగుదొండపండఁట ♦ భామమోవి
విద్రుమఫలంబులంట య ♦ వ్వోలఁదిపదము

లల్లనే రేడుపండ్లఁట ♦ యతిరసికులు
లలనలోకైకభాగ్యధ ♦ నంబుసఖుఁడ.

మై...అట్లని మమ్మిద్దఱినిఁ గురూపులనుగా నెంచితివా ?
అ...(నవ్వి) హరి హరీ! అట్లుకాదు ఇర్వురు సుందరు లంటిని.
మై...అయిన మా యాపెను గుఱించి వినుము.

తే॥ గీ॥ పసపురంగులుగల పెస ♦ ర్వప్పుచాయ
లమరు దేహంబు గలదఁట ♦ యందమైన
రాజనాలన్నపుం డాలు ♦ నోజఁదాల్చు
నగవుగలదంట యన్నాతిఁ ♦ బొగడఁ దరమె॥

వి...[నవ్వి] అట్లయినఁ గోఁతికిఁ గొబ్బరికాయ దొరకుటయే.
మై...హనుమంతునిఁ గొల్చుట లేదో.
వి...(అర్జునునిఁ జూచి)

చ॥ కలఁత పడంగ నేటికి స ♦ ఖా! వినుమా! యదురాజకన్య స
త్కులలకునాకరంబు హరో యి ♦ కారిమెఱుంగు లెఱుంగు జాణ నీ
వలఘువిలాసవిక్రమ క ♦ ళాంచితమూర్తి-వియాట నీవయిన్
వలపుల నించెనంచు నుడు ♦ వన్ వినవో మునుమున్నె యెల్లరున్॥

వెండియు నిఁక సర్వజ్ఞుండును దమకుఁ గడుఁగూర్చు బంధుమిత్రుఁడు
నగు శ్రీకృష్ణుండామెను|దమకుఁగాక వేఱొక్కని కొసఁగఁడు నిక్కము

అ...మిత్రమా! లోకులవాకుల కేమిగాని నీవనినట్లు యాదవపట్టభద్రుఁ
డు నాకీ సాయముఁ జేయనోఁపు. అయినను సఖా! కురురాజమిత్రుఁ
డగు బలరాముఁడు ప్రతికూలించునని సందియమయ్యెడు.
మై...చెలికాఁడా! ఇందునకు నేనొక్క సలహా సెప్పెదవినుము. (చెవి
లోఁ జెప్పి) ఇట్లు చేయుము నీకు శుభం బగును.
అ...సఖా! యిట్లుచనిన శ్రీకృష్ణుండెట్లు గుఱుతించును.
మై...చ॥ ఒకకడనుండునంచు మఱి ♦ యొండొకతావున నుండఁడంచు నెం
చకుము సమస్తవిష్టపర ♦ సాతతులందున నిండియే యుపా

సకనిక రేప్సితార్థముతో ♦ జక్కఁగఁ గూర్చుచునుండుఁ గేశవుం
డకుటిలమైనభక్తి దహ ♦ రాంతరమందునఁ గొల్వుమాతనిన్॥

దీననీకుఁగల్యాణముచేకూరు

అ...మిత్రమా! మేలుగఁ జెప్పితివి. ఇపుడే యద్దేవుని భజించెద.
(భక్తితో నంజలి ఘటించి)

పృథ్వీ॥ నిరంతరమహాంభజే మనసికృష్ణకల్పద్రుమం
రమారుచిరవల్లరీ లలితబాహుశాఖోజ్జ్వలం
ఉదాత్తఫలతుష్టశిష్టశుకభారతీ విభ్రమం
సమస్త జగదుత్సవాస్పదగరిష్ఠమూలాశ్రయం

చెలికాఁడా! ఇఁక నీ యుపదేశంబు సల్పెదను. నీ విఁక విశారదుని
తో నింద్ర ప్రస్థంబుఁజేరి సోదరులకు నాసేమంబుఁ దెల్పుము.

మై—యాత్రలో లంకణములు మాపాలు. ద్వారకలో లడ్డుకములు నీ
పాలు ఇంతతోమాకు సెలవిచ్చితివి. ధన్యులము. కాని నీవిపుడే నా
యుపదేశంబు సల్పవలయును.

అ—అట్లే చేసెదను. కనుము.

[నిష్క్రమించి యతియై ప్రవేశించును]

మై॥ వి—(తలయూచి సంతసముతో నిష్క్రమింతురు)

యతి—[పరిక్రమించి పాఱఁజూచి] అదియే ద్వారకానగరభూషణంబ
గు యాదవుల రాచనగరు.

(వినుట నటించి)

అపుడే రామకృష్ణులాస్థానిన్ జేరినట్లు మాగధులుద్ఘోషింపుచున్నారే!
నేనును బిరానవారలఁ జేరెదను. (పరిక్రమించును)

(రామకృష్ణులు సింహాసనములందుఁ గూర్చుండి ప్రవేశించి యుందురు)

బ—[ఆహా! నేఁ డెంత సుదినము]

శా॥ కౌరవ్యాన్వయసింధురత్నము లస ♦ ద్గాంభీర్యవారాశి పృ
థ్వీరాజన్యకుమౌళిశేఖరము నా ♦ పేరైన శిష్యుండు గాం

ధారేయప్రథముండు మద్రచిత సం ♦ ధానంబు నెంతో ప్రియం
బారంగాఁ గొనియిష్టముల్ దెలిపె భ ♦ వ్యంబబ్బె నేఁడాత్మకున్॥

ఇంకను

చ॥ కనకపుమేడలందుఁ జెలి ♦ కత్తెలు వేవురు గొల్వ విల్వమి
ఱినయపరంజివల్వల మ ♦ ఱిన్ దులలేని విభూషణంబులన్
దనియుచుఁ బూవుసెజ్జల స ♦ తమ్ము వసింపుచుఁ దోడిరాణులం
దున దొరసానియై ముదము ♦ తోఁ దనరారెడు ముద్దుచెల్లెదాన్॥

వేయియేల,

చ॥ కుదిరెఁ బ్రశస్తమా మనువు ♦ కోమలికబ్బె విశేషభాగ్యమీ
యదనున నే వివాహము ర ♦ యంబుగఁ జేయఁ బ్రియంబుగూరునా
హృదయము నిల్కడం గనుసిఁ ♦ కీహరినిన్ దలిదండ్రులన్ వశం
వదులనొనర్చి వాఁడఁ గురు ♦ వల్లభు నల్లునిగాఁగఁ జేకొనన్॥

(ప్రకాశముగా) తమ్ముఁడా! చక్కదనముల కిక్కయగు మన సుభద్రకుఁ దగినవరుండు కురుకుల భూషణుండగు సుయోధనుండని నే నిశ్చయించితిని. ఆతనికన్న మిన్న లేకున్నను సాటికేని దీటగురామేటి యొకఁడు గాన్పింపఁడు గదా.

చ॥ కురుకులమందుఁబుట్టుక య ♦ కుంఠితమారయ శౌర్యమాహవో
ద్ధురులగు కర్ణశాంతనవ ♦ ద్రోణులు దోడ్పడు వారలెల్ల భూ
వరులెపుడెప్డు రుక్మరథ ♦ వారణ రత్నములిచ్చి భక్తిఁగొ
ల్తురు కురురాజుతోడ సరి ♦ దూగునె వేఱొకరాఁచ వాఁడిలన్॥

ఆతఁడును మన సుభద్రయందు వలపు కలిగి యున్నాఁడనియును మన మిచ్చెదమన్నఁ గన్నెఁ బ్రియంబుగఁ బరిగ్రహించువాఁడనియును ప్రణిధులచే వింటి, ఇందులకు నీ యిష్టంబేమి.

కృ—(తనలో విషాదముతో) అక్కటా ఈతఁడు తన చెడ్డతలంపును నేఁడు నాకుఁగూడఁ బ్రకట పఱచి నాఁడు గదా. ఏవిధంబున దీనిఁ

బోకడఁజెద. (కొంచమాలోచించి) ఇవుడిట్లు సెప్పెద. (ప్రి) (సాభ్యసూయముగా) అన్నా! నీ వెన్నిన దుర్యోధనుని వన్నెలన్నియు నేవిన్నవే క్రొత్తవికావు. నీవు నుడువని కల్యాణగుణంబులింకను గొన్నికలవు వినుము.

తే॥ గీ॥ తనకు విలుఁబట్ట నేరాదు ♦ తండ్రిగ్రుడ్డి
తెరుగడపరి కొడుకుతోఁ ♦ దెగనిచెల్మి
దుడుకు సేతలలో మేటి ♦ పిడుగుపేరు
చెల్లు దుర్యోధనుఁడు మన ♦ చెల్లియలకు॥

వెండియు వినుమిఁక నతఁడెట్టివాఁడైన మనకేల యాతనిగోల. మన బంధువులగు పాండవులకుఁ బగతుఁడు కావున మనకుఁ బగతుఁడేకాని బంధువు కానేరఁడు. ఇఁకనరచేతనున్న వెన్నముద్దఁ గానక తిరుగు వానివలె మన చెల్లెలికిం దగిన వరుఁడెవఁడందు వేని వినుము.

చ॥ పసితనమందనిఁ, ద్రుపదుఁ ♦ బట్టె నెవండు గురుప్రతిజ్ఞకై
కసిమసఁగెఁ మహాస్త్రమునఁ ♦ గాన నెవండరరేయి ఖేచరుఁ
వెసరథుమయంత్రముఁ విఱుఁగ ♦ వేసినృపాత్మజఁగాంచె నెవ్వఁడా
లసదసమానవిక్రమవిలాసభ ♦ రాలసుఁ డర్జునుండగుఁ॥

మఱియును,

ఉ॥ కాంతులకాకరంబతఁడు ♦ కాపురుషాళికిమిత్తి పావన
స్వాంతులఁదన్పుదాత నయ ♦ వార్థి దురంతవిపత్కదంబక
శ్రాంతుల యూఁతకోల రణ ♦ చాతురిలో రఘురాముఁడారయఁ
గుంతి తృతీయనందనుఁడే ♦ కోమలికిఁ దగుజోడు చూడుమా!

ఉత్సా॥ వినుము! దేవ! మన సుభద్ర ♦ విజయుఁగూడి రాజిలుఁ
మన సుభద్రఁగూడి విజయ ♦ మనుజభర్త భాసిలుఁ
కనఁగ వీరి యోగమలరు ♦ కనకరత్నయోగమై
కనకయుక్తరీతి నన్య ♦ గతిఁ దలంపఁ జెల్లునే

చెల్లెలి వలపులు క్రీడియందునను గ్రీడివేడుకలు చెల్లెలియందును వఱ

లుచుండుట విన్నవైతివా! విజయకాంక్షిణియగు మన చెల్లెలిఁ దుర్యోధనునకుఁగట్టుట కాకిముక్కున దొండపండుఁ గట్టుటకాదా! ఇఁక మన మందులకు సాహసించినను జగద్విజయుఁడగు సవ్యసాచి యుఁగు పేక్షించి మిన్నకున్నఁగాక చలమూనిన శక్తులమా?

బ—(తలపంకించి) చలమూని యేమి సేయును.

కృ—మనలను జయించి తన మేనమఱఁదలిఁ గొనిపోవఁగలఁడు.

బ—(రోషక్రోధములతో) అహంకారమిట్లు ప్రేరేపించుచున్నది. [కృష్ణుని నిరూపించి) ఓయిపాండవపక్షపాతీ! వృథావచనహేతీ! కలలో నైననట్లు దలఁపకుము. పాండవులు చుట్టాలైనయెడల రారాజు నాకు నెయ్యుఁడు ఎందునేనిఁ జుట్టలకన్న నెయ్యురే మొదలఁ బేర్కొనఁదగినవారు. మఱియు నీ వెనువెంబడిఁదిరుగుచు నీ కూడిగఁబుఁ జేయు కవ్వడిగుణంబుల నింత పొగడవలయునా! నే నెఱుంగనిది యేమున్నది.

తే॥ గీ॥ పట్టణంబుల బిచ్చముఁ ♦ బట్టి పొట్ట
నింపికొనినట్టివారు వ ♦ నీతలముల
కందమూలాశనముల నా ♦ నందపడిన
వారునుం గాగొ యీ పాండ ♦ వప్రముఖులు॥

నాఁడీ కవ్వడికి మగతనము లేకుండెనా! ఉండియే కారడవులలోని కందమూలంబుల రుచులెఱుఁగఁగోరి యట్లుండెనా! తల్లిపుట్టింటికత మేనమామ కుపన్యసించినట్లు నాకా? నీవీ నీతులు చెప్పుట. ఇఁకఁ జదువులజాణయైనను జేటుపాటెఱుంగని ముద్దియ సుభద్ర తలఁపు పాటిసేయఁ గూడునా! వెండియు నీవన్నయట్లా కిరీటి సమరంబునకే పాలఁబడునేని యపుడే మదీయాభీలహల కౌశలంబు విశదంబు గాఁగలదు.

ఉ॥ ఎన్నఁడుకాని సంతమస ♦ మేగి దివాకరు ముంచివేసినన్
బన్నుగ నెన్నఁడేనియును ♦ బర్వతముల్ భిదురంబు నొంచినన్
జిన్నతనంబుఁ గేసరికిఁ జేసిన ♦ నే నిఁక యెన్నఁడేనియున్
నన్ను జయించు చందము క ♦ నంబడుఁ గ్రీడికి నాఁడు పోడిగన్॥

కృ—(చిఱునవ్వుతో) అన్నా! ఆ పాండవుల యుల్లము తెఱఁగు నీ కె ఱింగించితిని కాని నా తలంపది కాదు.

బ—నీ తలఁపు నాకుఁ దెలియునులే.

ఉ॥ అక్కసుదీఱఁగా తనదు ♦ నన్నలఁదమ్ములఁ నక్కిరీటి దా
నెక్కొని ద్వారకాపురిని ♦ నెట్టనముట్టడి సేయఁగల్గినన్
జక్కఁగ నీవు చెల్లెస ధ ♦ నంజయు పాలొనరింపఁ బూనినన్
నిక్కము నిల్వరించి కురు ♦ నేత కొసంగెద ముద్దుచెల్లెలిన్॥

కృ—అన్నా! ఇంకను నా మనసు గుఱుతింపవా! అన్నదమ్ములమగు మన కొండొరులకు భేదము కలుగునా! నీ సంకల్పమే నామనో హితము.

గ—అట్లయిన మంచిదే!

యతి—(సమీపించి)
కంచుకీ!

క...(ప్రవేశించి) దివ్యసుందర విగ్రహుండగు తపసి యొకఁడిటకు వచ్చుచు నన్ను బిలుచుచున్నాఁడు వలికెద. (సమీపించి) అయ్యా! యేమి సెలవు.

య—యతి యొకఁడు విచ్చేసెనని మీదొరలకుఁ జెప్పుము.

క—చిత్తము. (రామకృష్ణుల సమీపించి) భర్తలకుజయము, తపసి యొకఁడు ద్వారంబున నున్నాఁడు.

బ—ప్రవేశపెట్టుము పొమ్ము. (కృష్ణునితో) శ్రీకృష్ణా! మనమా పరివ్రాజకు నెదుర్కొందము పద.

కం—(నిష్క్రమించును)

యతి...క్రౌంచపదవృత్తము.

నీరజనేత్రా, వారిదగాత్రా, ♦ నిఖిలసుకవినుత ♦ నిపుణచరిత్రా,
మారనిదానా, సూరినిధానా, ♦ మహితదనుజగణ, ♦ మరణ విధానా
శ్రీరమణీశా, సింధునివేశా, ♦ శ్రితజననికరదు ♦ రిత తతినాశా
సారవివేకా, పాలితలోకా ♦ శమదమఘనముని ♦ జనహృదయౌకా॥

బ॥ కృ...(యతిని సమీపించి) యతీంద్రా! వందనము.

యతి...నారాయణ నారాయణ,

బ...(భక్తితో) మునికులతిలకా! ఈపీఠము నలంకరింపుఁడు.

యతి...(కూర్చుండి) మీరును గూర్చుండుఁడు.

బ॥ కృ...(కూర్చుందురు)

బ...ఉ॥ ఎందుననుండి యీనగరి ♦ కిప్పుడు వచ్చితి? రిందునుండి ముం
దెందున కేగుదెంచమది ♦ నెంతురు! మీతిరునామమెద్ది? యె
ప్డెందు వసించువారలుఁ? య ♦ తీశ్వర? మాకెఱిగింపుఁడయ్య మీ
చందము నందముం గనఁగ ♦ సంతసమొందుచునుండె మామదుల్

య...యాదవచంద్రమా! నేనరుండను ఋషిని. నాయాశ్రమము హి
మాచల ప్రాంతము. శరప్రస్థము. భూప్రదక్షిణ నియమంబునఁ
దీర్థముల ననేకంబులను సేవించి మార్గవశమ్మున మిమ్ముఁగాంచ
నిటకు వచ్చితిని.

బ...(సంతోషముతో)

క॥ ధన్యుఁడనైతిని కులమది
మాన్యతఁగాంచెను యశంబు ♦ మఱియనితరసా
మాన్యంబై వెలసెను సా
జన్యనిధీ! మీరలిటకుఁ జను ♦ దెంచుటచే॥

య...యాదవమూర్ధన్యా! ఇట్లు పరస్పరమనుకొనఁదగినదే. మీరస
మాన తేజోనిధులు. దేవతాత్ములు.

తే॥ గీ॥ కుమతులనుగూల్చి ధర్మంబుఁ ♦ గుతలమందు
దిట్ట మొనరింపఁ గాఁగాదే ♦ పుట్టినార
లీర లీయనఘుఁడు విష్ణు ♦ వీవొ యాది
శేషమూర్తివి గాదె? ని ♦ శ్శేషితారి!

బ...[పట్టరానిసంతోషముతో] మునికులతిలకా! మీవాక్కులమృతల

హారులు. ఇఁకఁ దాము సేవించిన తిరుభూములను గొన్ని సెలవిచ్చి యీవీనుల కుతుకంబుఁ దీర్చెదరా?

య...చ॥ మలయగిరిఁ గుమారగిరి ♦ మాల్యవదద్రిని గంధమాదనా
చలమును శ్రీగిరిఁ దుహిన ♦ శైలము వింధ్యనగంబు వెంకటా
చలమును గాశిమాయను వి♦శాలనయోధ్యను నింక మేదినిఁ
గలసుకృతస్థలంబులను♦ గాంచితి నన్నిటిఁ దాళకేతనా!

బ...(తనలో) ఏమి నాయదృష్టము. కల్పభూజముగదలివచ్చి పెరటిఁ జేరినపగిది నప్రయత్నంబున నీయగణ్యపుణ్యుండు సేకురె. ఇఁక వీరిఁ గన్నుల కఱ్వుఁదీఱనిటఁ గొంత కాలంబుంచి వీరివలనఁ దత్వోపదేశంబుల నారసినఁగదా. నాజన్మసాఫల్యము. (ప్రకాశముగ) తపోధనమంజూషా! ఒక మనవి.

య...నిస్సందేహముగా నడుగుము.

బ...మాయెడఁ గరుణించి యీరాఁబోవు చాతుర్మాస్యవ్రతంబు. నిటఁ గడిపి మమ్మింకను గృతార్థులను గావింపఁ గోరువాఁడ.

య...బలదేవా! తపసులు పరిభ్రమణసంచారులని యెఱింగియు నీవిట్లు గోరుట తగవా?

బ...తపసిమానికమా! దాసులకోర్కెఁ దీర్పనుండెడుకాలముసయితము గణనీయమా? తొల్లివసిష్ఠాదులు నెలలకొలఁది రాజమందిరంబులఁ గాపురంబుండరా?

య...ఆ మునులు వేఱు మేము వేఱు.

బ...(నిర్వేదముతో) అయినచో మాయభీష్టంబంతరింపవలసినదియేనా?

క॥ "పెరుమాళ్ల సేవకన్నను
వరవైష్ణవమణులసేవ ♦ వాసిఁ గొను"నం
చెఱిఁగియుటు దేవురించితిఁ
బఱపుము మామీఁద నెనరు ♦ భవ్యవిచారా!

య...కామపాలా! ఇఁక నిరోధింపఁజాల నీయభీష్టము తీరఁగుఁగాక.

బ...ప్రియము. ప్రియము. (కృష్ణునితో) తమ్ముఁడా! ఇమ్మహానీయున కుఁ సేవఁజేయ నెవ్వరి నియోగింతము.

కృ...దాసజనమ్మునకుఁ గొదవా?

బ...నవుకరులు కొలువునకై కాక భక్తినిష్ఠులై పరిచిత్తానుసారంబుగ సేవల నొనర్పుదురా? మఱచితి. దేవబ్రాహ్మణగురుపూజాలోల యగు సుభద్రను నియమించి యామెగృహారామంబున సామిక్ ప్రవేశముఁ గావించెదను.

య...(తనలో) బలరాముని పన్నుగడను జూడఁగా నాభాగ్యరేఖ ఫలించెడునట్లున్నది. దేవబ్రాహ్మణగురుపూజాలోలయను విశేషణ ము వెండియు నావరవర్ణిని జాత్యుత్తమత నెఱింగింపుచున్నది.

కృ...(జనాంతికముగా) అన్నా! ఏల? యిట్లు విచారింపక మాటాడెదవు

తే॥ గీ॥ కొమరుప్రాయము సొబగులఁ ♦ గుల్కుఁ జీవి
మెఱయు కన్నియచెంగట ♦ మేరమీఱి
కొమరుప్రాయము సొబగులఁ ♦ గుల్కుఁ జీవి
మెఱయు నీనరబుషి నుంచ ♦ మెలఁకువగునె॥

బ...(కోపముతో) ఏమీ నేనే విచారింపకమాటాడితినా?

ఉత్సాహ వృత్తము,
వీరునిర్జితేంద్రియులు వి ♦ వేకమతులు సద్గుణా
ధారులిట్లు వీరిననఁగఁ ♦ దగవె యఘముగమ్మదే
ధారుణీశసుతలు తొల్లి ♦ తాపసులభజించి చె
న్నారు కోరికలనుబడసి ♦ యవనిఁ గొనరె కీర్తులఁ

"మున్నుమనమేనయత్త కుంతీదేవికడ దూర్వాసుం డెన్నియో దినంబులు వసించె" నని వసుదేవాదులు సెప్పఁగా వినవుంటివా?

కృ...అన్నియును వింటిని నాటికాలంబిదికాదు కాన నీవేమనినను నా మనంబందుల కొప్పదు.

ఉ॥ వేలకొలందిగా మన ని ♦ వేశనమందుఁ గలారు బానిసెల్
వైశమయందు నేర్పరులఁ ♦ బంచి యతీంద్రునిఁ గొల్వఁ జేయఁగాఁ
బోలునుగాని చెల్లియలి ♦ పొంతవసింపఁగఁ జేయఁ జెల్లునే
యాలరచెయ్విగాదె "నిజ ♦ మాడిననిష్ఠుర"మంచు జంకినన్॥

బ...(తనలో)దుడుకుతనము మీఱుచున్న దే,(ప్రకాశముగా)పూనికతో

ఉ॥ ఆలరి నోముగాక పర ♦ మార్థ మెఱుంగనివాఁడనోదుగా
కాలలనాని కేతనవనాం ♦ తరమందున నుంచవాఁడనే
నీ లలితప్రభాకరుని ♦ నీ గుణమండను నీయతీశ్వరున్
బోలదటంచు నీవు ♦ పొరపొచ్చెములాడినఁ జెల్లదో హరీ॥

కృ...(కపటకోపముతో) అన్నింటికిని నిట్లు పెడకయ్యముగావించుచున్నావు. అయిన నట్లేయుంపుము. విపరితంబుగఁ బరిణమించినఁగదా నాపలుకులఁ దలంతువు.

బ...తలఁచినఁదలఁతును లే (కంచుకితో) కంచుకీ! నీవిప్పరమపురుషున్ జెల్లియ సుభద్రకడకుఁ గొనిచని వీరుతపోధనులనియును గొలఁదిదినంబులు నీమందిరవనంబున నుందురుకావున వీరిమనంబరసి కైంకర్యముఁజేసిన నీయభీష్టంబులీడేఱుననియును నేప్రొద్దును వారికి సహచారిణివై యుండుమనియును నిట్లు మీయన్నలానతిచ్చిరనియును జెప్పి వీరినటనుంచిరమ్ము. (యతితో) స్వామీ! తామటకు విచ్చేయుఁడు.

య...నారాయణ. (కంచుకితో నిష్క్రమించును)

బ....కృష్ణా! మనమిఁకఁ గొల్వుఁ జాలింపుదము. (నిష్క్రమింతురు)

ఇది తృతీయాంకము,

సుభద్రా కల్యాణము

చతుర్థాంకము,

(తెరలో)

శా॥ నీరంబుల్ గొని చెట్లనీడలను నెం ♦ తే విశ్రమించెన్ బసుల్
నీరేజాకరముల్ మహోష్ణభర పా ♦ నీయంబులై యెప్పెఁ జె
న్నారెన్ ధార్మికసత్రకాల లతిథి ♦ వ్యాప్తంబులై భూభుజా
గారద్వారములందు జగ్ధిసమయ ♦ క్వాణంబులే పొందెదున్॥

(ఇది చూళిక)

(అంత యతి భోజనముచేసి కమండలువుతోఁ బ్రవేశించి)

తే॥ గీ॥ యతినని సుభద్రచెంత న♦న్నరయక హాలి
యుంచె, మించె మరుఁడు వల ♦ పించి నట్టి
భామయే యొంటిమైఁ జాలఁ ♦ బ్రిమద మెసగఁ
నారగింపఁగఁ జేయఁగ ♦ నగునె యోర్పు॥

ఆహా! భూలోకరాకాసుధాకరముఖుల నేకాక రసాతల సంచారిణులగు బింబాధరలఁ బెక్కండ్రనుఁ గాంచితిని గాని యుత్ఫుల్లకమలామోదయగు నీ శుభాంగి పోటి బోటి నెందును గానకుంటిని.

ఉ॥ చందురు చంద మెందులకుఁ ♦ జాలనిదంచు వచించు ముద్దుమో
మందముపాఁప జేఁడు సరి ♦ యా సిరియూరు మెఱుంగు వేణికిన్
పందెము వేసి గెల్చు నల ♦ వాలుగు సోగల కన్నెడంగు లా
చిందము విందుమే శతక ♦ సెందిన భాగ్యము నొందుటెన్నఁడున్॥

క॥ కుందనము మేను ముత్యము
లందగఁగొను పలువరుస త ♦ ళ త్తళలు పొగ
డ్తందనరు తమ్ము లేఁచి బ
సందగు సుందరి పదముల సరి ♦ రావచ్చున్॥

కొలఁది యెఱుంగక నేనీ సుందరి సింగారంపు టెకల లెక్కిడఁ బూనఁగా నదియెట్లు సాధ్యమగును. ఇఁక నేనీ లావణ్యనిధిన్ గాంచుట తీర్థయాత్రా ఫలమే. కాంచిన నేమి కామబాణానలంబేఁచి మనస్థైర్యస్తంభమున్ గాల్చుచున్నది.

తే॥ గీ॥ చారుముఖపద్మ కుంతల♦చంచరీక
భుజనవమృణాళ లోచనాం♦డజవతంస
వళితరంగాభిరంగ లా ♦ వణ్యసరసి
హాళిఁదేలిన మారశ ♦ రాగ్ని యడఁగు

అది సులభమా ?

ఉ॥ అందనిమామ్రిని పండ్లయెడ ♦ నాసవహించి కరంబుసాఁచి తా
నొందుఁ బరాభవంబు నరుఁ ♦ డొయ్యన నేనటులా, లతాంగిపై
డెందమునిల్పి మాటికిఁ గ ♦ డిందిగ "గొంతెమకోర్కె" లొందనా
చందనగంధి సేకురునె ♦ చాలఁగనే నపహాస మొంద నే॥

దుర్లభంబైన నేజీవించుటెట్లు? నానాటికి వలపగ్గలమై యేను నీవను ప్రాపంచిక జ్ఞానంబుఁ బోనాడుచున్నది. ఇట్లు విశేషకాలముగడుపుట దుర్భరము: ఇఁక నన్నిటికిని నాశ్రిత రక్షకుఁడు కృష్ణుఁడు కలఁడు. లేదా, కృష్ణకుమారుఁడు మన్మథుఁడు కలఁడు. భగవన్, కామదేవ!

చ॥ కనికరమింతయైన మదిఁ ♦ గానక మాటికి వాడితూపులన్
గొనియిటు గుప్పుటేమిగుల ♦ గొప్పగ నెంచెదె మించుబోఁడి నె
మ్మనముఁగరంచి కూరిచిన ♦ మాటయు నుండదె? పట్టుఁబట్టినన్
జెనకఁగలేనె? నీరిపు న ♦ జేయుని రుద్రుని నేని వీఁకమైఁ

మోసము దేవకీకుమారి యిటకు వచ్చువేళయైనది. నా యీ తలపోఁత యక్కోమలి వినకుండుఁగాక ఇఁక యథాపూర్వంబుగ నీ యశోకవృక్షంబునీడఁ జేరెదను. నారాయణ, నారాయణ (దృష్టినుంచి తనలో) ఆహా! వచ్చుచునేయున్నది.

(సంతోషముతో]

సీ॥ గిల్కుగిల్కనుపల్కు ♦ బెళ్కుఁగుల్కెడుకల్కి
తళ్కుందియలహాసు ♦ దారిఁజిల్క
రంగారు మేలిమి ♦ బంగారుకొంగుల
చెంగావిచీర మే ♦ ల్సిరి చెలంగ
చిన్నారి వన్నెల ♦ గొన్న ముత్యాలపే
ర్వన్నెలు వెన్నెల ♦ చెన్నుఁబన్న
గుప్పుగుప్పునఁ దావు ♦ లొప్పుకప్పురపుగం
దము చందమారామ ♦ తలముఁ గప్ప
తే॥ గీ॥ గొప్పకప్పునెఱుల కొప్పు ♦ నొప్పు జాజి
పుష్పములదండ మేటి తా ♦ వులను గుప్ప
వలపు కస్తూరి చుక్క బ ♦ ల్వాలపుఁ గొలుపఁ
జిలుక చేఁజేరి రాఁదార ♦ సించె నారి॥

(యథోక్తముగా సుభద్ర ప్రవేశించి యుంచుక విచారముతో తనలో)

సీ॥ కఱవాయె నీరాక ♦ భరమాయె మరుపీఁక.
దరమా యబలనోర్వ ♦ ధారుణీంద్ర
నీలీలలను వీణ ♦ నేలీలఁ గొనిరాణ
నేవేళఁ గడపుదు ♦ భావజాంగ
రారాజునకు రేవ ♦ తీరాజు నను బల్మి
నేరోజుననో యీయ ♦ నెంచు దేవ
నినునమ్మి యీజీవ ♦ మును నెమ్మిగాఁ బ్రోచు
దును జుమ్మి రాజన్య ♦ తుహినధామ

తే॥ గీ॥ మారునకు మాఱుగాఁగ వే♦మాఱు నృపకు
మార! పూజింతు నిను బూర్ణి♦మారజనుల
సారతర మేదురకృపాను ♦ సార! వికచ
సారసాంబక! రమ్మ్మ వే ♦ సారక వెస॥

(సందేహముతో నెడమకన్నదరుట నటించి)

తే॥ గీ॥ వామలోచన మదరెను ♦ బాటయందుఁ
బక్కి తీర్చెను కనఁబడెఁ ♦ బాండువృషము
రుక్మిణీ సత్యభామలు ♦ రుచిరవచన
ములఁ బలికిరింట నిందలి♦ఫలమిదేమొ॥

(ధైర్యముతో) కానున్న ఫలమగును. ఇంచుకఁ బరిక్రమించియతినిఁ గాంచి సందేహముతో)

ఉ॥ కాంతునిరూపరేఖల వె♦కన్పడు నీయతి యందదేమొ నా
స్వాంతములోనఁ గూరిమియుఁ ♦ జాలఁగ నీతనియందుఁ గ్రాలు శు
ద్ధాంతమునందు నావదిన ♦ లాడిన మేలములే నిజంబొ నా
పంతముఁదీర్పఁగాఁ గడఁగి ♦ వచ్చెనొ మచ్చికకాఁడు మెచ్చఁగన్॥

అట్లు గాకున్న

ఉ॥ ఈ నగుమోము సోయగము ♦ లీ వగఁడాఁగునిగారి చూపు బా
గీనును మేని మేల్మెఱుఁగు ♦ లీసుధఁ జిల్కెడు పల్కు బెళ్కు తీ
రీనయగారివర్తనము ♦ లీయెలప్రాయపు రామణీయకం
బానరునందుఁగాక నిఁక ♦ నన్యుల నొందుట యెందు విందుమే॥

ఉల్లమా! ఏల యీలీల బేలవయ్యెదవు. తపసియే నీ జీవితేశ్వరుఁడేని నీయన్న లెఱుంగకుందురా? ఎఱిఁగిన యెడ వీరి నొంటిగ నీ యొద్ద నుంతురా? ఇంతయేల ఆర్యపుత్రునకీ సన్యాసివేషంబేమి లాభకారి? నిక్కంబుగ నితఁడు జడదారియే వెగ్గలంబగు వలపిట్లుపన్నించుచున్నది. తారసించెదను. (సమీపించి భక్తితో) తపసిమానికమా! జోహారు సేయుదాన.

యతి—కల్యాణమగుఁగాక.

సు...సామీ! ఈనాఁటి ప్రదోషపూజకుఁ గావలసినవస్తువులెవ్వి?
యతి—కావలసినవస్తువులా. (మందహాసముతో)

క॥ దండలనుఁ గడుసోయఁగ
పుండాలు మెఱుంగును వల ♦ పునుగలచెంద్లన్
దండిగ మధురిమకిరవా
పండును నిడుమావెసన్ సు ♦ భద్రా! మాకున్॥

సు...[యతిఁగాంచి మోమువంచి సాలోచనయై తనలో] ఏమిది యతి యని మాయన్న లానతిఝుడినట్లు సేవలఁ గావింప నితఁడు దృష్టి వాగ్వైఖరులఁ దనవికారంబుఁ గనఁబఱచుచున్నాఁడు. నిద్దంబగు నాడెందంబునందునను నీతనియందీసుకలుగక ప్రేమయే పెరుఁగు చున్నది. ఇతఁడు నాజీవితేశ్వరుఁడుకానిచోఁ జొరవగా నిట్లుమాటాడ నాయుల్లంబునకు శాంతిపొడమదు.[ఇంచుక యోజించి] చిత్తమా? ఏల నీకీత త్తఱము ఇదియెల్ల సహజ మన్మధబాధితంబవగు నీవికారమే కావున సామియెడ నేరము సల్పకుము. (పుష్పాదులనిడును.)

యతి—[తనలో] సొంతముగా నీకాంతమంతనంబు నెఱింగినయెడల భవితవ్యతనుగుఱించి యోజింవనగును. కావున ప్రియవచనంబుల నద్దాని నారయుదును. (ప్రకాశముగా] దేవకీకుమారీ! అనుదినము నీవు సేయుచున్న యుపచారంబులకు నాడెందమానందంబునొందినది. నీకుఁగలకోర్కెలేవేనిఁ దెల్పినచో వాని సిద్ధింపఁ జేసెదను.

సు—(సిగ్గుగల సంతోసముతో) దేవరకరుణయే.
యతి—మేలుమేలు.

వసుంధరావృత్తము. కలాపూర్ణ!యిటులన్నఁ ♦ గనఁజాలనా
కులాలంకృతివటంచు ♦ గుఱుతించితిన్
లలత్పద్మహిమపాండ్వ ♦ లఘుకీర్తిపే
శలున్ భర్తఁగొనెదీవు ♦ సరగన్ దగన్॥

సు—[సిగ్గుతో సంతోషముతో తనలో) పాండుకీర్తిపేశలుండనిన

సమాసపదంబు తత్పురుషవచనమో లేక కర్మధారయమో తత్పురుషవచనంబైనఁ దత్పురుష వచనంబగును. మఱచితిని, తపోధనులు త్రికాలజ్ఞానులు నావలపులకాని సేమంబీసామిచే నరయుదాన, (ప్రకాశముగా) సామీ! యొకవిన్నపము.

యతి—సందియమునువీడి యడుగుము.

సు—తా మొనరించిన తీర్థయాత్రలో నేయేపుణ్యభూముల నేయే పట్టణంబులఁ గాంచితిరో?

యతి—కాంతా! కాశీ రామేశ్వరాది పుణ్యక్షేత్రంబుల గంగాసరయూ కావేర్యాది మహానదుల, బదరీ నైమిశాది పుణ్యవనంబుల నతిభక్తి భజించితిని. శ్రీశైల, వెంకటాచల, హిమాచలాదుల సేవించితిని రాజధానులఁ జాలఁజూచితి. లెక్కడ నేల? పుణ్యతీర్థస్థలంబుల నన్నింటినిఁ గాంచితిని. సువర్ణముఖిసేవనంబిందు రమణీయముగాఁ గన్పట్టినది.

సు...[తనలో] కడపటిపల్కు లోకభంగిగా వినఁబడినవి. అరయుదును గాక. [(ప్ర) సామీ?

శా॥ ఏదేశంబున వృష్టిదోషములు లే ♦ వెందుఁ బ్రజారిష్టముల్
లేదేదేశమునందు శ్రీరమణి దా ♦ లీలామతిఁ వాసముల్
బాదుల్గొల్పె నెటుల్ బరాక్రమకళల్ ♦ ప్రాముఖ్యముంజెందునో
యాదేశంబును బాండురాజతనుజ ♦ న్మావాసముల్ గంటిరే॥

యు—అవు నింద్రప్రస్థదేశంబును గాంచితిని. కాఁచిననేమి?

సు— క॥ ధీరులు బలశౌర్యమహో
దారులు లోక ప్రసిద్ధ ♦ ధవళ సమజ్ఞా
ధారులు పాండు ♦ మహీంద్రకు
మారులు స్థిరకుశలులే! స ♦ మంచితచరితా॥

యతి—కుశలులే, అయినఁ బాండవులకుశలవార్త నీకేల? బాలా!

సు...దేవర! పాండవులు నాకు మేనత్తకొమరులగుట విచారించితిని. ఆపాండవులలోను

సీ॥ మగఱాలఁ బగడాల ♦ జగడాల నగఁజాలు,
జిగిఁగ్రాలుమైనిగ ♦ నిగలవాఁడు
తొగవిందుసొగసంది ♦ తగవిందునిగఁబొంది,
పొగడొందునెమ్మోము ♦ జిగులవాఁడు
అలతుమ్మెదలదిమ్ము ♦ నలుపమ్మ వెలిఁజిమ్ము
బలితమ్ముకురులచె ♦ ల్వమ్మువాఁడు
లలిదేనియలనీని ♦ వెలలేనివలపూని
సొలపీనుపలుకు మే ♦ ల్కులుకువాఁడు
తే॥ గీ॥ పైఁడితామరతూఁడుల ♦ పోఁడిమార్పఁ
జాలువాలిక కేల్గవ ♦ మేలువాఁడు
వలపులకు నాటపట్టయి ♦ వఱలువాఁడు
కుంతికొండికకొమరుఁడు ♦ కూర్మికాఁడు,

యతి—(తనలో)

క॥ మైగగురుపాటు నొందెను
లేఁగులుకు మొగంబు ఘర్మ ♦ లిప్తంబయ్యెన్
నాగొనబు లెన్న చెలికిఁక
లోఁగూరిమియుండుటరుదె ♦ లోలేక్షణకున్.

మున్ను ద్వారకనుండి వచ్చెడు సర్వజనమును విశేషించి యగ్ని మిత్రుఁడును సుభద్రవిజయానురక్తయని పలుమాఱు నొక్కి చెప్పినను నేను నమ్మకుంటిని. ఇపుడీ కాంతామణియే తేటపఱచినది. ఇఁకను డెల్లంబుగ నెఱింగెద (ప్రకాశముగా) (చిఱునవ్వుతో) కొండిక కొమరుఁడన విజయ సహదేవుల కిర్వురకు నర్థమువచ్చును. అందు నీవెవ్వనిఁగుఱించి చెప్పితివి.

సు—దేవా! మాద్రీకుమారుఁడుసహదేవుఁడు నాకు మఱిది మొదటివారిని గుఱించియె మనవి చేసితిని.

య...మొదటివాఁడగు యుధిష్ఠిరునిఁగూర్చియా,
సు...కాదు వారు నాకు బావగారు.

య...మఱియిఁక నెవ్వనిఁగూర్చి.

సు...కుంతీతనూజులలోఁ గనిష్ఠుఁడు,

య...అతఁడా! తెలిసెనులే. (సుభద్రతో] నీలాలకా! నీవాకవ్వడిని వలచితివా యేమి? కూడదుసుమీ.

సు...(ఉలుకుతో) ఏల.

య...శృంగారరేఖావిభవంబుల నీకాతఁడు తగినవరుఁడుకాఁడు.

సు...సామీ! తమ పలుకువ్యాజనిందయందన్వయించు సర్వథా సుందరీ మనోవిజయుండగు విజయునకు నేనీడు కాను గాని చుట్టఱికమునైన దలఁచి చేపట్టఁడా యని యెంచెద.

క॥ రూపరియని లేఁబ్రాయపు
చూపరియని హొయలఁ జిల్కు ♦ సొబగులకుఁ గడుఁ
దాపరియని నా బోంట్లకుఁ
గాపరియని విందు నతనిఁ ♦ గరుణా నిలయా!

య...[సంతోషముతో ఔరా! పలుకుల తీయందనము నారయ సత్కవుల కావ్యంబులందరతి పొడుముచున్నది. డెందమా! ఇఁక వందురకు. ఏయమృతాధరకుఁ గరుణకలిగిన నీవీ విరహతాపంబునంతరింపఁజేసి హాయి నొందెదవో యాసౌందర్యవారాశి కూరిమితో నీసోయగంబుల నిపుడు గైవారముచేసినది. (ప్రకాశముగా) ముగ్ధా! నీ వన్నటులే యొప్పుకొనినను బహుభామినీవరుఁడతఁడు నిన్ను వరించుటెట్లు? ఎట్టకేలకు నీ యరుతఁదాళిఁగట్టిన నీయందనురక్తుఁడగుట యెట్లు?

సు—మునిమందారా! నన్ను విజయుఁడు వరింపఁడందురా?

క॥ కనికరము డాసి కవ్వడి
నను జేయఁగలఁడు సుమి ధ ♦ నంజయగతఁగా

య—కాదేని ?

సు— కనికరముఁ బాసి కవ్వడి

నను జేయంగలఁడు సుమి ధ♦నంజయగతఁగా॥

కావున ధనంజయ సాంగత్యము మాత్రము నాకుఁ దప్పదు. ఇఁకను వరించిన నాదక్షిణుఁడు నాయందుఁ బ్రియుఁడు గాఁడను సందియము నాకు లేదు.

సీ॥ వసుమతీముఖసతీ♦వ్యాసక్తుఁడుష్యంతుఁగూర్మిఁబెండ్లాడెశ♦కుంతలార్య
దేవయూనాప్రముఖ♦దానవహూ నాయయూతినిఁగొనె శర్మిష్ఠ♦దివ్యచరిత
కోసలకేకయ♦ వాసూత్కదశరథుఁ,రక్తిఁజేకొనె సుమి♦త్రా సుశీల
రోహిణీప్రముఖావ♦రోధుని వసుదేవుఁ, బడసెనాతల్లి దే♦వకి గుణాఢ్య
తే॥ గీ॥ ఆవరారోహలెల్ల నా♦యంతమేధ
లేనివారలె? విభవము♦ లేనివారె?
గాసిఁజెందిరె? సుఖయుక్తి♦గతులఁగనరె?
బహుకళత్రులఁ జేపట్టి♦ భవ్యశీల?

(తనలో)

య...మనమా! నిర్మలంబగు నీ గుణోత్తమ చిత్తంబిపు డెఱింగితివి శ దానుదినమిది. [ప్రకాశముగా] చక్కని బొమ్మా! ఇంతటిపూనికయున్న నీ వింతదనుక నా నరులనేల చేపట్టవు!

సు...ఆర్యచరితా! గురుజనాంగీకారమునకై వేచి యిట్లున్నదాన.

య...ఇఁకను మాత్రము నీ గురువులు ప్రతికూలించిన నీ వేమి చేసెదవు?

సు...గురువులెల్లఁ బ్రతికూలించెదరా? ఒక బలభద్రుఁడు ప్రతికూలించును

య...బలభద్రుఁడేల ప్రతికూలించును?

సు...అతఁడు నన్ను దుర్యోధనున కీయవలెనని పట్టుఁబట్టియున్నాఁడు

య...(మందహాసముతో) ఓహో! మంచిమనువు నాలోచించి నాఁడు అందులకు నీ వొప్పవలసినదియే! దుర్యోధనుఁడనఁగ నేమని కొంటివి. రారాజు ఐశ్వర్యశాలి అర్జునుంగట్టికొనిన నీ వేమి పాపుకొనియెదవు!

సు...సామీ! ఆతని గొడవ నాకు వలదు. అతఁడు నాకు దాయ. నా కర్జునుఁడే పెనిమిటి.

య...నిక్కముగాఁ జెప్పుము.

సు...నిక్కముగా, ముమ్మాటికిని.

య...వెఱ్ఱిదానవులాగున్నావు.

సు...ఏల ?

య...బంగారు పాఱవేసి బ్రమసి రాతిని మూటఁ గట్టుకొనుచున్నావు.

సు...లేదు. చిల్లపెంకును పాఱవేసి విలువగల వజ్రమును మూటఁగట్టుకొనుచున్నాను.

య...ఎట్లు ?

సు... తే॥ గీ॥ వజ్రములచాలు మెయిడాలు ♦ వజ్రము లెన
ఖమ్ములగు, వజ్రములె రద ♦ నమ్ములునగు
వజ్రములె, మేలిగోనములు ♦ వంద్యచరిత
వజ్రికొమరుఁగు విను రాచ ♦ వజ్రమతఁడు॥

య...నీవన్ని యతిశయోక్తులు.

సు...స్వభావోక్తులకుఁ గూడఁ దీసిపోవు నేమో

యతి...విలువగలనగలు పట్టుపుట్టములు ముత్యాలహారములనేకములు రారాజును వరించినఁ బడయఁగలవు. మఱియు నీయిలాతలంబునఁగలరాణులలో నగ్రపీఠము నెక్కఁగలవు.

సు...సామీ ! నే నగలు మొదలగువాని నాసించుదానఁగాను. అట్లె దొరసానులలో నెక్కుడుగద్దె నెక్కవలెనని యూహకూడనాకు లేదు రాజవంశ్యులకురువైనతోడవు విక్రమము అందసామాన్యుండ నెడు కీర్తికిఁ దావలంబైన యగ్గర్వాణరాజనందనుం బెండ్లాడెదను.

యతి...ఈలోపల మీపెద్దయన్న రారాజునకిచ్చి పెండ్లిచేసిన నీ వేమి చేసెదవు ?

సు...(విచారముతో) అందులకే లోలోపల మిడుకుచున్నదానను. ఆ మిడిమేళపుదొరనన్నేచుటకై పుట్టెనుగాబోలు. కానిండు, అట్టితరుణము సంభవించినయెడల నప్పటి నాగోడు దేవరకుఁ జెప్పికొంటిని గదా? ధనంజయాశ్రయమే. అట్లుకాక యీలోపల (ధైర్యముతో)

క॥ విజయుఁడు సముపాత్తజగ
ద్విజయుఁడు కృపఁదారసించి ♦ వే నన్నుగదా
గ్రిజమతమునఁగొనిచనఁడా ?
నిజనిర్మలచరణగతుల♦ నే విడఁగలఁడా ?

య...అట్లయిన నాతఁడిప్పటివఱకు నిన్నేల చేపట్టకుండె?

సు...ప్రస్తుతము నాదయితుఁడు వత్సరమునుండి స్వదేశమునువీడి తీర్థయాత్రఁ గావింపుచున్నాఁడు.

మత్తకోకిల. ఓమహాత్మక! పుణ్యభాజక ♦ యోజనీయచరిత్ర! సు
త్రామ తేజ! భవాదృశుల్ సుకృ♦తప్రభూతసమాగముల్
తాముగాంచిన పుణ్యభూముల ♦ దర్పకాధికసుందరుఁ
నా మనోహరు నానరుఁ గనినారె? ♦ నాకిఁకఁ దెల్పరే!

యతి...[తనలో] ఇపుడేమనువాఁడ. నిజముదెల్పిన నిక్కశల నన్ను గుఱితించి యాదరించునో వేఱుగాఁదలంచునో. (ప్రకాశముగా)

ధృవకోకిలవృత్తము.

మలయభూధరమందుఁ గాంచితి ♦ మందయానరో! నీమనః
కలితు, నేనతఁడన్వికారముఁ ♦ గానకుంటిమిచెల్మిమై॥

సు...(తనలో) రెండవపాదంబు తెఱంగు వేఱొకభంగిగాఁ బొడకట్టుచున్నది. అగుఁగాక. (ప్రకాశముగా)

మలయభూధర మెంతదవ్వు? సు♦మారు మాదగువీటికా
లలితుఁడీయెడకిప్డురాకఁద ♦ లంచెనో మదినెంచఁడో॥

యతి... మత్తకోకిలలు.

చానరో! యనుమానమేమిఁక ♦ సత్యముఁ వివరించెదఁ
మాని సందియముఁ నిజంబని ♦ మమ్ము నెమ్మదినమ్మినఁ

సు... మానిచంద్రమ! దాసురాలను ♦ మానమొందునె మీయెడఁ
పూనిప్రేమమతిఁ మదీయవి ♦ భూతిబీజముఁ దెల్పినఁ

యతి--సుందరీ! యిటనున్నవాఁడెవఁడొ ♦ జూడు నీహృదయేశ్వరుణ్
ముందఱఁగలవానిఁగానక ♦ మోసపోవుదురేయిటుల్॥

సు— మందె మేలములాడఁ బాడయే? ♦ మాటికిన్ మునిచంద్రమా!
సందియంబడగంగ దేవర ♦ సత్యమున్ వివరింపుమా!

య—[తనలో] నాయందీ సుందరికిఁగల యనురాగవేగము నన్నిఁకఁ గాలవిలంబముఁ జేయనీయదు. (ప్రకాశముగా)

శా॥ కాంతా! సందియమేల నిన్నుఁ దఱియం ♦ గాఁజేఱి నీతోడ నే
కాంతంబందున నీ మనోగతము లా ♦ కర్ణించి గాంధర్వమం
దంతస్తాపముదీఱ నిన్గలయ జ ♦ ట్యాకారమున్ బూని శ్రీ
కాంతున్ వేఁడునరుండితండు సుమిరా♦కాపూర్ణచంద్రాననా!

సు—[భయహర్ష లజ్జాక్రాంతయు నాకంపస్వేదరోమాంచితయునై తన లో] ఏమి! నా జీవితేశ్వరుఁడా? ఐనచో నా భాగ్యరేఖ ఫలించెను గదా. లేక కుటిలదానవుఁ డెవఁడేని నన్ను వలచివచ్చి యర్జునుఁడ ననుచున్నాఁడా? అటులేని వీనియింద్రజాలంబున నాయన్నలు మోసపోయి యుందురు. ఇందున నితని బెదరించి నిజం బరసెదను (ప్రకాశముగా) ఓ మాయపుజడదారి! గారడిమాయల మాయన్నల వంచించి నా యంతిపురముఁ జేరి నాచే నూడిగంబులఁ గాంచి కడ కిపుడు గవ్వడిననెదవా శూరసోదరిననియును వీరభర్తృకాంక్షిణి ననియును గుఱుతెఱుంగవా?

చ॥ ఎఱుఁగవె? రామకృష్ణుల న ♦ హీనపరాక్రమశౌర్య జిష్ణులన్
దురమున మేటిగా వినవె ♦ దూరిత శాత్రవఘాటి సాత్యకిన్
బిరుదపుధూర్తులన్ గనవె ♦ భీకరయాదవశూరమూర్తులన్
దిరమగు కీర్తినొప్పు వసు ♦ దేవుని నార్యునిగాఁ దలంపవే?॥

మఱియును.

క॥ ఇట నెవ్వరు లేరని కద
కుటిల! తలంచితివి! చేరఁ ♦ గూడుదు రిపుడే

చటులారిమకుటఖండన
పటులాద్యులువేనవేలు ♦ పాలకభృత్యుల్॥

య—(తనలో) అహో ముద్దియ నన్ను గుఱుతింపకున్నది వేగ నీ యుంగరంబున సందియంబుఁ బాపెద (ప్ర) యాదవకుమారీ!

తే॥ గీ॥ కాను గారడివాఁడను ♦ గాను దపసి
కాను రక్కసి నినుఁగోరి ♦ కారణాంత
రమున యతివేషినైన భా ♦ రతవిజయుఁడఁ
బాయుమీ సందియం బంగు ♦ ళీయకమున॥

(కక్షపాలనుండి తీసి యుంగరమీయఁగా సుభద్ర యుంగరమందలి యర్జున నామము నుంగరమున కనువగు వ్రేలిఁజూచి పులకించి తనలో) ఆహా! ఎంతసుదినము ఎంత నా యవివేకము కట్టెదురనున్న ప్రాణపతిఁ దన్నుఁ దాఁ దెలుపుకొనినంతవఱకుఁ దెలియలేకుంటి.

తే॥ గీ॥ ఆరగించెడుతఱి మాట ♦ లాడుతఱిని
నిదురబోయెడుతఱి ♦ నొంటినిష్ఠనున్న
తఱినిఁగని యార్యపుత్రుఁడే ♦ తప్పకితఁడ
టంచు నెంచుదు మఱి సంశ ♦ యించుచుందు॥

ఆ సందియము నేఁ డార్యపుత్రుఁడే తీర్చి తన్నుఁ దాఁ దెలిపికొనియె

మ॥ అవధానంబునునొందుమా మనమ! సూ♦నాస్త్రా! క్షణంబూరకుం
డు వనంబోవిజనంబు నాదుసఖులున్ ♦ జూడంగ రారే లోకో
భవనంబారయ దూఃమార్యుఁడను శుం ♦ భత్పద్మబాణార్తుఁడై
కవయన్ గోరుటఁదోఁచుఁజిత్తము నెటుల్ ♦ గాపాడిరా పాడుదున్

నా యంతరంగమందు నాసర్వస్వం బీయన యధీనము చేసినను గురుజనమున కెఱుకలేక గాంధర్వంబున కొడంబడుట రాచకన్నియల కెన్నఁడు వరువు కాదు. కలఁడుగదా కల్పతరువున కెనయైన చిన్నయన్న

ఆతఁడె మేలుగూర్చ నేనికఁ నంతిపురమును జేరెద. [పరిక్రమించు చుండగా]

అ...(చే యొడిసి పట్టి)

ఉ॥ ఏటికిఁయిమ్ముఁ జేరుటది • యేటికి జాలము? బాలయేలుమా
రాటము నొంది యుంటిమి వి • రాళికరంబు భరంబు సైఁప మీ
నాఁటికిఁబూర్తిసేయుము! ఘ • నంబగు మారునియుగ్రధాటి నా
మాటను విశ్వసించి కను • మా! యనుమానము మాని మానినీ!

మురిపములమూటా! నిను నారాణిగ వరించి నీ సాహాయ్యంబున నిమ్మారుని జయింపనెంచు నాకు నీకేలూఁత నొసంగవా? నినుగోరియే కదా! నేనీ మాఱువేసముఁదాల్చి నీకడ నిట్లు రహస్యంబుగ వేచియుండుట. విక్రమము తక్కియుంటినను కొందువేమో! యాదవుల నందఱి నోహటింపఁజేసి నిన్నుఁ గొనిపోయి రాక్షస వివాహం బాడఁగలను. గాని త్రివిక్రముని యందలి చెలిమికి భంగము రాఁగూడదను తలఁపున నిట్లున్నవాఁడ. ఇఁక ననంగుండును. దృష్టిపథంబునఁ బడకుండుటఁ జిక్కక నన్నిట్లు గారించుచున్నాఁడు. ఇపుడు జగన్మోహనాస్త్రంబవగు నీయనలంబనంబున వానిఁ బాఱఁదోలెదను, మాటాడవేల? కోపమా! నిన్నే జీవధనంబుగ నమ్మి నాచరిత్రంబంతయు నీతోడఁ గడపనెంచెడు నాయందిదితగునా? సిగ్గుపడెదవేమో దానితోఁ బ్రయోజనమేమి? లాఁతివాఁడనా? చిన్నతనంబున మన మాడుకొనిన దాఁగిలిమూఁతలేనిఁ దలంపునకురావా? అక్కటా త్రిపయెంతగొప్పదినిందుకూరిమి నాయందు నుంచి నన్నువరించిన నిన్ను నిముసములోఁ దనకైవసంబు చేసికొని మాటాడనీయకున్నది. దీనిఁ బాఱఁదోలుట కేమి యుపాయము! (చిలుకను గని] రామచిలుకా! పనికిమాలిన సిగ్గునఁదోఁగు మీరాణికి బుద్ధులఁగఱపి నీవైనఁబల్కరింపఁజేయవా? మీ పూర్వులేకదా! తొల్లి రాకన్నియలఁ గఱచి కాంతులకుఁ గూర్చినది. నేఁడు నీచాతుర్యం బగుపఱచి యీ నాపల్కుల కుత్తరం బిప్పింపుము!

ఉ॥ కావలుఁడైన మన్మథుని ♦ కాఱియఁ కోరువలేక నీకడన్
సేవగమీఱియుంటి నను ♦ నీవిఁక శూరసహోదరీ! కృపన్
నావలవంత దీఱ్పుమను, ♦ నమ్మినవారల నెమ్మిఁగాచుటం
తో విధిరాజకాంతలకుఁ ♦ ద్రోయకుమంచు వచింపు మింపుగన్॥

సు....(తనలో]ఇందుల కుత్తరంబీయకున్న నీతరుణుం డీతరుణంబున నన్ను విడువఁడు. (ప్రకాశముగాఁ జిలుకతో) చిన్ని చిలుకా!

ఉ॥ జోతలఁ జెప్పుమా యిటకుఁ ♦ జూడఁగవచ్చిన ప్రేమకెంతయున్
జేతులమోడ్పులంచనుమ ! చెన్నఁటి మారునిచేతఁ జాలనే
గోఁతలనొందుచుండిడినను ♦ గూడునె చేకొనఁగా స్వతంత్రతన్
బ్రాఁతిగ నార్యులే మన వి ♦ వాహము సేయుదురంచుఁబల్కుమా॥

అ...ఓ నా రాణీ!

క॥ ఎప్పుడు గురుజను లెఱుఁగుదు?
రెప్పుడు సేయుదురు పెండ్లి? ♦ యేటికి మనకా
తిప్పలు గాంధర్వంబున
కొప్పుము దప్పింపు మంగ ♦ జోద్ధతి నిపుడే॥

మఱియును.

తే॥ గీ॥ వేళమీఱిన ఓమ్మట ♦ విందు భోజ
నమును రుచియింపదొక్క శా ♦ కమునసైన
వేళకిడు భుక్తితనివి గా ♦ వించునెల్ల
జనము "లాలస్య మమృతం వి ♦ షం"బనుదురు

సు...చ॥ తగవిది కాదు శూర! పర ♦ తంత్రను

అ... ముద్దియ! సెప్పు మెద్దియో!

సు...తగవసుదేవకృష్ణుల మ ♦ తంబునన్ గ్రహియింపుమార్య!

అ... వే

ఱుగ నను నెంచి బ్రాహ్మవిధి ♦ రూపణ జేసెదవేల! బాల!

సు... భూ

జగసతులన్ నరేంద్రులు వ ♦ రింపరె? బ్రాహ్మవివాహపద్ధతిన్

అ...ఓనానిక్షేపమా! ఈ గాంధర్వంబునను బలువురు రాజర్షులు మున్ను రాచకన్నియలఁ బెండ్లాడి యున్నారు. అందసమాన విక్రమునినొక్కని వినుము.

శా॥ శాంతిన్ దాంతి మహాకులీనతఁ గళా ♦ చాతుర్యసంపత్తి వి
క్రాంతిన్ మీఱి సమస్తభూవలయర ♦ క్షాదక్షుఁడై నట్టియా
శాంతప్రస్ఫురితాతివేలనిజవిఖ్యాతి ♦ ప్రకాశుండు దు
ష్యంతుండీగతి నేవరించె నల విశ్వామిత్రపుత్రిన్ జెలీ॥

కావుననిఁక జాగుమాటలఁ జాలించి చాలఁగ విరులరాలిచి మనకై సెజ్జఁగూరిచిన యిమ్మాలతీనికుంజంబుఁ గాంచుము.

సు...[తనలో] ఇఁక నిపుడార్యపుత్రుఁడుసామమ్మున నన్నువిడువఁడు.

(కాలందెలమ్రోగించి తెరవంకఁగాంచి)

కర్పూరికా! వచ్చితి. వచ్చితి. [అర్జునునితో]
పుడమిఱేఁడా! చెలులరుదెంచిరి విడుము, విడుము.

(అర్జునుఁడు చేయివిడువఁగా సుభద్ర వేగముగాఁబోయి యాప్రదేశంబునకుఁ గొంతదూరముగానున్న పూవుల గురివెందల పందిటఁ గూర్చుండును.)

అ...[నలుగడలఁజూచి విస్మయముతో] హా మోసము రాచకొమరిత, సఖీవ్యాజంబునస్థలాంతరంబున కేగినది. ఇఁక నేనీదుస్తరంబగు విరహార్ణవమందు మునుంగవలయును గాబోలు. లేక నాయూఁకులపాటుఁ జూడ వేడుకకై యిందుఁ బూఁబొదలమాటునఁ డాఁగియున్నదేమో కాంచెద,

(వనమువంకఁ గాంచి అనుత్సాహమును జూపుచు) ఓహో ఇది యెట్లు సాధ్యము.

తే॥ గీ॥ తరుణసుమగుచ్ఛరుచిరల ♦ తావితాన
మండితము కీరకలహంస♦మంజు ఘోష
సంగతమునగు వనసీమ♦నతి లతాంగిఁ
జారుకాదంబవచనఁగాం ♦ చఁగఁ దరంబె?

ఈ మాత్రికుల నడిగిచూచెద.

మ॥ కనినారా? వనశాఖులార! యదురా ♦ ట్కన్యన్ సుభద్రాసతిన్
ఘనలీలాలకజాలకన్ గలితరా ♦ కాపూర్ణచంద్రాననన్
గనదిందీవరలోచనన్ రుచిరరే ♦ ఖన్ బక్వబింబాధరన్
దనుమధ్యన్ ద్రివళిన్ బ్రవాళచరణన్ దం ♦ తీంద్రసంచారిణిన్॥

(పరికించి) లేదిట శుద్ధాంతమున కేగనే మో! అక్కటా, ఇఁక నేరీతి నిమ్మారశరాధినీరధిన్ దరింతు ఏవిధమ్మున జీవితమ్ము నుద్ధరింతు కార్ముకముఁ గేలనూని శుద్ధాంతంబునకుఁ జని రాతనయన్ గొని యెదురగువారల నెల్లఁ జాపంబునకు బలిఁగావించి యింద్రప్రస్థంబును జేరుదునా! అటులైన వాసుదేవుని మదికి దూరమగుదునుగదా! అక్కటా నిక్కంబుగ వలచిన చక్కెరబొమ్మగదాయని నానిక్కంబును దెలిపి వేఁడ దయార్ద్రమతిఁ గాంచక యక్కఠినహృదయ నన్నిట్లు వెతలపాలంబఱచెనె. ఒడలంతయుఁ బాషాణమయంబుగాన నార్ద్రమతి యాగరిత కెట్లు గల్గు! విధీ నీవు శిల్పివి కావా?

చ॥ మునుకొని పద్మరాగమణి ♦ మోవిని, వజ్రములన్ రదంబులన్
గనదురునీలరత్నతతిఁ ♦ గైశ్యము నద్దపుఠాలఁ జెక్కులన్
ఘనగిరులన్ జనుంగవ, ర ♦ కంపు ప్రవాళములన్ బదంబులన్
బొనరిచి డెందమున్ సలుప ♦ మోసముఁగాంచెదవన్న నవ్వరే!

(తెరలో)

తే॥ గీ॥ పుష్పలిడ్రాజొకఁడు మరుల్ ♦ బూనిడాసి
వలపులన్ గాంచి హరుసించి ♦ వరుసమీటి

మధురసాస్వాదనంబు సం ♦ బరముఁ జెందఁ
బద్మిని మొగిడ్చెఁ గాలవి ♦ భంజితయయి.

అ...(విని) ఏమీ! ఎవఁడో నన్నుఁబోలిన మందభాగ్యుఁ డొకఁడు వలపులుగల పద్మినికిఁ డాయ నది మొగిడ్చెనఁట మఱుఁగుననుండి యెవఁడేని నాయుదంతంబంతయుఁ గని విని నన్ను హాస్యము సేయుట లేదుకదా! ఇఁకను వినియెద.

[తెరలో]

ఉ॥ ఓ చతురాళి! యేల? యిటు ♦ లూరక వాకొన నిష్ఠ కాలలీ
లాచరణార్థమై బిసిని ♦ హార్థము నంతయుఁ దాచియిట్లు సం
కోచమునొందె నింక హరి ♦ గూర్చెదు మోదముఁగాంచి వేగ వ్యా
కోచమునొంగ నొందుదువు ♦ కూర్మిలఁ గొందలమొందఁబోకుమీ॥

హాస్యముసేయుటకాదు. శ్రీకృష్ణప్రేరితులై కాఁబోలు వైతాళికులు నన్నూరడింప సరోజినీభృంగవ్యాజంబునఁ గాంత యనుకూల యయ్యును కాలవశయై సంకోచమునొందినను హరిమోదితయై తిరుగ వికాసమునొందఁగా సౌఖ్యంబుల నొందుదువనియును జెప్పుచున్నారు. అయిన నీప్రహేలికకనువుగ నిదిసాయమా? (ఆకసమునుజూచి) అగును సందియమేమి?

క॥ రక్తుఁడయి యినుఁడు పశ్చిమ
దిక్తన్వినిఁ జేరనతనిఁ ♦ దృఢపరిచయసం
సక్తయయి వేగముగ నను
రక్తయగుచుఁదనరె నది వి♦రాజద్గతులన్.

(తూర్పుదిశఁగాంచి) ఆహా.

సీ॥ పౌర్వదిగంగనా ♦ భాసురధమ్మిల్ల,
కలితచామీకర ♦ కమలమనఁగ
గాలగోపాంగనా ♦ కాశఘటక్షిప్త,
నిర్మలతర నవ ♦ నీతమనఁగ

దరుణమనోదార్ఢ్య ♦ తర్జనాగతకామ
దేవార్థవిహిత ప్రి ♦ దీపమనఁగ
విష్ణుపదాపగా ♦ వీచీవిహారసం
చరణాఢ్యరాజహం ♦ సంబనంగ

తే. గీ॥ గగనచరదమరాంగనా ♦ కరవిగళిత
కాంతసంతానసుమకందు ♦ కంబనంగ
కైరవిణిపుణ్యఫలభర ♦ కల్పమనఁగఁ
బ్రొద్దికి నలంకరించె జై ♦ వాతృకుండు॥

నేనీ రాగవశంబున, సంధ్యావర్ణనంబుఁ జేయుచునే సంధ్యావందనం బును మఱచితిని. వేగ ననుష్ఠానమునకై చనియెద [నిష్క్రమించును.]

సు...(తనలో)

ఉ॥ రాఁడుగదా మనోహరుఁడు ♦ రాయిడినూనఁడు పుష్పబాణుఁడా
"వేడుకకానిఁదే నరుగ♦వే శుకమా" యని తొందరించునే
నేఁడు ప్రియుండు డాసి "తగు♦నే యిటుజాలము బాలమేలు"మం
చాడిన వీడివచ్చితిని ♦ హా యిఁక నేమి యొనర్తు నిత్తఱిన్॥

మందమతీ! నీ కాంతుండు నీకడ కరుదెంచి ప్రియవచనంబుల నూరడించి నిన్నుఁ గల యఁగోరఁగా వెగ్గలంబగు సిగ్గుతో నాసుందరు డెందం బలరఁ బ్రియముగ నేని మాటాటక మాయఁగడఁగి వీడి వచ్చితివిగదా! "బాలా! దెప్పరంబగు విరాళినోర్వఁజాలము కామ"నిన యవనీజాని యెట్లువేఁగు చుండెనో, నీగతిమాత్రి మేమైనది. రేఱేఁడు ముందఱ నడిచి దివిటీ పట్ట శుకపికాళులు చెలఁగి సింహనాదంబులఁజేయ నంపన్న దక్షిణమరుత్సహాయుండై శంబరాంతకుండు విప్రయోగులను దండింప వచ్చుచున్నాఁడు.

సీ॥ మదిసుంతయును గొంకు♦మాని డాసియొయ్యారి!
యేలుమాయనఁగనే ♦ ర్పెఱుఁగనైతి
"నినుఁగోరియే ద్వార ♦ కను జేరితినిజుమీ

సుందరి"యనఁ బాఱఁ ♦ జూడనైతి
మాటాడకున్న "కొ ♦ మ్మా! పెఱవానిఁగాఁ
దలఁతువా" యనఁ జెల్మిఁ ♦ దలఁపనైతి
"జాగేల సకియ యీ ♦ జాజిపూఁ బోదల ర
మింపుమా" యన సమ్మ ♦ తింపనైతి
తే॥ గీ॥ బాహుమూలంబు సోఁకఁ జే ♦ పట్టి "వట్టి
మాటలిఁకఁ జాలు రమ్మురా ♦ మా!" యటన్న
నింపులీడేఱ బిగికౌఁగి ♦ లీయనైతి
గోలనైతి మనోనాథుఁ ♦ గోలు పడితి॥

చిలుకా! నాచేతనున్న నీవైన బుద్ధిఁగఱపి కాంతునకుఁ దార్పవైతివి గదా! మరువారువంబవగు నీవింతటి యుపకారంబున కొడిఁగట్టుదువా? అంతరంగంబగు నా యంతరంగంబే యిట్లు మేరమీఱె.

సీ॥ కలుగునో కలుగదో ♦ తళుకు చెక్కులసామి
కపురంపువిడెపుఁ జొ♦క్కమగుముద్దు
కలుగునో కలుగదో ♦ కలికిచన్గవఁగాంతు
చే రాణమీఱు క ♦ స్తూరిపూఁత
కలుగునో కలుగదో ♦ కర్ణంబులకు బ్రియ
కండ చక్కెరలీను ♦ కల్కిపల్కు
కలుగునో లేదో నా ♦ ల్కకునుచ్చ్యమగు తేని
తావిచెంగావిలే ♦ మోవితేనె

తే॥ గీ॥ కలుగునో కల్గదో చెలి ♦ కానిమేని
గాటమా నల్లి బిల్లిక ♦ కౌఁగిలింత
లకట తఱిఁబాసి యీరీతి ♦ నాసడాసి
భీతినార్వంగ గనమ పా ♦ పిష్ఠమనము॥
హా నాకీ విరహదుఃఖమే తోడు ప్రాణసఖులేనిఁ దారసింపరైరి.
(సుభద్ర పూలపానుపునఁ బవ్వళించును.)

(మాలతికయు, మధుకరికయుఁ బ్రవేశింపుదురు.)

మా—[చూచి] చెలీ! మధుకరికా! మనరాకకై గుమ్మమునుఁ జూచుచుండు నెచ్చెలి కన్పట్టదేమే?

మ—అభ్యంతరగృహంబున నున్నదేమో! (మాలతికతో బరిక్రమించుచుఁదనలో) ఇందునను సఖిలేమి వీణెయుఁ బలుకయు వన్నెతఱిగియున్నవి. ఎందేగియుండునో! నేఁటివెన్నెలలోఁ "జదరంగమాడుదమని" నేబలాత్కరింపఁగా ననుమతించియు నిటకు రాకుండుటకుఁ గతంబేమైయుండును? "తపసియొద్దయున్నదేమో!" యనుకొందమన్న నిపుడు జాముదాతిరియైనది. ఇంతదనుకనటనుండదు ఇఁకనీ సామియాకారముఁ బరికింపుచున్నకొలఁది నామది కొండొకవిధముగాఁ బొడకట్టుచున్నది. ఇతఁడొక వేళ నళీకయతియగు కిరీటికాఁడు గదా? నిశ్చయింపఁజాల. తెలియకపోవునా? (మాలతికతో) చెలీ! ఇఁక నమ్మాధవీలతాశాలకుఁజని యచటనేని సఖిఁ గాంచుదము. రమ్మా! (ఇంచుక పరిక్రమించి) కాంచితివా! చెలీ! మంచునఁగొట్టబడియున్న తామరతీవెఁబోలి యీబాలిక యలరుపానుపున మైమఱచి పవ్వళించి యున్నది. [సమీపించి కూర్చుండి] సఖీ! సుభద్రా! లెమ్మా సఖులము,

మా—నిదురింపుచున్నదే. (మీఁదచేయివేసి) అబ్బ దీనికెంతజ్వరము వచ్చినదే!

మ—జ్వరమా! (చేయిఁజూచి) విషమజ్వరమువలె నున్నదే! అరయుదునుగాక. (వేఱొక చేయిచూచి ముందు చూచినచేయి మఱల చూచి) (ప్ర)

తే॥ గీ॥ సందియంబేల వినుమిఁక ♦ సకియ కిపుడు
వెగ్గలంబయ్యె మరుచింత ♦ వేగిరంత
విరిశరంబుల గురిసెడు ♦ వేఁడిఁ బొరయు
మన్మథ జ్వరమిది సుమ్మి ♦ మాలతికరో॥

ఇది నిద్రావస్థయుం గాదు. మూర్ఛయే యగును.

మా—చెలీ! నీవు బాల్యంబున వైద్యశాస్త్రంబునుగూడఁ జదివితివి గదా. ఈ జ్వరమునకుఁ దగిన యౌషధంబుఁగూర్చి నెచ్చెలి కారోగ్యము సేయుము.

మ—సఖీ! బెదరక వినుము.

తే॥ గీ॥ మఱియు వినుమమ్మ! యీవిష ♦ మజ్వరమున
శీతకరదోషమును బాల ♦ వాతదోష
మునుసమావేశమొంది బా ♦ ధనునిగుడ్వ
సన్నిపాతంబనఁదగు ని ♦ స్సంశయముగ॥

మా—మధుకరికా! చెలి కెంతటికష్టము దాపరించెనే నేనేమి సేయుదు. నాయొడలు కంపము నొందె. ఎటుల రక్షించెదవే సఖిని.

మ—నెచ్చెలీ! సుభద్రఁ బోలి నీవును విరహావస్థ నొందనే సుభద్ర కుపచారము సేయుదునా నిన్నుఁ దేలుచుదునా?

మా—పరిహాసమేటికే! నేభయంపడితిని సుభద్రకారోగ్యమైన నన్నాకరు తేల్పవలయునా?

మ—అయిన విను మావిషమజ్వరంబు నాయకసమాగమంబునఁదక్క నౌషధంబులఁ జక్కపడదు.

మా...మధుకరికా! విజయునిరాక కలవుగదా! నేనేమిసేయుదును? ప్రస్తుత మీయమ్మశైత్యోపచారంబున నారోగ్యముఁ జెందదా?

మ...అత్యనంగాగ్నితప్తయగు నీమెకిపుడు శైత్యోపచారం బెక్కుడుహితముకాకున్నను దాత్కాలికశమంబునేని నించుకరచింపదా? అట్లైన

మ॥ కనులన్ దామరతేకులన్ గపురమున్ ♦ గండంబులన్ వాతెఱన్
నన తేనెన్ జనుదోయియందలరుచెం ♦ డ్లన్ జేతులన్ దమ్మిలన్
బొనదుం బాదములందుఁగొ్రింజిగురులన్♦బొందించి మేనంతఁజం
దనగంధంబునలందుమమ్మ సఖిశై ♦ త్యంబంద బింబాధరా!

మా...అట్లొనరించెద.

మ...(చూచి వేగముగా)

భుజంగప్రయాతవృత్తము.

సఖీ! లెమ్ము లెమ్మా ♦ సఖుల్ వచ్చిరమ్మా
సుఖంబేగదమ్మా ♦ శుభంబందుకొమ్మా
ముఖంబేటికమ్మా ♦ ముదంబొందదమ్మా
సఖా! యర్జునా! మా ♦ సఖిన్ గావరావా!

సు...(కనులు తెఱచి సఖులు గన్పట్టఁగా సంభ్రమముతో) సఖులారా! నిదురించితి. వచ్చితిరా?

మ...సఖీ! సంభ్రాంతవు కాకుము. వచ్చిన నేమాయలే.

మా...నెచ్చెలీ! ఇంకను నేలదాఁచెదవు? నీ వేసము నిశీమీఱుచున్నది మేమా ప్రాణసఖులము. కలరీతి దాఁచక మాకెఱిగించినగాని నీకీ ముప్పుతప్పదు.

సు...(సభ్రూభంగముగా) ఏమెఱిగించమందువే?

మ...చెలీ! అనుమానింపకు. సఖులయెడ ననుమానించినచో ఫలంబు లేదు. ఇఁకనీవిటు మాటుపఱచినను బ్రయోజనములేదు.

చ॥ కమలెను మోవికన్నుఁగవఁ ♦ గారెడు నీరము పాఱుఁగంచెలన్
జెమరునఁదోఁగె నెమ్మొగము ♦ చెక్కులనిగ్గులడంగె మేనియం
దమరెవణంకుకాఁక బలు ♦ వాయెను గంఠరవంబుమాఱె మై
కమునవుడప్పురాఁదొడఁగెఁ ♦ గాంతరో! యెంతనిదాఁతు వింతయున్॥

సు....సఖీ! ఇదియంతయు నేఁడాకస్మికముగఁ గలిగిన జ్వరవైపరీత్యము.

మ...అది కామజ్వరమే.

మా... అలసగతివృత్తము.

వెలఁది! యిఁక సందియము ♦ వీడి కలరీతిన్
దెలుపుము బిరానఁదగు ♦ తీరెఱిఁగిమేమీ

యలయికనుబోకడఁతు ♦ మమ్ము మమువంతక్
గలఁపఁదగునే పరులు ♦ గాఁగ నెదె మమ్మెక్ .

సు...(తనలో) నిక్కముజే వీరిపల్కులు. ఈ నావిధంబిఁక దాఁపవలను కాదు. ఇపుడు ప్రాణసఖులగు వీరలకు నాయవస్థ నెఱిఁగించినఁ దీని కిఁ బ్రతివిధాన మాలోచింపఁగలరు. [ప్ర] సఖులారా ! ఏమిచెప్పు దును? నాఁడుగోలె నాయుపచారంబులనొందిన కైతవయతి నాహృ దయచోరుఁడగునరుఁడే.

మ—(తనలో) హృదయమా ! నీ యూహ చక్కనిదే [ప్ర] అయిన నీ వెట్లు తెలిసికొంటివే?

సు—ఈనాఁటిపగట నే నటకుఁజని ప్రదోషపూజకు వలసినవస్తువులనిచ్చు చుండ మధురాలాపంబులఁ గొన్నిఁబలికి యంగుళీయకాదులఁ దన నిజంబుఁదెలిపి చేరువనున్నలతాకుంజంబుఁ జూపి (సిగ్గుతో నూర కుండును)

మ...అటుమీఁదఁ దెలియునులే. అపుడు నీవెట్లు విడిచిరాఁగలిగితివి ?

సు—గురుజనమును మీఱి గాంధర్వంబున కయ్యకొనుట మేరకాదని యొక నెపముఁబన్నియరుదెంచితిని. అదిమొదలుగ నిమ్మరుండు తన బలగముతోఁగూడిసేయుగాఱియ నేనుడువలేను. (మరలఁబరుండును)

మ...(తనలో) అక్కటా తాపము దుస్సహమైయున్నది. నేనిపుడుచని రహస్యంబుగ నర్జునునిఁ దెచ్చినను గురుజనమునుమీఱి యీరాతన యగాంధర్వంబు నపేక్షింపదు. కావున నాయత్నమున లాభములేదు ఇఁక వేఱొండు ప్రయత్నము తెల్లవారినఁగదా చేయదగినది. ఇపు డించువిలుకానిఁ బూజించినఁ గొంతతాపంబు శమించునేమోకాంచె ద. [ప్ర] మాలతికా! మనచెలికీబాము వాయుటకై చెఱుకువిలుకాని నారాధించుదము. నీవుపోయి యవిరళపరిమళమిళితములగు నవకు సుమకిసలయాదులక్ జదిమి తెమ్ము? నేనందాఁకనీపొందామరాకులో నక్కందర్పాదుల లిఖించెదను.

(మాలతికనిష్క్రమించి, పుష్పాదులతోఁ బ్రవేశించును. మధుకరిక చిత్రమును వ్రాయును.)

మ...(సుభద్రనుగాంచి) సఖీ! సుభద్రా! కొంచమోపికఁగొని కూర్చుండి యిమ్మారునిఁబూజింపుము. నీతాపము చల్లాఱును.

సు...(సోచ్ఛ్వాసముగాఁ గూర్చుండును)

మ...శా॥ నాళీకాయతనామనః ప్రమద సం ♦ ధానాయ పద్మావళీ
ధూళీవేష్టిత గంధవాహశిశుసం ♦ దోహేష్ట సైన్యాయ తే,
నాళీకీకృతపుష్కరాయ ♦ మిథునానందప్రదానాయ మ
త్తాళీపుంజగుణేక్షుకార్ముకధరా ♦ యాఢ్యాయ నిత్యంనమః॥

అమ్మా! యీ పన్నీటినిఁజిగురు విరులనుగొని యీయసమశరున కర్పించి కేల్గవఁ జోడింపుము.

క॥ మారా! మంజులతనుసుకు
మారా! లేజవ్వనంపు ♦ మారాకొమిరేఁ
మారాముసేయ శౌరికు
మారా! మేరా! లతాంత ♦ మార్గణశూరా॥

(చంద్రునుద్దేశించి) చంద్రా! సత్కలాసాంద్ర! నీకు దండము పెట్టెదము. మాబాలికజోలికి రాకుము. చలువలఱేఁడను మాట బొంకు సేయకుము. (సుభద్రయందు సుముఖభావమును గాంచకవిసువుతో) కటకటా! ఏమి సేయుదుము. ఓ వెడఁగువేలుపులారా! మీకు మంచితనము పూజించిన నెట్లు కల్గు? చెనఁటులకు సెపించుటయే తగినపని.

మా...అవును చెలీ! యట్లు చేయుదము. (చంద్రునుద్దేశించి) ఓరీ!

శా॥ వైరంబుఁగొని సత్కదంబవసువుఁ ♦ వాంఛించి చేకొందు వె
వ్వారుఁ నాసరిలేరటంచు మినుపై ♦ పైఁబోదు చక్రిం, నెం
తోరక్తిఁ బొనరింతు క్రూరుఁడ! గురు ♦ ద్రోహీ! కళంకీ! నిశా
టా! రాజాధమ! కాలసర్పమది గీ ♦ టంర్చున్నినుఁ జెచ్చెరఁ॥

మ...(మన్మథునుద్దేశించి) మీనధ్వజా! ఇంతులతోడఁ బంతములాఁడు పోటుబంటవని మే మెంతదనుక నిన్ను దోసిలొగ్గి యడుగు కొనినను జాలి దలఁపవుగా.

శా॥ ఆనాళీకభవుండు సర్వభువ ♦ నాహ్లాదంబుఁ గావింపనిన్
సూనాస్త్రున్ సుమనోరథున్ హృదయలక్ష్మున్ జేసియున్ జాల దం
చానీయమ్ముల భిన్నకాలికములన్ ♦ స్వల్పంబులన్ గూర్చె నిం
కేనిన్ గాంచఁగరాదె సిగ్గునిసిరో ♦ హేయక్రియాలాలసా!

బాలసమీరా! నీకింత పొగరేమిరా! నక్కను జూచినవాఁడెల్ల వేటకాఁడేనా! శుకశారికలారా! యిదియేమి పాప మిట్లు మిట్టి పడెదరు? మీకుఁగూడ నదరిపాటు చెల్లునా? మారాణి యిడిన మధుర ఫల భోజనము విసమై నెత్తికెక్కనదా? తిన్న యింటివాసాల నెంచ రాదు సుఁడీ. [సుభద్రవంకఁ జూచి]

తే॥ గీ॥ సకియ! జాబిల్లి ♦ సన్మార్గచారి మరుఁడు
మన మనోగామి లోఁబడు ♦ మారుతంబు
చిలుక లేకోక్తి నీతోడఁ ♦ బలుకుచుండు
విడుము! వెడవిల్తుబలగంబు ♦ వెఱ్ఱి జడుపు॥

సు... నెచ్చెలీ! దినమొక యుగముగా నిట్లెంత కాలంబుఁ గడుపుదును

మ... సుభద్రా! ఏల యిట్లు బెదరెదవు? ఇఁక నొక్కదినములో నీకుఁ బెండ్లిసేయించెద.[మాలతికతో][మాలతికా! చెలి నిటనుండి లోఁగిటి లోనికిఁ దీసికొని పొమ్ము. నే నింటికిఁ బోయెద. (సుభద్రతో) చెలీ! నే భావికార్య సంఘటనమ్మునకై యింటికిఁ బోయెద. నీ విఁక లో పలికిఁ బొమ్ము!

సు... చెలీ! నా యుదంతంబు వెలిపుచ్చెదవా?

మ... నెచ్చెలీ! నీవా విచారము నాకుఁ జెప్పనక్కఱలేదులే అట్లుకాదు

మా... సఖి! పోవుదము రమ్ము. (సుభద్రతో నిష్క్రమించును)

మ... తే॥ గీ॥ సత్యభామకు మఱదలి ♦ చంద మెఱుక
చేసి పెండ్లియొనర్పఁగా ♦ వాసుదేవు
వేగిరింపుమనుచు వేగ ♦ విన్నవింతు
నావలఁతిగూర్చు నీ సఖి ♦ భావికమును॥

(నిష్క్రమించును.)

ఇది చతుర్థాంకము.

సుభద్రా కల్యాణము

పంచమాంకము.

[సత్యభామ, లక్షణయుఁ గూర్చుండి యుందురు.]

స...చెల్లెలా! లక్షణా!

చ॥ "మఱఁదలు ముద్దరాలు సుకు ♦ మారశరీర సుభద్రగాటమా
మరువలవంతఁ జిక్కి మితి ♦ మాలిన కాఁకయుఁ జెందుచుండె" నం
చెఱుఁగఁగఁ జెప్పిపోయె సఖి ♦ యేమియొనర్తు "వెసన్ సుభద్ర కా
నరవరుఁ బెండ్లి సేయు" మని ♦ నాథునితోఁ బతిమాలి చెప్పితిన్ ॥

ల...అక్కా! నీవట్లు బతిమాలిన నార్యపుత్రు లేమనిరి.

స...ఉ॥ "ఎల్లి యొనర్తు పెండ్లి కమ ♦ లేక్షణ! యెవ్విధినైనఁ జాలనా
చెల్లెలికై యిటుల్ నుడువఁ ♦ జెల్లునె లాఁతినె యుల్లమందిఁకన్
దల్లడమందఁబోకుము ధ ♦ నంజయు నారయుమా సుభద్రకున్
దెల్లముగాఁగ నానుడినిఁ ♦ దెల్పుము" యంచనె శౌరి లక్షణా!

ల—(తనలో) మంతనంబునఁ గాంతుఁ డొకనాఁడు సుభద్ర చెంతనున్న యతినిఁ గౌంతేయ మధ్యమునిఁగా నెఱింగించి "యీ యుదంతము నీస్వాంతమందే యుంపు"మని సెలవిచ్చె. ఈమెకుఁగూడ నట్లే తెలిపి యుండును. (ప్ర) అక్కా! వారన్నమాట నిర్వహింతురు,

స...నీవుగూడ నట్లే యంటివా!

ఆ॥ వె॥ అన్నగారు కన్నె ♦ నా సుయోధనునకు
నీయఁ బ్రతినసేయ ♦ నిమ్మహాత్ముఁ
డేమిసేయఁబూన ♦ కే యిట్లు పేక్షించె
నింతపుట్టె దాన ♦ నింతి! కంటె॥

ల...(తనలో) అన్నమాట యనగా నన్నగారిమాటయని యర్థము చేసు కొన్నది. (ప్ర) అక్కా! ఆమాట నిక్కమే కాని ప్రియుఁడు తానన్న మాట చెల్లించునని యంటిని.

స...ఆమాట మఱపు రాకున్నయెడల (జ్ఞాపకమునటెంచి) మఱచితి. చెల్లెలా ఆర్యపుత్రుఁడు సెలవిచ్చిన విధమున సుభద్రను వినోదింపఁ జేయుటకై యామె మందిరంబునకుఁబోదముపద, విజయుని భుజింపఁ జేయుటకై మన యక్క రుక్మిణి చనెనఁట.

ల...ప్రబలవిరహవ్యాకులయగు మఱఁదలి నూరడించి వినోదంబుల నామెకుఁ గాలయాపనము చేయుట మనకు మిక్కిలి యావశ్యకమే. పోవుదముపద. [పరిక్రమించుదురు.]

క॥ సొమ్ములను వీడి పుష్పని
భమ్మగు మెయినలరు సెజ్జ ♦ పయిఁ జేర్చి విచా
రమ్మునఁ జెక్కటఁ జేయిడి
యమ్మెయిఁ బవళించియుండె ♦ నరయు మఱదలిన్॥

(యథానిర్దిష్టముగా సుభద్ర ప్రవేశించి యుండును)

స...సుభద్రా! నేఁడేమి యిట్లార్తిఁజెంది యున్నావు?

చ॥ చెలియరో! నీదు మేనఁ దగు♦చెన్నులువాసె విలాసహాసముల్
చెలువఁపు మోముఁ బాసె నిటు♦చిత్తజవంతఁ గృశింపఁబాడియే
చెలులు హసింపరే? వగలఁ♦జెందరె? నీగురులమ్మ చెల్ల నీ
తలఁపులు దీఱుఁ దేఱుమల♦దైవమె నీయెడ నున్నవాఁడొగిన్॥

సు...శరీరము కొంచెమస్వస్థముగా నున్నదమ్మా! (లక్షణను జూచి) చిన్నవదినకూడ వచ్చినదే,

ల...[మందహాసముతో] ఔరా! మాటకారి. (సుభద్రతో) నేఁడు మీ స్వామి నేమి చేసితివమ్మా?

సు...(తనలో) వీరందఱింతకుమున్నె యెఱిఁగి యుండుటచేఁ బలువిధ నన్నిట్లు పరియాచకమాడుచున్నారు. నేనే బేలతనంబున నింతదనుకఁ దెలియకుంటిని. (ప్రకాశముగా) మాస్వామి యేమమ్మా! స్వాము లందఱికిఁ బూజ్యులుకారా?

ల...నిక్కమే. ఎవరిస్వాములు వారికిఁ బూజ్యులు నీస్వామి కావున నీకుఁ బూజ్యుడు మాకో మన్నింపఁ దగినవాఁడు.

సు...వదినా! అట్లయిన వారు నాకు స్వాము లెట్లగుదురమ్మా!

స...[చిఱునవ్వుతో] నిరతము నీ సేవలఁగాంచి యానందించు వారు నీ సాములుకారా? వారికెట్లు పచరించితివో వారు నిన్ను వదలరఁట. నీవు సహచారిణివై వారికడ నుండవలయునఁట.

సు...(తనలో) చతురయు, జాణయునగు నీమెను నేను మెప్పింపఁగలనా? [ప్రకాశముగా] వదలకుండుటకు నేను వారికి సాధ్యమగుట యెట్లు?

స...వారి దగ్గఱకుఁ బోయినపుడు నీ పాణిగ్రహణంబుఁ జేయుదురు.

సు...(లేనికోపముతో) పెద్దవారెట్లన్నను జెల్లును. వదినగారిని కెప్పుడును వేళాకోళములే.

స...సుభద్రా! నీమనోగతము నాకుఁగూడ దాఁచెదవా!

సు...ఏమిదాఁచితినమ్మా మీ సొమ్మ?

స...నా సొమ్ము నాయొద్దనే యున్నది. నీ సొమ్ము మాత్రమంతయుఁ దీసి నీ సామికిచ్చివేసి నట్లున్నావు.

సు...మీమాటలెల్ల బూటకములు నేనిచ్చితినన్నను యతులకు సొమ్మేటి కమ్మా!

స...యతియో యతిపతియో నాకుఁదెలియదు. నీ నగలన్ని యిపు డేమిచేసితివి? నామాటలు బూటకములైన వారికడకుఁ బోవుదమురా!

ల...(చిఱునవ్వుతో) నిక్కము సుభద్రా! ఆయతిరాజుచేతి విభూతిఁ

దాల్చితివేని నీ యీ యతను తాపంబడఁగు. కల్యాణంబగును పోవుదము రా!

సు... నేను రాను,

ల.... హేతు వేమి?

సు... ఏమియు లేదు.

ల...ఏమోయున్నది రహస్యము. రాకున్న నీగోప్యము తెల్లడియగును సుమీ!

సు...చిన్నవదిన యాగడమునకు బొత్తిగా వేళపాళలుగూడ నుండవమ్మా

స—(లక్షణను సైగతో వారించును).

చ॥ అగడొనరింపఁ బాడియగు ♦ నా? తగునా? మరుతూపులన్ గడున్
వగఁగొనియున్నదీ మగువ ♦ వాదముమానుము లక్షణా! లలిన్
దగునలమాటపాటలను దద్దయుఁ బ్రొద్దులు పుచ్చఁ జెల్లు ని
మ్ముగ మనజీవితేశ్వరుఁడు ముద్దియ పెండిలి సేయునంతకున్॥

(సుభద్రతో)

మ॥ విరిబంతుల్ గనుమీవె యాడుదము నీ ♦ వే గెల్తువో! మేము నే
ర్పరి వీవచ్యుతసోదరీ! సుకవితన్ ♦ వ్రాయింపుమీ! యింపుమై
కరమాసించితి నేడు నిన్నుజదరం ♦ గంబందుఁ గెల్వంగఁ జా
తురిఁ జూపింపుము లెమ్ము రమ్ము! పుడమిన్ ♦ దోఁగాడబాగే
యిటుల్॥

సు—అష్టావధానముఁ జేయను నెదవా యేమి?

స—అవును.

తే॥ గీ॥ చెలువ! యష్టావధానంబుఁ ♦ జేయఁజాలి
నట్టిదానవటంచు మా ♦ యందఱకును
నిన్నుఁగూర్చి వచింత్రే నీ ♦ యన్నగారు
సేయుమీయిపుడద్దానిఁ ♦ జిత్రగతిని,

సు—మీకసరదాకలిగిన నాకుఁగలుగవలదా?

స— నీకేల సరదాలేదు? నీకుఁగలచింత నేఁదీర్చెదనంటిఁగదా.

(తెరలో)

క॥ అంతర్ద్వీపంబందున
సంతతమంగళులకద్రి ♦ జాశివులకుఁగం
సాంతకుఁడు పరిణయోత్సవ
మెంతోవిభవముగ సల్పు ♦ నెల్లితిరియామక్

సు,స,లలు—(విని) ప్రియము ప్రియము.

(తెరలో)

క॥ కావునఁ బౌరులు తమతమ
శ్రీవిభవము మెఱయ నటకు ♦ సేవింపంగాఁ
బోవలయు వేగనిదివసు
దేవకుమారాజ్ఞయనుచుఁ ♦ దెలియఁగవలయుః॥

స...సుభద్రా! పురాణదంపతులగు శివులకల్యాణవార్తమనకు మిక్కిలి శుభసూచకము, సుముఖము.

(సుముఖుఁడు పటాక్షేపముగాఁ బ్రవేశించి)

అమ్మగారూ! శ్రీకృష్ణప్రభువుగారు తమకొకసందేశమంపియున్నారు.

స— ఏమి చెప్పుము!

సు— "అంతర్ద్వీపంబున నుత్సవంబునకు బలరామప్రభువుగారు రేవతీదేవిగారితోఁ జనిరనియును తేపు సుభద్రాదేవి నర్జునప్రభువుగారికిచ్చి పెండ్లిచేసి యింద్రప్రస్థమున కని పెదరనియును నందులకుగా నిపుడామె నలంకరించి పెండ్లికొమరితను జేయుఁడనియును" జెప్పిరి.

స— ప్రియము ప్రియము. సుముఖుఁడా! మేమల్లకాపించెదము. నీవిఁకఁ బొమ్ము. సుభద్రా! మనమిఁక లోపలికిఁబోదమురమ్మ.

[అందఱు నిష్క్రమింతురు]

ఇది పంచమాంకము.

సుభద్రాకల్యాణము

షష్ఠాంకము.

———×———

(అడవిలోఁ జెట్టుక్రింద సుభద్రార్జునులుందురు)

అ—[ఆనందముతో]

తే॥ గీ॥ శిరముబాహువునందిడి ♦ కరముగళము
నందునిడి మదిఁగూరిమి ♦ నందితెరువు
పయనపుం బడలికదీఱఁ ♦ బవ్వళించె
నాదుకలుముల ప్రోవు పు ♦ ణ్యములతావు॥

పగలంతయుఁ దేరుపయనంబునను సారథ్యంబునను బడలిన నీపర్వేందుముఖి వేఁడి నిట్టూర్పులు నిగుడింపుచు నెంతలో నిదురించినది. మొదలరథంబుఁ దోలుకొనుచు జోదులఁ గవిసి యుద్ధంబు సేయున న్గాంచి 'సమరసారథ్యంబులలో నొక్కపని తనకొసఁగు'మనికోర సారథ్యంబు ననుమతిఁబడసె. అప్రతిములగు శూరశిఖామణుల చెలియలగుటకదా! యీసంగ్రామధీరతయీయబలకబ్బినది. ఓకృపానుభావ! వాసుదేవ! నీయవ్యాజకరుణఁ గదా. నేనీవీరనారిఁ గైకొని పుట్టువునకు భాగ్యంబుఁగూర్చితిని. [సుభద్రాముఖమును జూచి]

ఉ॥ ఈమధురాస్య యర్జునజ ♦ నీందిర కన్గవకిందుమూర్తి యీ
కోమలిమేనితావు మెయి ♦ కో హరిచందనసారసేకమీఁ

లేమభుజంబుగంఠమువ ♦ లీల నెసంగెడు రత్నహారమీ
రామశిరంబు బాహువున ♦ రాజిలు జాతిలతాంతగుచ్ఛమై॥

ఏమిది నిదురమానియుండుట నీరాత్రి పెరుఁగున్నట్లు తోఁచుచున్నది. (తూర్పువంకఁజూచి) అల్లదిగో శుక్రోదయంబగుచున్నది.

ఉ॥ ఆరయనన్యలోకగతుఁ ♦ డైన విభావసుఁడాత్మదేశముం
జేరుచునై జరాప్త్రమునుఁ ♦ జేకొని రాచతికంబు నల్పుదో
షారతుఁజక్రదుఃఖకముఁ ♦ జందురునొంపఁగఁ బంపినట్టి స
ద్దారుఁడనంగ భార్గవుఁడు ♦ ప్రాచిఁదగెం శశిజాతెఁ జయ్యనన్॥

ఆహా శకుంతనికరకలకలంబుగర్ణరసాయనంబగుచున్నది.

తే॥ గీ॥ పూర్వదిక్సీమనొంది ప్ర ♦ భుతఁదనర్చు
సత్కలానిధి ద్విజపతి ♦ సమయగతిని
వారుణీసంగమంబునఁ ♦ బతితుఁడయ్యె
ననుచు నాక్రిందనమొనర్చె ♦ నాద్విజతతి॥

(సుభద్రమేల్కనఁగాఁగాంచి)

క॥ వెలవెలఁబాఱెం గుముదిని
మెలమెల్లనె నళిని ప్రజ్ఞ ♦ మీఱెం జగముల్
తెలివిం దేఱెం దూర్పునఁ
దెలవాఱెం మానినులకు ♦ ధీరతదీఱెం॥

సు—ఆర్యపుత్రు లిట్లు వేగించియుండఁగా గాఢముగా నిదురించిన యీ సుభద్ర లజ్జింపుచున్నది.

అ—ఉ॥ దేవి! యిటుల్ దలంపకుము ♦ దీర్ఘగజారితరక్షుగండకా
రావపరీతమీవనము ♦ రాత్రి తమోఘున శ్రాంతవీవు ని
ద్రావశవైపరుండితివి ♦ రక్షణకైకద కాచియుండితిం
సేవకులప్రమత్తులయి ♦ సేవలఁగొల్వరె యాత్మదేవులన్

సు—ప్రేమగలతావున నపచారంబును బ్రియముగుఁగదా.

అ—దేవీ! ఈ నీ ప్రియాలాపంబు లమృతపేయంబులు,

క॥ పేయంబులమృతబిందు
ప్రాయంబులు వరపరార్థ ♦ బలవన్మాల్యా
నేయంబులు తాపార్త క
షాయంబులు దేవి! నీల ♦ సద్వచనంబుల్॥

(ఉదయించినసూర్యునిగాంచి)

క॥ ఇనునిన్ గాంచి తగన్ బ
ద్మినివ్యాకోచంబునొంది ♦ దృష్టిందని పెన్
పెనిమిటితోడుత వేడుకఁ
గొనియుంటయె కరముప్రియము ♦ కోమలకు నెందున్॥

భగవతే! భాస్కరాయనమః. [సూర్యునకు నమస్కరించి సుభద్రతో] దేవీ! సకలలోకవిబోధకారణుఁడగు నీ యుదయభానునకు వందనం బిడుము.

సు—వందనము కర్మసాక్షికి.

అ—దేవీ! ఇఁకఁ దే రెక్కుము. పోవుదము.

సు—(అర్జునునితోడ రథంబెక్కి రథవేగమునుగాంచి)

చ॥ అరదము పోవఁగా గుఱుతు ♦ సందఁగ రాదు పథంబునందు ద
గ్గఱఁగనరాక వస్తుతతి ♦ గన్పడినంతనె దూరవర్తియా
హరులుగతి ప్రభేదముల ♦ నారసి పోవు హుటాహుటిన్ మనో
హరుఁడితఁడింక నశ్వహృద ♦ యాత్మిక విద్య నెఱుంగుటబ్రమే॥

అ—గుఱ్ఱముల పగ్గములను బిగించి సుభద్రతో) చెలీ! ఇపు డింద్రప్రస్థ రాష్ట్రమును జేరితిమి. అల్లదిగో దూరముగాఁ గన్పట్టు వనంబులో మజ్జనాదికంబులఁ గడిపి సాయమువఱకు సుఖమ్ముగ నిలుచేరుదము.

సు—ఆతోఁట యిదియే కాఁబోలు చూడుఁడు.

అ—(రథమాపి) అవు నిదియే కాంతా! చూచితివా?

సీ॥ మధురఫలాహార♦మానితవరకీర, ఘనరామనామ పా♦వనము వనము
నానాసుమసుగంధ ♦ నవరసభోజన. పరచంచరీకజీ ♦ వనము వనము
సముపాత్తమాధవీ ♦ జాతీరసామోద, వర్ధితబాలప♦వనము వనము
కలహంసదంపతీ ♦ కలరవముఖరిత, పద్మాకాసారభు ♦ వనము వనము

తే॥ గీ॥ మార్గసంపాతశోషిత ♦ మనుజతాప
వారణక్షమవల్లి భ ♦ వనము వనము
చారుకరిణీసముచ్చయ ♦ సహితమహిత
ఘనమదసుగంధకరిదుశ్చ్య ♦ వనము వనము॥

సు—ఒసిక్కమే వనవాటిక పుష్పాదులఁ గుప్పెడు వాతపోతములచే సొల
పఁడుచున్నది.

అ—జీవితేశ్వరీ! కలహంసారవవ్యాజంబున నా సరసి మనల నాహ్వా
నము సేయుచున్నది. డాయఁ బోవుదమా?

[తెరలో]

అరే దురాత్మా! భారతయశో విహీనా! అర్జునా!

ఉ॥ పోకుమురోరి! నీ బిరుదు ♦ పొంకమణంచెద నేఁడు కుంతికిన్
శోకముఁగూర్తు పాండవుల ♦ శోభలనేలఁ దొలంగఁ ద్రోతు నీ
వాకనకోదరుంగదియ ♦ నంతక శత్రువుడాయఁ బోయినన్
వీఁకనుబట్టిచంపెదను ♦ వేగిరమేల ప్రయాణమందిఁకన్॥

సు—[భయముతో చెవులు మూసికొని] పాపము శాంతమగుఁగాక! ఆ
ర్యపుత్రా! వింటివా! యీ యశ్లీలవచనంబులను ఇప్పరుషవచనుం
డు భటవృత్తం బెఱింగి మనపై కడరి వచ్చెఁడు బలభద్రుండు
కాఁడుగదా?

అ—(అలక్ష్యభావముతో)

చ॥ తలఁకఁగనేల బాల! కొను ♦ ధైర్యము నెవ్వఁడు వచ్చెనేని నా
విలుచవిఁగాంచి పాఱు భట ♦ వృత్తమెఱింగి బలుండువచ్చినన్
బలుమఱు సాయకంబుల ను ♦ పాయనమిచ్చెద మెచ్చునట్లు నా
యలవుఁ జలంబుఁగాంచెదుక ♦ దా యిఁక నేలవచింపఁబెంపుగా॥

మన మంతదనుకఁ బిలుచుచున్న నాసరసిన్ జేరుదము రమ్మి.

(తెరలో)

క॥ సరసి నినుఁజేరఁ బిలుచు నె
దురితగతీ! పాపజాతి! ♦ దుర్మదమతి! కం
ధరమున్ జేరఁగ నీహాల
సరమిపుడే పిలుచు నిదియె ♦ శమనేరితమై

బ...[కోపావేశముతోఁ బ్రవేశించి 'పోకుమురోరి' యను పద్యమును బి
గ్గఱగామరలఁ జదివి] ఓరీ! స్వామిద్రోహపరాయణ! యర్జునా!
ఎందు దాఁగఁ బోయెదవు! నిలుము నిలుము.

ఉ॥ దాఁగినఁదప్పదెందయిన ♦ దాఁకొని వీఁకను వీడి గోతులన్
లోఁగినఁదప్ప దాహవము ♦ నన్ గొనఁదప్పదుచావు నేఁడు నీ
కీగతిగా లిఖించె పర ♦ మేష్ఠి హాలంబిదె డాసెఁ గన్నిఁకన్
సాగునె హీనయత్నములు ♦ సల్పిన యల్పుఁడ! నాదు చెంగటన్॥

సు...హా యగ్రజుఁడే వచ్చుచున్నాఁడు.

అ...(బింకముతో) దేవి! నీకీ యడలేల?

మ॥ బలరామున్ గిలరాము యాదవుల శం ♦ భద్వీక్రమోపేతులన్
గలలోనైనను లెక్కసేయ నిది ని ♦ క్కంబేపునన్ వారలన్
గెలువంజాలుదు జంపుగొంకుఁగొన కొ ♦ క్కింతేనిస్వాంతమ్ములోఁ
దెలియంగాఁగలవీవె! మాటికిటు నేఁ ♦ దెల్పంగ నింకేటికిన్ ॥

ఇఁక నేనీవిల్లెక్కుపెట్టి యాతని నెదిరి కొనియెద.

సు...(పరితాపమును సూచింపుచు వినయముతో)

వనమయూరవృత్తము.

నామనవిఁ జేకొనుము ♦ నాహృదయధామా!
తామసముమీఱు బలు ♦ దర్పమునఁ దాఁకన్
నామతముకాదు బుధ ♦ నంద్యవినయోక్తిన్
సామమునుగూరిచి ప్ర ♦ శస్తము చనంగన్॥

మఱియు నీ విక్రమం బెఱుంగకయును నన్నులయందుఁగల ప్రేమ వశంబునను నిట్లాడితినని తలఁచెదవేమో ? అటులకాదు. సహనము గల శూరున కెప్పు డవమానము కలుగదు.

చ॥ వితతయశోనిధాన! నయ ♦ విజ్ఞులు దెల్పుదురాత్మవృద్ధికిన్
వితరణి భూరికర్మఫల ♦ వృష్టిపయోదము ఘోరవైరిసం
హృతికనపాయశస్త్రిక స ♦ మిద్ధపరాక్రమభూషణంబు హృ
ద్గతఘనతాపభంజకసు ♦ధారసమా క్షమయంచు నెంచుమా!

అ...(మెచ్చుతో) వివేకినీమణీ! ఈనీ నీతివచనంబులు విద్వన్మోదకంబులై యుండ నేనేల వానిఁ జేకొనకుండుదును? ఇఁకను నీవిట్లుపదేశింప కున్న మాత్రము నీ యన్న పగిది యుక్తంబరయక కయ్యంబున కేగెద ననుకొంటివా ? శాంతవచనంబులఁ గినుక నాఱ్పఁజూచెద. ప్రసన్నుఁడు గాకున్నఁ జినరకుఁ జాపమున్మన విషణ్ణునిఁ జేసెద.

సు...గురుజన భక్తియును నీతియును జలింపకుండుఁగాక!

బ...ఓరీ! యెక్కడ

అ...[బలరాముని సమీపించి] బావా! బలదేవ! నమస్కరించెద. నా ప్రార్థన వినుము.

మ॥ అలుకన్ బోవిడుమయ్య! యోర్పుఁగొనుమ♦య్యా!ఇట్టికయ్యంబు లీ
వలనన్ జూపఁగఁజెల్లునయ్య! పరులన్ ♦ బాటించి చెండాడఁ బో

వలెనయ్యా! ననుభర్తగాఁగొనిన లా ♦ వణ్యాబ్ధి నీచెల్లెలిన్
దలఁకుండక్కి పరించినాఁడ కనరా ♦ దా! పూర్వబాంధవ్యముఙ్

బ...(గర్వముతో)

మహాస్రగ్ధరావృత్తము.

ఛీదుష్టా! క్రూరచేష్టా! ♦ చిరతరహితగో ♦ ష్ఠీ పరిత్యాగనిష్ఠా!
భేదచారప్రవిష్టా! ♦ పృథుదురితచర ♦ ద్భీరుచిత్తానువేష్టా!
నీదీనారాళవాక్కుల్ ♦ నిరతముమము బం ♦ ధించు నేరజ్జుభంగిన్
వాదంబేలాయిఁకన్ నీ ♦ వధయెవిధిసుమీ ♦ వాఁడిదప్పించుకొమ్మీ!

ఓరీ! జల్పాక! దుర్మదాంధీభూతభారతకుల కలంక! నే నూరలేని యపుడు నా చెల్లెలిన్ దొంగలికొని పాఱివచ్చితివి కాని నేఁటిగతి నారయవైతివి.

శా॥ గర్వోద్రేకఘనప్రతాపచణదో ♦ ర్గాంభీర్యవీర్యస్ఫుటా
ఖర్వారాతిపరాక్రమాక్రమణ జా♦గ్రత్కార్ముకస్ఫూర్తిఁ యుఙ్
దుర్వారస్వరుభూరిఘాతవితతా ♦ స్తోకప్రధానంచల
త్సర్వోర్వీతల సీరలోహముఖముల్ ♦ శాసించిభాసించుతన్

అ—(కోపమును నగవుగామార్చుకొని) బావా! మాటికి నీవు ౹౹వరంబు నకుఁ బిలుచుచున్నను నామనం బందులకు సాహసింపకున్నది.

చ॥ బలుఁడనిపేరె ఘోరపరి ♦ పంథివిదారణసాధనంబు లాం
గలము సిడెంబు తాళము ని ♦ కామరణప్రథితప్రభావుల
య్యలఘులు యాదవుల్ ముసలి ♦ వక్కట నన్నుఁదాఁకనోర్తునే
కొలఁదియెఱుంగకిట్లు తల ♦ కుం దగనట్టి తలంపులొప్పునే?

ఆ॥ వె॥ బావగారు! వినుఁడు ♦ పరువుపోయెడుఃవ్యవ
హారమునకుదిగఁగ ♦ మేరగాదు
భావ్యమెంచికొనుఁడు ♦ "బాలాదపి సుభాషి
తం"బటనఁగ వినరె ♦ ధాత్రిలోన ॥

బ...(తనలో ఏమి వీని పరుషవాక్చాతుర్యము! రోషముతో) ఓరీ! "గ్రుడ్డువచ్చి పిల్లను వెక్కిరించినట్లు" నీవు నన్నధిక్షేపించుటయును, "తాతకు దగ్గునేర్పుదట్లు" నీవు నాకు బుద్ధులుజెప్పుటయునా. ఇంతకును "చెట్టుచెడునాఁటికి కుక్కమూతిపిందె"లన్నట్లు చంద్రవంశమును నలువుఁగావింపఁ బుట్టిన నిన్ననవలసిన దేమున్నది.

సీ॥ అలప్రలంబాసురు ♦ హతముచేసిననాఁడు
బలుకౌశలంబాశ ♦ లలమ లేదో
దిట్టయౌముష్టికుఁ ♦ బట్టిగిట్టిననాఁడు
ముసలితనంబుసొం ♦ పెసగ లేదో
కాళిందికానదీ ♦ గర్వమార్చిననాఁడు,
లాంగలస్ఫూర్తిచె ♦ లంగ లేదో
ద్వివిదవానరునిఁ ద్రి ♦ దివముఁజేర్చిననాఁడు
తాళధ్వజముకీర్తి ♦ దనర లేదో

తే॥ గీ॥ ఔర నీవెంతవాఁడవో ♦ వీరమూర్తి
విట్టులవతారమొంది గ ♦ న్పట్టినాఁడ
వెపుడుగన నిట్టివాక్శూరు ♦ నిభ్యదూరు
రమ్మ సర్వంబరయ సంగ ♦ రమ్మనకును ॥

అ...(ఎకసక్కెముగా నవ్వి) బావా! నీవు చెప్పిన యీ నీవిజయములే నీశౌర్యమును వేనోళ్ళ శ్లాఘింపుచున్నవి.

ఉ॥ కోఁతినిఁజంపుటారసినఁ ♦ గొంచెముకాదు ధరిత్రిఁబాఱున
న్నాతిని నేచుటెంతయు ఘ ♦ నంబు, ధరావిభునాజ్ఞనెట్టిటో
చేతముదిట్టసేసి యని ♦ సేయఁగవచ్చిన బంటుఁగూల్చుటే
ఖ్యాతికిసాక్షి కాన నస ♦ హాయుఁ బ్రలంబు వధించుటెక్కుడే॥

బ...(పట్టరాని కోపముతో) ఓరీ! దొంగా! పాఱుఁబోతా! ఏలయిట్లు పొంగిపడెదవురా?

ఉ॥ కుందెనుదక్షశాపమున • గోత్రకరుం డుడురాజునాఁడు ము
ప్పొందెను శుక్రకోపమున • నుగ్రజరామయుఁడై యయాతి తా
మ్రందె మునీడ్విలాపమున • మత్తుఁడు నీజనకుండు నేఁడటుల్
డింగెదునాదుచాపమున • లేకి! వివేకివిధం బెఱుంగుదే ॥

అ....(కోపావేశముతో) ఓయీ! హాలారసప్రీతారాళవచనవాదీ! గురుజననిందావాదీ!

మ॥ గురుపంచాలమునందు నిన్ జెనకఁజే • కుఱుర్ భవంబంచు నేఁ
గరమున్ శాంతమునొంది వేఁడిన నిటుల్ • గర్వోక్తులన్ బాడెదే?
బిరుదమ్మున్ గనుగొందురమ్మిఁకను నీ • బీరంబులన్ దాఁచి వే
గిరమే నిన్ననిఁ గెల్చియొంచెద ధనుః • కీర్త్యుద్ధిశల్లిండఁగన్॥

ఓయీ! దొంగయనియుఁ బాఱుఁబోతనియుఁ బలుమాఱుగ్గడింపుచున్నావు. వలచి వావికిఁదగిన కన్నియను జేకొనుట దొంగతనమా?

క॥ రథినై యుక్తవధూసా
రథినై నీద్వారకాపు • రమునుండిమహా
రథులదర నేగుదెంచితిఁ
బ్రిధమున గెలిచివృథుశ్ర • వస్త్రాదిములన్ ॥

ఆ॥ వే॥ దొంగదొంగయనుచు • దోర్విక్రమముఁదక్కి
చేతఁజిక్కి శరణుఁ • జెందినీదు
భటులుపోయిరిప్పు • డటులె యీయాజిలో
లొంగు నెవఁడతండె • దొంగనిజము॥

ఇంకను పాఱుబోతు తనమునుగుఱించి

క॥ పాఱితినంటివినన్నని
బాఱఁడు మావంగడమునఁ • బసిబాలకుఁడున్
సీరి! జరాసంధాజిని
బాఱిపురముఁ గడలినడుమఁ • బన్నుటమఱపో॥

చిఱుతనాఁటనుండియుఁ బరస్పరానురక్తులమగు మమ్ము వేఱుచేసి

సౌందర్యఖనియగు నీ చెల్లెలిఁ దుర్యోధనునిపాలుఁగావింపఁ గడంగిన నీప్రయత్నమ్మె వమ్ముగావించినను నహంకారంబును విడకున్నావు. ఇఁక నాబాణంబుల చవి యొక్కమారు చూచెదవేని నక్కజంపడి యీయక్కసు మానుదువు.

బ—ఓరీ! కంటిఔెప్పవలె నిజభుజాబలంబునఁ గంసగాప్టమ్బులెల్లఁ గాపాడుచున్న ముష్టికాసురు నొక సైనిమాత్రునిగాఁ దెగడి వానిఁబరిమార్చుట యొకపాటిగాదని నన్ను వెక్కిరించిన నీవేమరలఁ బదాతి జయంబుగ్గడించుచున్నావా ?

ఉ॥ లెంకలగెల్చి మాటికి బ ♦ లీయని జంకుకళంకు లేక యు
ట్టంకముఁజేసెదే మొఱుకుఁ ♦ డా! పరువా! తెరువా! యిఁకఁ నిరా
తంకుఁడవై కడంగుమనిఁ ♦ దార్కొని మార్కొని మట్టి గిట్టి నీ
పంకమణంతు భూప్రజలు ♦ బాపురె వాహ్వారెయంచు మెచ్చఁగన్

కావున రమ్మీసమరప్రదేశంబున సమరంబుఁజేయుదము,

అ...ఇదిగో వచ్చుచున్నాఁడను. [బలార్జునులు నిష్క్రమింతురు]

సు...(తనలో) హా కష్టము కష్టము.

చ॥ తలపడె నాథుఁడాజికి ను♦దాత్తగతిన్ గినుకన్ జలింపకీ
యలఘుఁడు కామపాలుఁడెద ♦ నాదరముంచక పెంచెనల్క నే
నులుకక పోయివేఁడినను ♦ నుద్ధతి నాతలఁద్రుంచుఁగాని చె
ల్మొలఁగనఁడాజిమానఁడు బ ♦ లుండతికర్కశుఁడేమిసేయుదున్

కానిమ్మె పేక్షింతమన్నచో

ఉ॥ ఇద్దఱు యుద్ధరంగఘను ♦ లిద్దఱు బాహుబలంబుగల్గువా
రిద్దఱు దివ్యచాపధరు ♦ లిద్దఱువెన్కకుఁద్రొక్కనట్టివా
రిద్దఱు నాకుఁబ్రాణసము ♦ లిద్దఱిసేనుముగాంక్షితంబ! యీ
యిద్దఱిలో నొకండయిన ♦ నింకిన నాకిఁక జీవముండునే॥

(తెరవంకఁజూచి) ఆ, బలార్జునులు ద్వంద్వయుద్ధంబునకుఁ దొడంగిరి

ఉ॥ పూసిక సింహనాదములఁ ♦ బూని బలార్జును లొండొరుల్ బృహ
ద్భానుశిఖల్ దృగాళిఁగను ♦ పట్ట భయానకులై విదర్చిరే
నేను బదింబదిన్ బదియు ♦ నేను పదేనుల నారసంబులన్
మేనులు చిందునెత్తురుల ♦ మేకొని మోదుగుపూలఁబో లెదుర్॥

హా ఘోరుభరంబయ్యె.

తే॥ గీ॥ అకట వదలిరి దుర్ధారు ♦ లాశుగముల
నూఱు నిన్నూఱు మున్నూఱు ♦ నూఱునూఱు
లను నవియు నగ్గిమంటలఁ ♦ దనరుచున్న
విపుడుకనరావు కనులిఁక ♦ నేమిదిక్కు॥

[పరికించి]

ఉ॥ అగ్రజుఁడేయుబాణముల ♦ నార్యుఁడుద్రుంపఁగ నార్యకేళితో
దగ్రశరంబులన్ బెలుచ ♦ నగ్రజుగుంబొడిసేయుఁగాఁ బ్రభూ
తాగ్రహమూర్తులై యవని♦నంతయుఁగొండమయంబుఁజేయఁగా
నుగ్రతఁబూని రీరణమ ♦ పొల్పొద్ధతి నాఁగెఁడు వాఁడు గల్గునే॥

(తెరలో)

ఉ॥ దొంగతనంపు వేసమునఁ ♦ దుందుడుకొప్పఁగ నాదుచెల్లెలిన్
దొంగిలిపోఱుచున్న నెఱ ♦ తుంటరిఁ బెద్దలయందు బంధులం
దుంగపటంబుఁ గూరిచిన ♦ దుర్జను నర్జును జీవితంబులన్
భంగమునొందఁజేయుమ సె ♦బాసని మెచ్చెదఁబో వకాస్త్రమా॥

సు...అమంగళము శాంతమగుఁగాక. నాథుఁడేమో యనుచున్నాఁడు
వినియెద.

(తెరలో)

తే॥ గీ॥ అచ్యుతాగ్రజునకు నాకు ♦ నఖిలభువన
వలయమున కార్తరాకుండ ♦ వలయుఁగాఁత

పావకాస్త్రమ! బలరామ♦పావకాస్త్ర
శాంతిఁగూర్పుమ! నా నుతి♦శతముఁ గొనుమ!

సు...ఆర్యపుత్రుని యాగ్నేయాస్త్రంబున నా యస్త్రంబు శాంతిఁబొందె ఇఁక నగ్రజుఁ డేమిసేయునో.

(తెరలో)

మ॥ విజయుఁ డుర్జయు నంతకాతిథినిఁ గా ♦ వింతుఁ గనుండంశుమ
ద్రజనీపాలకులార! కాననచర ♦ ద్బ్రహ్మర్షులారా! సుధీ
వ్రజమార్గ ప్రతిగామి! దండమున సం ♦ భావింపు మీక్ష్మణ్ణు బే
రజముల్వాయఁగలాంగలాహతి యిదే♦రక్తంబుఁ గ్రక్కించెదన్

సు...హృదయమా! ఇంకను ధైర్యమవలంబించెదవా? ఇఁక దరవాయి యేమున్నది.

(తెరలో)

అ...ఓయీ! నీపూన్కి యంతయు నీ బ్రహ్మాస్త్రంబునఁదీర్చెద.

సు...దైవమా! యిప్పుడేమి సేయుదును. విఫలితాస్త్రుండగు బలుండు పిడుగులఁబోలు నార్యపుత్రుని బాణంబుల నొచ్చి రిచ్చపడి పేరలుకఁ గోదండంబు నరదంబునఁ దిగవిడచి హల, ముసల, గదా, ఖడ్గంబులఁ, గరచతుష్టయంబునఁ బూని కాలయమునిపగిది "విజయుఁ జంపెద"ననుచు నార్యపుత్రునిపై కుఱుకుచున్నాఁడు. ఆర్యపుత్రుండును దనపై కుఱుకుచు వచ్చుచున్న బలరాముని గఱకుటమ్ములఁ జేరనీయక యే బ్రహ్మాస్త్రమునకై ధ్యానముసేయుచున్నాఁడు. [విచారముతో దైవమునుగూర్చి.]

పంచచామరవృత్తము॥

హలంబుదాఁకి యార్యపుత్రుఁ ♦ డంతరించునేమొ యీ
ప్రలంబవైరి తావకాస్త్రి ♦ పాతుఁడౌనొకో విధీ!

తలంపరాని యిట్టిచెట్ట • దారుణక్రియల్ నినుఁ
గలంపవే! కనఁబిరానఁ • గాంచవే! పవిత్రియన్॥

హా యార్తత్రాణపరాయణ! నారాయణ! నీవేదిక్కు.

దండకము॥ శ్రీ చిత్తరాజీవమిత్రా! ఘనానీలగాత్రా! సరోజాత నేత్రా! కృపాశీలవక్త్రా! సులీలావిచిత్రా! సురారాతిజైత్రా! మహాసచ్చరిత్రా! పవిత్రా! గుణాధార! నీరేజజన్మాదిబృందారకాత్మాంబుజాళీవిహారా! యకూపారమగ్నశ్రుతిగ్రామసంగ్రాహా! మంథానశైలోరుభారోద్వహా! భూపత్రిష్ఠావహా! దైత్యపుత్రార్తిహారీ! త్రిపాదానుసారీ! ధరాపాలమారీ! దశాస్యాంతకారీ! హలాంచత్సుపాణీ! లసద్బుద్ధవాణీ! సుధీగమ్యశ్రీకల్కిదేవా! మముఁ గావరావా! విపన్నాత్మతన్ గోరితిన్ నీవ దైవంబవంచున్ శరణ్యంబవంచున్ సురేశా! ధరేశా! పరేశా! మహేశా! నమస్తే నమస్తేనమః॥

(తెరలో)

చ॥ ఉడుగుము పాండునందనుఁడ! • యుద్ధతిఁబోవిడుమగ్రజా! యిటుల్
దొడరుటయుక్తమా?నరుఁడు•దూష్యుఁడె? చూడుము! మేనయత్తకున్
గొడుకు పటుప్రతాపనిధి • కూర్మిలనుంచిన నీదు చెల్లెలిన్
బడసె గరిష్ఠులైతగు భ • వాదృశులెల్లరు మెచ్చునట్లుగన్ ॥

అగ్రజా! నేనొకహితవచనముఁ జెప్పెద. నాలకింపుము.

సు...ఏమి నాభాగ్యము. చిన్నన్నవచ్చి సంగరమునుడిపి యగ్రజుని శాంతున్ జేసి యార్యపుత్రునితో నిటకుఁ దోడ్కొని వచ్చుచున్నాఁడు. ఇఁక నాయలమట తీఱె. బ్రదికితి.

(అంతఁగృష్ణుఁడు బలరామార్జునులతోఁ బ్రవేశించును).

కృ...(అర్జునునితో) అర్జునా! గురువులకడనే నీవిక్రమంబుఁ జూపవలయునా?

అ...దేవా! గురుజనమర్యాద నెఱుంగక నే దురమునకుఁ దొడంగితిని కొంటివా? బవరంబువలదని ప్రార్థించితిని. సుంతైన నీయనఘుం డంతరంగంబున శాంతిఁగొనక నన్నాలంబునకీడ్చె.

కృ...అర్జునా? నీవిక్రమంబుఁ బరీక్షింపఁగోరి మాయక్రగజుండిటు నీతో కయ్యంబుఁ గావించెనుగాని నీయందలి యీసునఁగాదు.

[బలరామునితో]

శా॥ అన్నా? చెల్లెలియుల్లమైనఁగనలే ♦ దా? దానినీతోడ నే
మున్నే చెప్పఁగలేద? నీవుకినుకన్ ♦ బూనంగలేదా? యెద
ట్టున్నన్ జెల్లెలిముద్దుఁదీర్ప మనకే ♦ యుక్తంబుగాదా? యిఁకే
తెన్నన్ గాంచెదు చెల్లెలీవెయిటులెంతే ♦ నల్కనొల్కించినన్॥

ఇఁక నుత్తరకాలంబున లోకములోఁ బలువురు పలు తెఱంగుల వధూవరుల సేమంబుఁ బాటింపక తమయిచ్చకొలఁది పెండ్లిండ్లు నెఱపుదురు. వారిని వేఱు వేఱుగా నెఱింగించెద వినుము.

ఉ॥ కొందఱుకన్నెలన్ ధనుల ♦ కున్ దగఁబెండిలిసేయఁగోరి యే
మందునకైనను వయసు ♦ మాలినవానికినైన రోగికై
నం దురితైక బుద్ధికయినన్ ♦ గడువేడ్క నొసంగువారలే
మందము వారిచందమర ♦ యన్ విపదాకరమెల్లభంగులన్॥

మఱియొక కొందఱు

మ॥ వరశుల్కంబెదఁగోరి కన్నియలలో ♦ వంశంబుఁ బ్రాయంబు సుం
దరరేఖావిభవంబు శీలమును వి ♦ ద్యాసంపదన్ గాంచకే
గరితన్ గాని నిజాత్మజాతులకు రూ ♦ కల్ జెంది కల్యాణమా
తురులై సేయుదు రట్టిదంపతులకెం ♦ దున్ మోద మింపొందునే?

వేఱొకకొందరు

క॥ బొమ్మలపెండ్లిండ్లని యే
వమ్మొక్కింతేనిఁగనక ♦ వైభవముగ స్త

న్యమ్మున ద్రావెడుకూనల
కిమ్ముగఁ బెండ్లిండ్లుగూర్తు ♦ రిఁకలోకమునన్॥

వెండియుఁ గొందఱు

తే॥ గీ॥ విధవలకు మేటిమేలుఁగా ♦ వింతుమనుచు
గొందఱిమ్ముగఁ బెండ్లిండ్లు ♦ గూర్పఁగందు
రొకఁడు చుట్టినపూదండ ♦ రకము సెడక
యున్న నన్యుఁడు చుట్టఁగా ♦ నుబ్బఁగొను నె?

ఇంకను బాపభీతిలేని కొందఱు

ఉ॥ బోయఁడు పావురమ్ములను ♦ బోషణచేసి యొకప్పుతిండికై
కోయువిధమ్ముగా ననుఁగు ♦ కూఁతులఁ దిండికటంచు నెంతయున్
రోయక వృద్ధమూర్తులకు ♦ రూకలకమ్మెదువారు కొల్లగా
నీయుగమెల్లమూఱ నద ♦ యింతురు పెంతురు పాపసంతతిన్॥

ఇట్లే మఱికొందరు

ఉ॥ కూఁతులనమ్మువారిఁ జెడు ♦ కూళలఁటంచని తిట్టిపోయుచున్
గూఁతులకోలిగాఁ బరుల ♦ కూఁతులనున్ గొని వారిఁ బేర్మిమై
భ్రాతకొ పట్టికో తనకొ ♦ భార్యగఁ జేసిఘటింత్రు పెండిలిన్
బ్రాఁతిగ రూకకమ్ము నల ♦ వారికి వీరికి వారయున్నదే॥

వానిని మనము చూడముకదా! మనకేల యాగోల. అన్నా! కులశీలవిక్రమకలాకౌశలంబుల నారసి వయసమైన యీవిజయుని వరించిన మనచెలియలు మిక్కిలి గణనీయ. విజయుఁడు మనకాప్తుఁడు. లోఁగడ నీవుపన్నిన ప్రతినయందునను జెల్లెలిని సుయోధనునకిచ్చెద ననక, కురునేతకొసంగెద ననుటచే నదియును సార్థకంబయ్యె.

ఇఁక నల్కఁదొలఁగి యీదంపతుల నాదరింపుము,

సు—(సమీపించి) అన్నలకు వందనము.

బ—చిరంజీవ.

కృ—వీరపత్నివైతివి. ఇఁక వీరమాతవగుము.

(తెరలో) తథాస్తు. (సుభద్రతో) అమ్మా! యగ్రజుఁడు నీయందనుగ్ర
హించె. నీయభీష్టం బీడేఱెఁగదా.

సు—(సంతోసంపు సిగ్గునుగాంచును)

బ...[సుభద్రతో, ప్రసన్న భావముతో]

తే॥ గీ॥ తల్లిరో! నీదుబాగుకే ♦ తథ్యమింత
వఱకుఁ బూనితి నిపుడీవు ♦ నరునిఁజెట్ట
పట్టు టెంతయుఁ బ్రియమయ్యె ♦ వలఁతి యీతఁ
డభిమతమనోరథార్థంబు ♦ లఁదుమిఁకను॥

కృ...చెల్లెలా! (నిష్క్రమించును)

చ॥ గరువమునొందకమ్మ చెను ♦ కాంతలచెల్మినిఁజెందకమ్మ నీ
పురుషుఁడు కప్పుడేనలుకఁ ♦ బొందిన వందురకమ్మ యర్థిమై
గురులనుగొల్వుమమ్మ యను♦గుంజెలియంచు సపత్ను లెంచఁగాఁ
జిరముగ సర్వసౌఖ్యములఁ♦జెంది యశంబునుదెమ్మ యమ్మరో॥

[అర్జునునితో] విజయా! మాయన్నగారికి నీయెడ ననూయ లేమిఁ
గాంచితివికదా?

అ...(అంజలిఘటించి) దేవా! నిరతము నీయుపకారముచేతనేకదా!
నేనిట్లు కల్యాణంబుఁగాంచి మనుట. ఇపుడు గురునితో నాలము
సేయునన్నుడిపి శాంతిఁబొసఁగించితివి అయిన జగద్రక్షకుఁడవగునీకు
నేమరలఁ బ్రత్యుపకారముఁజేయలేమికిఁ జింతింపక నీయడుగులనే
పూజించెద.

సీ॥ సకలజగత్పుణ్య♦సంధాయకోదక। గంగామహాసరి♦త్కారణములు
ప్రహ్లాదనారద♦ప్రభృతి భాగవతప్ర। శస్తచిత్తాబ్జ సం♦స్థానకములు
మణిపుంజరంజిత♦మహితకాళీయఫ। ణిఫణాగ్రతాండవ♦నిష్ఠురములు
గణనీయదాతృసం♦ఖ్యాముఖ్య బలిదాన। కాలవిష్టపపూర్తి♦కల్పములు

తే॥ గీ॥ బహులదుష్కృతతిమిరౌఘ ♦ భాస్కరములు
సకలకల్యాణకారణ ♦ జనకములు పు

రందరాదిసురార్చనా ♦ రంజితములు
తావకాంఘ్రులకిదియె వం ♦ దనము దేవ!

(సుభద్ర మల్లెవిరులను దోసిలికీయ వానిఁ గృష్ణపాదంబులందుంచి నమస్కరించును)

కృ... చ॥ హరువుగ సల్పినట్టిసమ♦యంబు ప్రియంబుగఁదీరె బావయున్
గురుఁడును నైతనర్చు యదు♦కుంజరుతో నొనఁగూడెఁబొందుబ
ధురసుగుణాలవాలయు యదు♦ప్రవరాత్మజయైన మానసహో
దరిసతియయ్యె నీకొకఁడు ♦దక్కవలేదయినన్ జయమ్మగున్

(తెరలో) తథాస్తు.

అర్జునా! నీకింతకన్న నేమిప్రియముగావలెను? ఇంక నిట్లుగుఁగాక.

(భరతవాక్యము.)

కవిరాజవిరాజితము॥

గొనకొనికన్నెలు ♦ కోరినకాంతులఁ ♦ గూర్తురుగావుతఁ ♦ గూర్మిగురు
గొనబుగనొండొరు♦లున్సతులున్బతు♦లుంజెలువొందుత♦ లోలుపు
అనువుగ భూతద♦యన్ ఋజుమార్గము♦నందుదురీప్రజ♦లందొఋనున్
మనుదురుగాత క్షమాపతులెంతయు♦మచ్చికనేలుచు♦మానవులన్

(నిష్క్రమింతురు.)

గద్య॥ ఇది శ్రీమదుమామహేశ్వరప్రసాదాసాదితకవితాభాసు
రాపస్తంబసూత్ర భారద్వాజసగోత్ర మంత్రారాధ్య
పౌత్ర లక్ష్మ్యంబా వీరభద్రారాధ్యపుత్రనాగవీరే
శ్వర విరచితంబైన సుభద్రాకల్యాణం
బున షష్ఠాంకము సర్వంబును
సమాప్తము.

శ్రీపరమేశ్వరార్పణమస్తు.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ